

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Emrah YAYAN

GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN ÇOCUKSU
DUYARLILIK AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ PROGRAMI

Emrah YAYAN

GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN ÇOCUKSU
DUYARLILIK AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih SAYIR

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mehmet Nuri KARDAŞ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Teymur EROL

MUŞ-2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
TEŞEKKÜR	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI, GÖKHAN AKÇİÇEK VE ÇOCUKSU DUYARLILIK

1.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI.....	6
1.1.1. Çocuk ve Çocukluk	6
1.1.2. Çocuk Edebiyatı	9
1.2. ÇOCUK ŞİİRİ VE GÖKHAN AKÇİÇEK.....	12
1.2.1. Çocuk Şiiri	12
1.2.2. Gökhan Akçiçek ve Çocuk Şiirine Bakışı.....	15
1.3. ÇOCUKSU DUYARLILIK.....	21
1.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR	27

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	28
2.2. ÇALIŞMA DOKÜMANI.....	28
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI	29
2.4. VERİ TOPLAMA ARACI.....	30
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	31
2.6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇOCUKSU DUYARLILIK ÖGELERİ	34
3.1.1. Aile Sevgisi	34
3.1.2. Arkadaşlık	37

3.1.3. Barış	40
3.1.4. Doğa Sevgisi ve Hayvanlar	44
3.1.5. Duyarlılık	48
3.1.6. Fedakârlık.....	50
3.1.7. Hayal/Düş.....	52
3.1.8. Heyecan.....	53
3.1.9. Merak	56
3.1.10. Oyun.....	57
3.1.11. Paylaşma	59
3.1.12. Saygı.....	61
3.2. GÖKHAN AKÇİÇEK’İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇOCUKSU DUYARLILIK ÖGELERİNİN DAĞILIMI.....	62
3.3. GÖKHAN AKÇİÇEK’İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇOCUKSU DUYARLILIĞIN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ.....	64
3.3.1. Sade Dil.....	65
3.3.2. Söz Varlığı	66
3.3.3. Sözcük Dağarcığı	68
3.3.4. Çocuk Dünyasına Uygun Anlatım	69
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	72
KAYNAKÇA	81
EKLER.....	86

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNİN ÇOCUKSU DUYARLILIK
AÇISINDAN İNCELENMESİ

Emrah YAYAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih SAYIR

2024, 95 sayfa

Bu çalışmanın amacı, Gökhan Akçiçek'in çocuk şiir kitaplarını "çocuksu duyarlılık" açısından incelemektir. Bu amaç çerçevesinde söz konusu kitaplardaki çocuk şiirleri çocuksu duyarlılık öğeleri olarak belirlenen "aile sevgisi, arkadaşlık, barış, doğa sevgisi ve hayvanlar, duyarlılık, fedakârlık, hayal/düş, heyecan, merak, oyun, paylaşma ve saygı" olmak üzere on iki başlık altında incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesine göre yürütülmüştür. Çalışmanın materyalini, Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitapları oluşturmaktadır. Elde edilen veriler betimsel analizle çözümlenmiş, sayısal verilerle ifade edilmiş, tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın sonunda Gökhan Akçiçek'in incelenen her 3 şiir kitabında da çocuksu duyarlılığın tüm öğeleriyle işlendiği tespit edilmiştir. İşlenme sıklıkları en fazla olan öğeler sırasıyla doğa sevgisi ve hayvanlar, aile sevgisi, duyarlılık, oyun ve barış öğeleridir. Merak, hayal/düş, arkadaşlık, heyecan öğeleri şiirlerde ortalama bir düzeyde işlenmişken fedakârlık, paylaşma ve saygı öğeleri ise şiirlerde ön plana çıkmamıştır. Elde edilen bu sonuç, Gökhan Akçiçek'in çocuk şiir kitaplarında çocuksu duyarlılığı dikkate aldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Şiiri, Çocuksu Duyarlılık, Gökhan Akçiçek.

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
AN ANALYSIS OF GÖKHAN AKÇİÇEK’S CHILDREN’S POEMS IN TERMS
OF CHILDLIKE SENSITIVITY

Emrah YAYAN

Advisor: Assoc. Prof. Muhammed Fatih SAYIR

2024, Page: 95

The aim of this study is to analyze Gökhan Akçiçek's children's poetry books in terms of “childlike sensitivity”. Within the framework of this purpose, the children's poems in these books were analyzed under twelve headings: “love of family, friendship, peace, love of nature and animals, sensitivity, sacrifice, dream/dream, excitement, curiosity, play, sharing and respect”. The study was conducted according to document analysis, one of the qualitative research methods. The material of the study consisted of Gökhan Akçiçek's poetry books named Bulutlar Örtmese Güneşi, Kuş Resimli Kazak and Küçük İyilikler Sokağı. The data obtained were analyzed by descriptive analysis, expressed in numerical data, presented in tables and interpreted.

At the end of the study, it was determined that in all 3 poetry books of Gökhan Akçiçek, childlike sensitivity was covered with all its elements. The elements with the highest frequency are love of nature and animals, love of family, sensitivity, play and peace. The elements of curiosity, dream/dream, friendship and excitement were covered at an average level in the poems, while the elements of sacrifice, sharing and respect did not come to the fore in the poems. This result shows that Gökhan Akçiçek takes childish sensitivity into consideration in his children's poetry books.

Key Words: Gökhan Akçiçek, Childlike Sensitivity, Children's Poetry, Child.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın vücut bulmasında birçok kişinin katkısı olmuştur. Çalışma boyunca beni önemseyerek fikirlerimi dinleyen, her zaman destek ve katkılarını sunan değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Fatih SAYIR'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans sürecimde desteğini, yardımını ve anlayışını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ferhat ÇİFTÇİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Özellikle çocuk edebiyatı alanında sağladığı katkılardan dolayı kendisine minnettarım.

Lisans eğitimimden bu yana kendisinden çok şey öğrendiğim ve dünyaya, edebiyata, şiire olan bakışımı yeniden şekillendiren saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Hayrettin AYZAZ'a saygı ve şükranlarımı sunarım.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında belirleyici olan şiirlerin sahibi Şair Gökhan Akçiçek'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisiyle yaptığım görüşmelerde bana gösterdiği büyük ilgi ve teveccüh için şaire saygılarımı sunarım.

Son olarak eğitim sürecim ve yaşamım boyunca her zaman sonsuz özveri ve fedakârlıkla bana her türlü desteği sağlayan sevgili anneme ve babama teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca hayatımın her noktasında karanlıkta kaldığım zaman daima mavi gözleriyle yolumu aydınlatan rahmetli nenem Sedef ŞAŞAR'ı özlemle anıyorum.

Muş-2024

Emrah YAYAN

KISALTMALAR DİZİNİ

akt.	:	aktaran
BM	:	Birleşmiş Milletler
BÖG	:	Bulutlar Örtmese Güneşi
KKTC	:	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KİS	:	Küçük İyilikler Sokağı
KRK	:	Kuş Resimli Kazak
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	:	sayfa
TDK	:	Türk Dil Kurumu
TÜBA	:	Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü
vb.	:	ve benzeri
vd.	:	ve diğerleri
vs.	:	vesaire

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Çalışmada İncelenen Şiir Kitapları ve Şiir Kitaplarında Yer Alan Şiir Sayısı.....	29
Tablo 3.2. Üç Şiir Kitabında Bulunan Çocuksu Duyarlılık Ögelerinin İşlenme Sıklıkları ve Yüzdelik Oranları.....	62
Tablo 3.3. Üç Şiir Kitabında Bulunan Çocuksu Duyarlılığın Dil ve Anlatım Özelliklerinin Dağılımları.....	64

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya konu olan problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

Problem Durumu

Çocuk, insanlığın istikbalidir. Çocuğun özne olarak kabul edildiği toplumlarda gelecek daha aydınlık olmuştur. Çünkü çocuk yaşamın aynası niteliğindedir. Her çocuğun kendine özgü algılamaları, duyguları, düşünceleri, hisleri, hayalleri, gerçekleri, kitapları, resimleri, oyunları vardır. Dolayısıyla her çocuğun ilgi, ihtiyaç ve beklentileri yaşadığı toplumun kültürüne göre şekillenmektedir.

Çocuğun yetiştikten bağımsız bir birey olarak görülmesi ve kendine has özelliklerinin olduğu düşüncesi zamanla çocukluk döneminin kavramsal alt yapısını oluşturmuştur. Çocukluk döneminin oluşmasıyla birlikte çocuğa verilen değer, çocuğa gösterilen ilgi, çocuğa yüklenen anlam, çocuğa olan bakış ve tutumlarda farklılıklar meydana gelmiştir. Böylelikle yıllardır çocuğa yüklenen geleneksel anlamların dışına çıkmış ve çocuğa yeni bir pencereden bakma fırsatı doğmuştur. Çocukluk dönemi, çocuğun dünyasını yansıtan bir ayna özelliği taşıdığından çocuğun duygu, düşünce ve hayalleri hakkında somut bilgiler vermektedir.

Çocuğa olan bakışın değişmesiyle beraber çocuğa yönelik yapılan çalışmalar edebiyat, psikoloji, sosyoloji gibi bilim dallarında somut olarak görülmüştür. Yapılan çalışmalar neticesinde çocuğa yönelik bir edebiyatın oluşması da kaçınılmaz olmuştur. Çocuk edebiyatı, çocuğun gelişim dönemlerini ve bireysel farklılıklarını merkeze alarak edebî metinlerin çocuğa uygun hâle getirilmesiyle oluşmaktadır. Çocuk edebiyatı; çocuğa kendini önemli görme, kendini değerli hissetme ve aidiyet duygusunu geliştirme imkânları vermektedir.

Çocuğa yönelik bir edebiyatın oluşmasıyla bu alanda daha nitelikli eserlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Nitelikli eserler, çocuk edebiyatında aranan temel ilkelerin dikkate alınmasıyla oluşmuştur. “Çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği ve çocuk bakışı” çocuk edebiyatının temel ilkeleri olarak kabul edilmiştir. “Çocuksu duyarlılık” da bu temel ilkelerin içerisinde sayılabilir.

Çocuk edebiyatının temel ilkelerini bilmenin yanında bu ilkeleri özümseyerek eserlere işlemek de önemli bir husustur. Bu nedenle çocuklara yönelik eser verecek olan yazar ve şairlerin çocuğu tanınması gerekmektedir. Çocuğu tanımanın yolu onun diline, bakışına, duygu ve düşünce dünyasına hâkim olmak ve bunu çocuksu duyarlılıkla eserlerine yansıtmakla mümkün olmaktadır.

1980 sonrası Türk edebiyatında genel olarak çocuklar için üretilen eserlerin sayılarında artış görülmektedir. Bu dönemden sonra çocuk edebiyatı eserlerinin niteliğine ve özelliklerine daha fazla dikkat edilmeye başlanmıştır. Özellikle 1980-2000 yılları arasında eser veren Ayla Kutlu, Aytül Akal, Cahit Zarifoğlu, Fatih Erdoğan, Gökhan Akçiçek, Gülten Dayıoğlu, İpek Ongun, Mavisel Yener, Mevlâna İdris Zengin, Mustafa Ruhi Şirin, Sulhi Dölek, Yalvaç Ural gibi yazar ve şairlerin katkıları son derece önemli olmuştur. 1980 sonrası Türk şiirinde ortaya çıkan ve bir anlamda asıl merkezine geri dönen metin merkezli anlayışın izleri çocuk şiirinde de gözlemlenmektedir. 1980 sonrası şairlerinden Gökhan Akçiçek, çocuklara yönelik yazdığı şiir kitaplarının söz konusu çerçevede birtakım yansımalara sahip olduğu söylenebilir. Yazdığı şiirlerde çocuk ruhunu canlı tutmak isteyen şair; çocukların dünyasını, ilgisini ve algısını “çocuğa görelik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı ve çocuksu duyarlılık” ilkeleri doğrultusunda oluşturmaya çalışmıştır. Bu çalışmada, Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerindeki çocuksu duyarlılıkla ilgili unsurlar tespit edilmiş ve bunlar çocuksu duyarlılığın öğeleri bağlamında incelenmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın temel amacını Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde çocuksu duyarlılık ilkesinin ele alınıp incelenmesi oluşturmaktadır. Bu çerçevede çocuksu duyarlılık öğelerinin ilgili şiirlerde belirlenmesi ve değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde yer alan çocuksu duyarlılık öğeleri nelerdir?
- Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde yer alan çocuksu duyarlılık öğelerinin dağılımı nasıldır?
- Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde yer alan çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özellikleri nelerdir?

Önem

Çocuğun toplumun istikbali olduğu düşünülürken çocuğa yönelik üretilen eserlerin bir tür “toplum inşası” olduğu söylenebilir. Epiktetos’un, “bir insanın anavatanı çocukluğudur” (Gündüz, 2016: 11) sözü, çocukluk döneminin insan için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çocukluk dönemi, hem çocuğun kendisi için hem de çocuğun yetiştiği toplum açısından önemli olduğu bilinen bir gerçektir. Bu dönem, doğrudan veya dolaylı olarak bireyin bütün yaşam evrelerini etkiler. Çocuğun geleceğini sağlam bir temel üzerinde inşa etmenin yolu eğitim programlarından ve çocuğa sunulan nitelikli edebî eserlerden geçer. Edebî eserler içerisinde şiirin yeri vermiş olduğu estetik zevk nedeniyle ayrı öneme sahiptir.

Şiirin doğrudan duygulara hitap eden bir tür olması ve çocukluk döneminin duygusal yönü ağır basan bir dönem olması çocuk ile şiirin erken yaşlarda tanışmasını sağlamıştır. Çocuk şiirleri, çocuğa estetik haz vermenin yanında çocuğa sevgi, saygı, arkadaşlık, dostluk, merhamet, fedakârlık, paylaşma, çalışma vb. değerleri sezdirerek edindirmeyi amaçlamalıdır. Çocuk şiirlerinin, çocukların ilgisini çekerek onların duygu ve düş dünyalarına hitap etmesi beklenmektedir. Çocuk şiirlerinde sadece çocuğu ele almak ve onu anlatmak yeterli değildir. Çocuk şiirlerinin “çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı ve çocuksu duyarlılık” ilkelerine bağlı kalınarak yazılması hedeflenmelidir.

Çocuk edebiyatı alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuksu duyarlılığın iki çalışma ile sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan biri Akşehirli’nin (2011) makalesi iken diğeri Arslan’ın (2016) tez çalışmasıdır. Makalede çocuksu duyarlılığın sadece bir ögesi ele alınırken, tez de ise çocuksu duyarlılık bir bölümden oluşup sınırlı olarak ele alınmıştır. Bu çalışmada çocuksu duyarlılık “aile sevgisi, arkadaşlık, barış, doğa sevgisi ve hayvanlar, duyarlılık, fedakârlık, hayal/düş, heyecan, merak, oyun, paylaşma ve saygı” olmak üzere on iki farklı öge bağlamında incelenmiştir. Bu çalışma, çocuk edebiyatı alanında önemli eserler veren Gökhan Akçiçek’in araştırma konusu olan kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkelerinden biri olan çocuksu duyarlılık öğeleri bağlamında incelenmesi bakımından önem taşımaktadır. Çalışmanın ayrıca çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlar (sade dil, söz

varlığı, sözcük dağarcığı, çocuk dünyasına uygun anlatım) açısından incelenmiş olması benzer çalışmalardan farkını ortaya koymaktadır.

Sınırlılıklar

1. Çalışma; Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi, Kuş Resimli Kazak ve Küçük İyilikler Sokağı* adlı çocuk şiir kitapları ile sınırlıdır.

2. Çalışma, örnek şiirler çerçevesinde tespit edilen çocuksu duyarlılık öğeleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk: “Doğum ile ergenlik dönemi arasındaki (0-12) ya da ergenliği de kapsayan (0-18) dönemde bulunan insan” (TÜBA, 2011: 251).

Çocukluk: Bireyin farklı özellikler açısından gelişimsel özellikler gösterdiği süreçtir (Can, 2014: 2).

Çocuk Edebiyatı: “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2008: 8).

Çocuk Şiiri: Dil, ritim, ezgi, anlamsal yoğunluk, özgür anlatım ve şekil ile diğer metin türlerinden farklı olup bir o kadar da onlarla bir bütündür. Çocuk şiirinde öncelik, çocuğa seslenen bir ezginin var olmasıdır (Neydim, 2003: 209).

Çocuğa Görelik: Kitabın şekilsel, içerik ve eğitsel özelliklerinin çocuğun doğası, ilgi ve gereksinimleri, dil ve anlam evreni, bakış açısıyla örtüşmesinin yazın olma ilkelerini yerine getirmesidir (Sever, 2008: 17; Dilidüzgün, 2004: 41).

Çocuk Gerçekliği: Çocuğun doğasının, bakış açısının, ilgi ve gereksiniminin, dil ve anlam evreninin gelişimsel olarak farklılığını ortaya koymasıştır (Sever, 2008: 28; Dilidüzgün, 2004: 60).

Çocuksu Duyarlılık: “Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayırmak için bir ölçüt olarak kullanılan çocuksu duyarlılık, ‘çocuğun gözünden dünya’ olarak formüleleştirilebilir. Çocuksu duyarlılık her şeyden önce dil ve anlatımdaki başarı ile yakalanabilir” (Akşehirli, 2011: 440).

Çocuksu: Çocuğun dünyasına özgü duyarlılığı, çocuğun doğuştan gelen saflığı ve içtenliği yakalamaktır (Şimşek, 2019: 290).

Duyarlık: “Duyum ve duyguları algılayabilme yeteneği, hassasiyet”, “zayıf bir etkiye karşı tepki gösterebilme yeteneği” (TDK Türkçe Sözlük, 1988: 414).

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATI, GÖKHAN AKÇİÇEK VE ÇOCUKSU DUYARLILIK

1.1. ÇOCUK VE ÇOCUK EDEBİYATI

1.1.1. Çocuk ve Çocukluk

İnsanlık tarihi kadar eski olan çocuk kavramı üzerine birçok tanım yapılmıştır. Söz konusu tanımlara bakıldığında çocuğun biyolojik yaşının yanı sıra psikolojik ve hukuki yaşına da yer verildiği görülmektedir. Bu çerçevede çocuk; “doğum ile ergenlik dönemi arasındaki (0-12) ya da ergenliği de kapsayan (0-18) dönemde bulunan insan” (TÜBA, 2011: 251), 18 yaşına kadar ki her insan (ÇHDS, 1959), “sürekli değişen ve ilerleyen olgunlaşma evresinde olan birey” (Bakırcıoğlu, 2012: 188), kendine has düşünme tarzı ve algılama farklılığı olan (Piaget, 2010: 11), “ilgi, gereksinim ve yeterlikleri olan ve bu neticede kendi dünyasını şekillendiren kişi” (Gönen ve Veziroğlu, 2013: 3), “hayal eden, duygusal, açık, saf, oyun seven, şakacı, heyecanlı, devingen, sürece yönelik ve yapmak istediği faaliyetlerden alacağı coşkuyu önemseyen” (Cüceloğlu, 2013: 30), “doğuştan gelen tanıma ve bilme isteği içinde olan doğal öğrenicilerdir” (Ackermann, 2004: 21). Bunların dışında üzerinde uzlaşılmış ilk tanım Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yapılan tanımdır. Söz konusu tanım şu şekildedir: “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır (I. Madde).” Sözleşmede üzerinde durulan asıl mesele çocuğun biyolojik yaşıdır. Ancak çocuk sadece biyolojik yaş ile sınırlı bir varlık olmayıp psikolojik ve hukuki yaş ile de tanımlanabilmektedir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere çocuk kavramı kesin çizgilerle belirlenememiştir.

Çocuk kavramı yüzyıllardır söz varlığımızda yer alan ve pedagojik çerçevede tanımlanmamış bir sözcük olarak karşımızı çıkmaktayken günümüzde çocuk edebiyatı başta olmak üzere birçok sahada üzerinde çalışılan bir kavram özelliğine sahip olmuştur. Zaman içerisinde çocuk kavramı için farklı tanımlar yapılmış ve farklı perspektifte inceleme alanları oluşmuştur. Çocuğun tarih boyunca ortak bir tanımının yapılmamasının nedenlerinden biri de çocuğa farklı bakış açılarının yüklenmesidir. Söz konusu farklılıklar yaşanan coğrafyanın sosyal, kültürel ve tarihî farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Şirin, 2021: 21). Çocuk ve çocukluk kavramının felsefi anlamda da sorunlu ve tartışmaya açık bir alan olduğu görülmektedir. Çocukluk kavramımız tarihsel

olarak sorunlu. Çocukluk üzerine sahip olabileceğimiz doğru düşünce biçimi modern bir buluş olacaktır (akt. Matthews, 2000: 15).

Çocuk, insanlığın soyunu devam ettiren ve toplulukların aile olması sağlayan temel yapı taşlarından biridir (Dağdelen, 2022: 6). Başka bir deyişle çocuk; bir neslin duygu, düşünce, örf, âdet, gelenek ve göreneklerini gelecek kuşağa aktarılmasında vasıta görevi üstlenir. İnsanlığın teminatı olarak görülen çocuk, hayatın ilk kozasıdır. Şirin (2012: 15), çocuğun insanın yaşam serüveni olduğunu belirtmiştir. Bu serüvenin yolculuğu çocukluk ile başlar. Çocukluk dönemi; içerisinde yaşanılacak çoğu duyguların, düşüncelerin, deneyimlerin, bilgilerin, başarıların, başarısızlıkların ve anıların sığdırılabileceği kadar uzun bir yolculuktur.

Çocuk insanlığın geleceğidir. Çocukluk dönemindeki yaşantılar, toplumların gelecekteki yaşantılarını da etkilemektedir (Postman, 1995: 8). Çocuk ve çocukluğun gelecek için yüklendiği görevin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Şirin'e (2012: 16) göre insanlık ancak çocuk sayesinde ilerleyebilir. İnsanlık, çocukluk etrafında birleşirse çocuklar için ortak iyiye yönelebilir. Postman (1995: 7) ise "Çocuklar göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlardır." cümlesini kullanır. Bu anlamda çocuk; içinden çıktığı toplumun düşünce yapısı, sosyal ve kültürel kodları doğrultusunda şekillenmektedir. "Aslında çocuğu konuşmak insanlığı konuşmaktır" (Şirin, 2012: 16). Yani çocuğu konuşmak geleceği konuşmak demektir. Çocuk, geleceğin ta kendisidir. Söz konusu açıklamalardan hareketle insanlığın temelinde çocuk olgusunun yer aldığı anlaşılmaktadır. Çocuk hem geleceği etkiler hem de bulunduğu toplumdan etkilenir. Bu nedenle tarihsel süreç içerisinde toplumların çocuğa yükledikleri anlamlar da sürekli farklılık göstermiştir.

Çocuğun sınırlı bilgi ve tecrübeleri olmasına rağmen kendini gerçekleştirmek için sonsuz yetenekleri vardır. Her çocuk güçlü bir öğrenme isteği içinde doğar; çevresinde gördüğü varlıkları, nesnelere ya da olayları keşfederek onlarla ilişki kurar ve zamanla onlara katılır (Şirin, 2012: 14-15). Çocukluk dönemi ise sözü edilen bu durumlarda kendi hedeflerine ulaşmak için yeni yollar arayıp bulma ve bunun için aktif çaba harcama dönemidir. Ackermann (2004: 21); çocuğun doğasında merak, hayal etme, keşfetme ve araştırmanın el ele olduğunu söylemiştir. Bu dört unsur, çocuğun içinde bulunduğu çevreyi tanımasına olanak sağlar. Çocuğun/çocukluğun kendi doğasına özgü

gerçekleri olduğu görülmektedir. Her çocuk; doğası gereği oynamak, eğlenmek ve gülmek ister. Çocukların zengin hayal dünyaları, sürekli devinim isteyen içsel istekleri onların en belirgin özelliğidir (Sever, 2008: 121). Çocuk bu özellikleriyle öğrenme sürecine dahil olur.

Uçan (2018: 17), çocuğun kalbindeki saflığa ve temizliğe dikkat çekerken onun gözleri ile kalbinin aynı şeyleri anlattığını ve onun dünyasında her şeyin bütün şeffaflığıyla ortada olduğunu ifade etmektedir. Yani çocuğun dünyasında her şey olduğu gibi apaçık ortadır. Çocuğun içi ve dışı birdir. Dahası o; yetişkinin dünyasındaki yalanlarla henüz kirlenmemiş olandır, saf olandır, ön yargısızdır. Bu iki kavram çocuğun duygu ve düşünce dünyasının, hâl ve hareketlerinin yetişkinden farklı olduğunu gösterir. Çocuk; gördüğü, duyduğu, algıladığı, anladığı veya anlamaya çalıştığı her şeyi merak eder. Çocuğun gördüklerini ve yaşadıklarını anlatması, karşısında dinleyici bulması, kendisini meraklandıracak bir metni okuması yahut dinlemesi onun varlığını kanıtlar (Uçan, 2018: 21). Çocukluk; her şeyin merak edilmesi, keşfedilmesi, dokunulması ve tanınması gereken nesnelere iç içe olduğu bir dönemdir. Bu dönemde çocuk için her şey yenidir. Elbette bu kadar yeni olan şeyle karşılaşan çocuk doğal olarak soru sorar, bilmek ister, anlamak ve anlatmak ister.

Çocuğun henüz kim olduğunun bilinmediği zamanlarda yani “çocukluğun çok kısa sürdüğü kadim zamanlarda, çocuk küçük adamdı, küçük hanımdı. Başka bir deyişle minyatür yetişkindi. Çocukluktan erken uzaklaşır, hızla yetişkinlerin dünyasına karışırdı” (Şirin, 2007: 50). Bu nedenle çocuk adında ayrı bir birey, ayrı bir kavram düşünülmemiş, tam aksine çocuklar yetişkinlerin küçük versiyonu olarak görülmüştür. Günümüzde çocuğu zihinsel ve fiziksel açıdan gelişmemiş minyatür bir insan olarak görmek doğru değildir. Çocuk, yetişkinin küçük hâli değildir. Çocuğu yetişkinden ayıran temel faktör fiziksel özellikleri değildir. Asıl faktör bilişsel, duyuşsal, dilsel ve sosyal gelişim alanlarından kaynaklanan bireysel farklılıklarıdır. Çocuk, kendine has ruhsal yapısı ve psikolojik davranışları olan bir dünyadır (Akbayır, 2018: 165). Çocuğun kendine özgü davranışları ve yetişkin bir insan ile arasındaki farklılıklar dikkatte alınıp çocuk kavramına şöyle bir tanım yapılmıştır: “Sorgulayıcıdır. Büyüklerin o çok önem verdikleri hiyerarşik yapılanma, onun indinde birdenbire keyfi bir düzen olup karşımıza çıkabilir. Onun seçmiş olduğu dünyada insan gözsüz görebilir, kulaksız duyabilir, dilsiz tat alabilir vs. Çocuk, imkânı yeniden tanımlamaktır” (Karaosmanoğlu,

2005: 30). Şirin (2021: 22) ise çocuk ve yetişkin dünyasının yıllar içindeki değişimini şu sözlerle ifade etmiştir: “18. yüzyılı kadar çocuklar yetişkinlere bağımlı ve eksik yetişkin görüldükleri için giysileri bile yetişkinlerin benzeriydi. Çocukluk ister icat isterse keşfedilmiş olsun, bugünden geçmiş yüzyıllara baktığımızda çocuklardan geriye kalanlar arasında en az çocuk resimleri ve kitapların kaldığını fark etmek zor değildir.”

Modernleşme süreciyle beraber sınırları ve özellikleri belirlenmeye başlanan çocuk kavramına yönelik çeşitli tanımlar yapılmıştır. Sınırları çizilen çocuk kavramı; yetişkinden farklı olacak bir biçimde özele indirgenmiş, zaman içerisinde çocuğun öne çıkması ve itibar kazanmasıyla birlikte toplumda yer edinmeye başlamıştır. “Modernleşme süreci ile birlikte çocuklar artık minyatür yetişkinler olarak çizilmeyecektir. Giysileri de kendilerine göre olacak, babalarına ve annelerine değil kendilerine benzeyecek; çocukluğun yetişkinlikten farkları ortaya çıktıkça, hayatın her alanına yeni çocukluğun kültürü de yansıtacaktır” (Şirin, 2021: 25). Söz konusu farklılıkların temelinde çocuğun kendine özgü duygu ve düşünceleri vardır. Çocuğun duygu ve düşünce durumlarının yetişkinlerden farklı olması, çocukluk dönemiyle bağlantılıdır.

Modern dönem, beraberinde çocuk ve çocukluk kavramlarının yanı sıra çocuklara yönelik özel bir edebiyat anlayışının da olması gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Çocuklara yönelik şiirler, hikâyeler, romanlar yazılmış; daha sonra bu yazın anlayışının hassasiyeti üzerinde çeşitli teoriler geliştirilmiştir. “Batı'da XVI. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmaya başlayan çocuk fikri ile çocuk ve çocukluk üzerine eğilme, çocuk edebiyatını da gündeme getirmiştir” (Şirin, 2018: 23). Çocuklar için yazılan/yapılan edebiyatı kavrayabilmenin öncelikli yolu edebiyatın ne olduğu, çocuk edebiyatı kavramının ne ifade ettiği ve nasıl olması gerektiğinin bilinmesi gerekmektedir.

1.1.2. Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatının ne olduğunu açıklamadan önce edebiyat kavramını ele almak faydalı olacaktır. Geçmişten günümüze kadar insanların duygularını, düşüncelerini, duyduklarını ve yaptıklarını en etkili ve en zengin hâliyle ortaya koyan sanat dallarından biridir edebiyat (Kavcar, 1999: 3). Duygu ve düşüncelerin edebî bir üslupla dile getirilmesiyle meydana gelen edebiyat, insanı ve insan hayatını sanatçı duyarlılığıyla ele alarak insana yine insanı anlatan bir sanat dalı olarak tanımlanabilir. Bu açıdan edebiyat,

yaşamın gerçeklerini insanlığa anlatmada/yansıtmada ve hissettirmede bir araç olarak kullanılır. Bir vasıta görevi üstlenen edebiyat, insanlara dünyada var olan her türlü farklı bakış açılarını tanıma fırsatı sağlar. Denebilir ki edebiyat, bir çeşit dünyayı algılama ve anlama metodudur. Edebiyat; hayata ve insanlara olan ön yargıların kırılabilmesine, empati yapılabilmesine ve çoğulcu bir düşünce yapısının oluşturulabilmesine imkân tanır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, söz konusu edebî yapının sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmış nitelikte olması gerekmektedir. Ancak bu duyarlılıkla yazılan eserler insan hayatına dokunabilir.

Edebiyat, toplumun her kesimine hitap eder ve hitap ettiği kişileri düşündürmekten ziyade eğlendirmeyi ve onlara estetik bir zevk vermeyi amaçlamaktadır (Gündoğan, 1996: 2). Asıl amacı bilgi vermek olamayan edebiyatın temel gayesi estetik hazzın peşinde koşmaktır. M. Weitz'e göre, edebiyatın gerçek ve doğru tanımının yapılamamasının nedeni, edebiyatın diğer empirik kavramlar gibi "açık dokulu" (open texture) olmamasıdır (aktaran: Moran, 1974: 275-276). Edebiyatın; insanı eğlendirirken bilgilendiren, bilgilendirirken de insanın kişilik gelişimini destekleyen bir işleve sahip olduğu görülmektedir (Şirin, 2014). Bu bağlamda edebiyatın çocuklukla beraber başladığı bilinmektedir. İnsanın doğumuyla birlikte eğlenmek, bilgi edinmek, kişilik gelişimi tamamlamak gibi temel arzu ve istekleri vardır. Bu ilk istek ve arzular çocuk edebiyatı ile giderilmeye çalışılır. "Çocuk edebiyatı, edebiyatın içinde, çocuğu duyarlı bir birey ve iyi okur olmaya hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır" (Şirin, 2021: 46). Çocukların kişilik gelişimleri oluşurken çocuklar her olayı yaşamak zorunda değillerdir. Çocuklar, okudukları eserlerdeki kahramanlarla özdeşleşerek olaylar karşısında belirli bir tutum sergileyebilirler. Kurgulanan olaylar, çocukların düş ve düşünce üretmelerine ve bu yolla insan, toplum ve yaşam gerçeğini anlamalarına yardım etmektedir (Saltık, 2019: 181).

Modernleşme dönemiyle birlikte değişen toplum algısı, çocuklara yönelik farklı çalışma alanlarını ortaya çıkarmıştır. Çocuk edebiyatı kavramı da bu yeni algının sonucunda alan yazınına kazandırılmıştır. Çocuk edebiyatı, edebiyatta çocuğu merkeze alarak çocuklara yönelik yapılan çalışma alanlarının genel adını ifade eder. Çocuk edebiyatı kavramı 20. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkmış fakat çocuk ve çocuk merkezli çalışmaların çok daha eskiye dayandığı bilinmektedir (Şimşek, 2012: 45).

Çocuk edebiyatı; öznesi çocuk olan, gayesi edebî metinleri çocuğa duyarlı bir dil ve anlatım ile çocuk okura hissettirmektir.

Çocuk; bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişim özellikleriyle çocuk edebiyatının en temel ögesidir (Güleryüz, 2013: 22). Çocuk edebiyatı ürünleri; çocukların düş dünyalarını, duygu ve düşüncelerini, kişilik, fizyolojik ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlamalıdır. Kanter (2014: 570), çocuk edebiyatı türlerinin çocukların duygu ve düşüncelerini merkeze alarak dile yönelik estetik farkındalık kazanmalarına katkı sağlaması gerektiğini savunmaktadır. Yalçın ve Aytaş (2017: 281) ise, çocuklara yönelik yazılmış olan eserlerde ölçülü olarak çocuğun kendisinden, hayatından, kültüründen izler taşıması ve bu izler doğrultusunda hayatını anlamlı hâle getirmesi gerektiğini vurgular. Konar'a (2005: 297) göre çocuklara yönelik yazılan edebî eserler, çocuğu yansıtıyor ve çocuk okuduklarını yaşantısıyla özdeşleştiriyorsa çocuğa göre kabul edilmektedir. Bu neticede çocuk edebiyatı yazını, çocuğun anlam dünyasına yönelik eserleri yaşantılar yoluyla somutlaştırır. Somutlaştırma yoluyla çocuk dış dünyasının gerçekliğine adım atmış olur.

Edebiyat ile çocuk edebiyatı arasındaki ayrımın temel noktası çocuk edebiyatı ürünlerinin konusu, içeriği, dili ve anlatımıdır. Bu ayrım neticesinde “çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı, çocuk algısı, çocuksu duyarlılık” gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu kavramlar çocuk edebiyatının zaman içerisindeki gelişim sahasını da göstermektedir. Yukarıda yapılan tanımlardan hareketle çocuğun dilsel, zihinsel, fiziksel, sosyal gelişimine ve anlama, algılama düzeylerine uygun olarak çocuğun dünyasını sanatsal bir dille zenginleştiren ve estetik haz vererek onların beğeni düzeylerini yükselten eserlerin geneline çocuk edebiyatı adı verilebilir.

Çocuk ile yetişkin bireyler arasında farklılıklar vardır. Hayal ve gerçek kavramları bunun en temel örneğidir. Çocuğun dünyasında hayalî bir dünya mevcutken yetişkinlerin dünyasında hayalden arındırılmış gerçek bir dünya vardır. Bu “farklı dünya”ların nedeni farklı bakış açılarının olmasıdır. Söz konusu farklılıklar, yetişkin edebiyatı ürünleri ile çocuk edebiyatı ürünlerinde de kendini göstermektedir. Çocuk edebiyatı, yetişkin edebiyatından hem şekilsel hem de içeriksel olarak farklı niteliklere sahiptir. Bu farklılığın kapsamında çocuk edebiyatı ürünlerinin sadece çocuğun bakış

açısını ve çocuğun düşünce dünyasını yansıtan bir edebiyat olarak ifade edilmemesi gerekmektedir (Bilkan, 2005: 25-26).

Şirin, edebiyat kavramına ilişkin özelliklerin çocuk edebiyatı kavramı için de geçerli olduğunu söyleyerek çocuk edebiyatını şöyle tanımlamıştır:

“Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu-düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” (Şirin 2021: 26).

Karaosmanoğlu (2005: 29) ise çocuk ve yetişkin dünyasının birbirinden farklı olduğunu ifade ederken; çocuğun her zaman yenilenen bir varlık olduğunu, olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurmadığını, onun dünyasının gerçeklik âleminde uzak olduğunu ve zihninin ani değişiklikler gösterebileceğini dahası bütün bunların anormal olarak karşılanmaması gerektiğini belirtmiştir. Şirin (2007: 41) de çocuk edebiyatını çocuk ve çocukluk kavramlarıyla sınırlandırmayıp, çocuk edebiyatının çocuğun kendisini ve çevresini tanımasını, anlamasını ve anlamlandırmasını sağlayan bir kaynak olduğu, öznesi çocuk olan bu edebiyatın çocuğa göre oluşturulması gerektiği düşüncesindedir.

1.2. ÇOCUK ŞİİRİ VE GÖKHAN AKÇİÇEK

1.2.1. Çocuk Şiiri

Tüfekçi Can (2014: 163), şiire yönelik yapılan ilk tanımı sözlü edebiyata dayandırır ve şiirin edebî tür olarak yerini almasını da sözlü kültürde söylenen şiirlerin kaleme alınmasıyla olduğunu ifade eder. Sözlü kültürden günümüze şiire yönelik birçok tanım yapılmış ve bu tanımlar neticesinde şiire özgü özellikler tarihsel süreç içerisinde netlik kazanmıştır. Yapılan tanımlardan hareketle ifade edecek olursak şiir; duygu ve düşünce gücünün kısa, öz ve estetik kaygıyla dile getirilmesidir.

Çocuk edebiyatının diğer türleri gibi şiirin de mazisi çok eskilere dayansa da gerçek anlamda çocuklara yönelik yazılan şiir örnekleri yakın tarihimizde verilmiştir. Çocuk edebiyatının kavramsal alt yapısının oluşması ve çocuğa olan bakış açısının zaman içerisinde değişmesiyle birlikte daha nitelikli çocuk şiirlerinin verildiği

görülmüştür. Son dönemlerde kaleme alınan çocuk şiirlerinin önceki dönemlerde yazılan şiirlerle kıyasla daha başarılı olmasının nedenlerinden biri de “çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı ve çocuksu duyarlılık” gibi ilkelere olan bağlılıktır.

Edebiyat tarihimizde çocuklara yönelik ilk şiir kitabının yazarı *Çocuk Şiirleri* (1911) adlı eseriyle İbrahim Alâettin Gövsa’dır. Bu şiirler, çocukların anlayabileceği tarzda manzum eserlerden oluşmaktadır (Temizyürek, Şahbaz, Gürel, 2016: 174). Asıl hedeflerinin bazılarının söylediği gibi çocukları şair olmaya hazırlamak değil, “Belki ahenk ve istifa ederek kalb-i masumdaki duygulara doğru bir cereyan vermek, onları hissettirmek, düşündürmek, o darbânı müphem kalpleri doğruluk, fedakârlık, milliye vatanperverliği için çarpmağa alıştırmaktır” (Gürel, 1995: 74). şeklinde ifade edilir.

Başaran’a (1984: 64) göre çocuğa hitap eden şiirler; sanatsal bir değer taşımalı, çocuğun dil ve düşünce dünyasına duyarlı olmalı, çocuğa dünyayı ve insanı kavramasına yardım etmeli, onun kalp gözünü açmalı, ona doğa, insan ve yaşama sevgisi vermenin yanında doğruyu, iyiyi, güzeli sezdirmelidir. Yağcıoğlu (1980), çocuk şiiri yazmanın yolunun çocuklara eğilebilmekten, çocukları sevmekten geçtiğini belirtir ve çocuk şiiri yazarlarının soran, sorgulayan, çocuk dünyasını anlayan kişilerin olması gerektiğini söyler. Güteryüz (2013: 362), çocuk şiirinin var olmasını dile özgü öğelerin çocuksu duyarlılık ile anlatılmasına bağlar. Yani çocuk şiirlerinin kaynağının temelde çocuk ve çocukluk üzerine inşa edildiğini fakat şiirin yazılma sürecinde çocuğun bakışı, çocuğun hassasiyeti, çocuğun üslubu, kullandığı sözcükler, duygu ve düşünce dünyası vb. unsurlardan yararlanılması gerekmektedir. Çocuk şiiri; açık ve yalın üslup, kısa ve anlaşılır cümle yapısı ve akılda kolay kalması yönüyle ön plana çıkar. Bu özellikleri ile çocukların da ilgi duyduğu edebî türlerin başında gelmektedir. Alan yazınında yapılan tanımlar doğrultusunda çocuk şiiri için yapılan bir diğer tanım da şöyledir: Çocuğun duygu, düşünce ve düş dünyasını çocuksu bir dille açığa çıkaran yazılı metindir (Kıbrıs, 2016: 142).

Çocuk şiirlerinde sadece çocuğun ele alınması ve anlatılması yeterli değildir. Çocuk edebiyatı şairleri ve yazarları eserlerinde çocuğu, çocuksu duyarlılık çerçevesinde ele almalıdır. Bu da ancak çocuk hassasiyetinin merkezde olduğu bir dille ifade edilebilir. Çocuk bakışı, çocuk şiirlerinin okura ulaşmasında temel noktadır (Ciravoğlu, 2000: 132). Bu nitelikleri taşıyan çocuk şiiri, hem içerik hem de şekil

özellikleri bakımından tamamlanmış olur. Çocuk şiirlerinin içerik ve şekil yönünden taşıması gereken belli başlı özellikleri vardır.

Temizyürek vd. (2016: 176-178), çocuk şiirlerinin içerik özelliklerini şöyle açıklar:

1. Çocuk şiiri içten olmalıdır. Süslü söyleyişlerden uzak, kısa, yalın anlatımı tercih eden günlük konuşma diliyle kaleme alınmalıdır.

2. Şiirde çocuğun hayal gücünü geliştirecek yaş seviyelerindeki artışa paralel olarak, mecazlı söyleyişlere yer verilmelidir

3. Hayal ve duygular, çocukların yaşantılarıyla ilgili olmalı, bu unsurlarla olaylar arasında sıkı bir bağlantı kurulmalıdır.

4. Çocuklar için yazılacak şiirlerde, betimlemeler ve diyaloglar az olmalıdır.

5. Çocuk şiirleri, belirli bir ahenk ve hareket içinde yazılmalıdır.

Aytekin (2016: 150), çocuk şiirlerinin şekil özelliklerini şöyle açıklar:

1. Anlatılmak istenenler, bir beyit veya bir dördlük sınırları içinde anlatılmalıdır.

2. Mısralar kısa ve doğal, seçilen sözcükler kısa olmalıdır.

3. Dizeler cümle yapısına uygun olarak dizilmelidir.

Dağdelen (2022: 14) ise çocuk şiirlerinin hem içerik hem de şekil özelliklerini açıklamıştır:

1. Şiirlerin sözcük yapılarında yumuşak heceler, sevgiyi kucaklayan vurgulamalar tercih edilmelidir.

2. Kafiyele, belirli olmalı ve birbirine yakın mısraların sonlarında bulunmalıdır.

3. Çocuk şiirlerinde işlenen temalar, yaşama sevinci ve coşkulu izlenimlerden oluşmalıdır.

4. Benzetme, istiare, abartma vb. söz sanatları ölçülü bir şekilde kullanılmalıdır.

5. Çocuk şiirlerinde akıcı ve yalın bir dil kullanılmalıdır.

1.2.2. Gökhan Akçiçek ve Çocuk Şiirine Bakışı

Gökhan Akçiçek, 15 Mart 1961'de Ordu'da doğar. Aslen Alucra'nın Karaağaç Mahallesi'ndendir. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Bölümünü bitirir. Yazı ve şiirleri; Dergâh, Hece, Türk Edebiyatı, Edebiyat Ortamı gibi dergilerde yayımlanır. Şiirleri, ders kitaplarına seçilir. Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Kitapları Danışma Kurulu Üyeliğinde bulunur. Ulusal ve Uluslararası birçok etkinliğe yazar ve şair olarak davet edilir. İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğünde başladığı kamu görevini (1982) Millî Eğitim Bakanlığı taşra teşkilatlarında sürdürür. 2007'de emekli olur. Şiirleri Arapça, İngilizce ve İspanyolcaya çevrilir.

Şairin çocuk edebiyatı alanında yazdığı kitapları şiir ve deneme türündedir. Şiir türündeki kitapları şunlardır: *Bulutlar Örtmese Güneşi* (1995), *Bülbül Deresi Şiirleri* (1996), *Çocuklara Ölüm Yakışmaz* (2001), *Denizlere Söylenen Şarkı -Seçme Şiirler-* (2007), *Her Harfin Bir Şiiri Var* (2012), *Alfabesiz Kuşlar* (2017), *Kuş Resimli Kazak* (2017), *Küçük İyilikler Sokağı* (2018), *Güvercinim Süt Beyaz* (2020), *Kuğuları Çağırın Anne* (2021), *Kalbinden Öpülen Nilüfer* (2022), *Neşeli Çiçekler Mevsimi* (2022), *Rüyası Süren Fesleğen* (2023). Şairin deneme türündeki kitapları ise şunlardır: *Şiire Benzese Sesim* (2015), *Sana Gülücük Nara Öpücük* (2022). Şairin aldığı başlıca ödüller de şu şekildedir: 1992 Yılı Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Kitapları Şiir Ödülü, 1995 Yılı Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı Ödülü, 2018 ODTÜ Kocaeli Yüksek Öğrenim Vakfı Çocuk Edebiyatı Ödülü, 2022 Arif Baş Çocuk Edebiyatı Şiir Ödülü.

Şiir, Gökhan Akçiçek'in dünyasında çok önemli bir yere sahip olduğundan şiirlerinde anlatmak istediği her duyguyu sözcüklerdeki derinliklerin farkında olarak anlatmaya çalışmıştır. Şiirlerindeki duygu yoğunluğu sözcüklere yüklediği derin anlamlarla gerçeklik kazanmıştır. Çocuk okur, bu duyguları edinirken şairin kendi çocukluğundan izlere de tanıklık eder.

1980 sonrası Türk şiirinde ve edebiyatında yapılan değişiklikler, zamanla çocuk şiirlerine de yansımıştır. Bu dönemde yazılan eserlerde özellikle metin merkezli anlayışın hâkim olduğu görülmüştür. Metnin merkeze alındığı bu yaklaşım ile çocuk şiirleri yazılmaya başlanmıştır. Elbette çocuk şiiri, bu yeni anlayışın çok daha öncesine dayanmaktadır. Nitekim Küpçük (2014: 838-839), çocuk şiirlerinin bu anlayıştan önce de yetkin olduğunu, çocuk şiirinin poetikasını ortaya koyan kurucu şairin Fazıl Hüsnü

Dağlarca olduğunu, çocuklar için yazılan şiirleri “çocuğa görelige ve çocuk gerçekliği”ne dayandıran bu yeni bakış açısının gelişmesini sağlayan Mustafa Ruhi Şirin’in de önemli katkıları olduğunu, aynı zamanda Gökhan Akçiçek’in çocuk duyarlılığı merkezli şiirleri bu yeni anlayışın birer yansımaları olduğunu ve bu havza içerisindeki kodlarla eser veren pek çok şairin edebî nitelikli şiirler ortaya koyduklarını ifade etmiştir.

Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde kullandığı dil, çocuğa duyarlı bir dildir. Bu dil, didaktik unsurlar ve doğrudan öğüt verici ögelerden uzak, bütünüyle çocuğun dünyasına seslenen bir niteliğe sahiptir. Küpçük (2014: 838), Akçiçek’in çocuk şiirlerindeki dilini şöyle açıklar: “Geleneksel yaklaşımın sorunlu belleğini taşıyan şiir dilinin tersine, Akçiçek’in metninde okuduğumuz dizelerin bütünüyle çocuğa göre bir dil ile yapılandığını fark ederiz. Bu dil, çocuğa iktidar merkezli üst bir bellekten nasihatler veren muhafazakâr ve geleneksel metin fakirliğinin bütünüyle dışındadır.”

Gökhan Akçiçek’in şiirleri, tam da “çocuk şiiri” denilebilecek bir dil ve anlatımla yazılmıştır. Çünkü şiirlerinde okurla konuşan, duygularını anlatan özne, çocuktur. Şiirindeki dil, çocuğun kendi dili ile söylenmektedir:

“Bir çiçeği sevdim en çok
Kırlarda birlikte seyrettik gökyüzünü,
Birlikte uyuduk geceleri
Onunla koştuk peşinden kuşların
Birlikte taşladık denizleri.” (Akçiçek, 2018a: 38).

Çocuk duyarlılığı ile yazılmış şiirlerin okuru her zaman çocuk olmayabilir. Çünkü şiir; tür olarak imgeler, semboller ve çağrışımlarla yüklü bir dilden oluşur. Dolayısıyla bu dil, her zaman çocuğun algı dünyasına hitap etmeyebilir. Bu nedenle çocuk şiirlerinde kullanılan dil, katı ve sert değil; yumuşak ve geçişken olmalıdır. Küpçük (2014: 839), Gökhan Akçiçek’in şiirinde bu yumuşaklığın ve geçişkenliğin fazlasıyla görüldüğünü, bunun en önemli ispatının okur profilindeki genişlik olduğunu, bir yetişkinin de, ilkokul sıralarında oturan bir çocuğun da Akçiçek’in şiirinde yer bulabildiğini söylemektedir.

Akçiçek'in şiirlerinde özne hep çocuktur. Karşımıza çıkan bu çocuk, aslında bir nevi şairin kendi çocukluğudur. Şairin ilk şiirlerinden son şiirlerine kadar çocuklara eşlik eden, onların hayal dünyalarına seslenen, onlarla yolculuk eden, merakla sordukları sorulara cevap veren ve onlardan biri olan bu özne her şeyden evvel kendi çocukluğudur. Gökhan Akçiçek'in şiirindeki özne çocuk; çocukluğunun geçtiği Bülbül Deresi kenarında kurbağalar, martılar, serçeler, ördekler, balıklar ile oynayan çocuktur. Akçiçek; kendi çocukluk yıllarında yahut yetişkinliğinde hayattan öğrendiği, tecrübe edindiği, gözlemediği, tanık olduğu acıları, mutlulukları, sevinçleri, trajedileri, buruklukları farklı çocuk portreleriyle şiirlerinde resmeder. Şairin şiirlerindeki çocuk özne, yükümlülüğü nedeniyle hayat kadar gerçektir. Bu gerçeklik, Akçiçek'in hayata karşı olan duruşu ile tamamıyla örtüşmektedir. Yaşamı boyunca hak, hukuk, adalet, insan onuru ve çocuk hakları savunuculuğu yapan şair tam da bu nedenlerden ötürü "devrimci" bir kişiliğe sahiptir. "Gökhan Akçiçek otorite, hiyerarşi, iktidar karşıtlığı üzerinden kendisini kurar. İnsanı edilginleştiren, sürüleştiren bütün kurallara karşı hayatı boyunca mücadele etmiştir. İster kendisine, ister tanık olduğu bir başkasına yapılmış olsun, bütün haksız uygulamalar karşısında ilk itiraz eden ve direniş gösterendir" (Küpçük, 2014: 841).

Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde çocuksu duyarlılığa yönelmesi, onun eserlerinin bir noktada günümüz çocuk okurun bilinç ve mantığının ortaya çıkardığı yaraların tedavi edilmesi anlamına gelmektedir. Çünkü bu duyarlılık ile çocuğun kendini bulduğu yeni bir dünya yaratılmaktadır. Akçiçek, şiirlerinde sadece belirli yaş grubundaki ve belirli sosyal çevredeki çocukları ele almaz. Şiirleri yeryüzündeki bütün çocuklara hitap edecek kadar geniş bir perspektife sahiptir. Yazdıklarıyla çocukların acılarını, sevinçlerini yediden yetmişe herkese anlatma çabası içine girer. "Akçiçek'in şiirlerinde, bilinç ve aklın açtığı yaralar, yakalanan çocuksu anlatımla telafi/tedavi edilmeye çalışılarak Jung'un mutlak olarak yapılmasını gerekli gördüğü bilinç ve bilinçdışı dengelenmeye çalışılır. Bu noktada yakaladığı çocuksu anlatımdan dolayı Akçiçek de şiirlerinin 'çocuk edebiyatı' sınırları içinde değerlendirilmesini doğru bulmaz" (Şen, 2008: 720). Şair, çocuk edebiyatına olan bakışını şöyle açıklar:

"Ben edebiyatın küçüğü büyüğü olmayacağı kanısındayım. Ama, böyle bir adlandırma var. Benim yazdıklarım da Çocuk Edebiyatı başlığıyla değerlendirildi. Bu durum benim isteğim dışında gelişti. Edebiyatın bütün kuralları ve

önceliklerinin geçerli olduğu ağır bir işçilik ve titizlik gerektiren bir alan bence Çocuk Edebiyatı. Çocuğu önceleyerek yazma. Benim yazdıklarım bir yerde bu kavramla örtüşmüyor. Çünkü, ben çocuklar için değil, çocuk acılarını azaltmak, o acılara dikkat çekmek için yazıyorum” (Akçiçek, 2004: 5).

Gökhan Akçiçek; şiirlerinde dünyada yaşanan savaşların, ölümlerin, acıların, kavgaların, açlığın, yoksulluğun ve modern hayatın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini, çocukların dilinden ve çocuksu duyarlılıkla ifade ettiği için “çocuk şairi” olarak adlandırılmıştır. Akçiçek’in şiiri aslında “çocukluğun(un) kısa tarihidir” (Akçiçek, 2005: 5). Bunun en önemli nedenlerinden biri Akçiçek’in şiirlerini besleyen temel kaynakların çocukluk ve çocuk acıları olmasıdır: “Bana bunca şiiri çocukluğum ve çocuk acıları yazdırdı diyebilirim” (Akçiçek, 2005: 7). Şaire göre “sanat eserlerinin çıkış kaynağı yaşamın içindeki devinim, çelişkiler, insan ruhunu incitecek gelişmeler, insanî öze aykırı oluşumlar... vs.”dır (Akçiçek, 2005: 7).

Şairin çocukluğu, 1960’ların küçük bir kıyı şehri olan Ordu ilinde geçer. Bülbül Deresi kenarında geçen çocukluk; çevreye, doğaya, hayvanlara, bitkilere karşı hassastır. Akçiçek’in şiirindeki çocuk da kendisi gibi söz konusu öğelere karşı duyarlıdır. Çocuk özne, gördüğü bu varlıklarla iletişim kurar ve onlarla arkadaş olmanın yollarını arar. “Şiirindeki çocuklar deniz ile, martı ile, çiçek ile sürekli konuşan çocuklardır” (Küpçük, 2014: 842).

Şiirlerinde çok farklı temalara yer veren Gökhan Akçiçek; özellikle Türkçe, anne, doğa ve hayvan sevgisini öne çıkarır. Gökyüzü, deniz, dağ, güneş, yağmur, kar, kuşlar, çiçekler, harfler ve kelimeler onun şiirinin olmazsa olmazlarıdır. Çocuklara yönelik yazdığı şiirlerdeki yetkinliğini kanıtlayan şair, bu şiirlerinde belirgin ana damarlar üzerinde durur. Neredeyse kaleme aldığı bütün şiirler, bu ana damarlar etrafında gelişir. Bu damarlar içerisinde en belirgin olanı Türkçe hassasiyetidir. “Türkçenin saçlarını dağıtmak”, “Şunun şurası bir harf mesafesi”, “sessiz harflerin sesi” gibi mısralarla şiirlerinde Türkçenin yapısına ve anlam dünyasına göndermeler yapan şair, birçok şiirinde ise tema olarak Türkçeyi konu edinir. Bu söyleyişler şairin Türkçeye olan ilgisini, yaklaşımını ve hassasiyetini şiirlerine taşıdığını göstermektedir:

“Türkçedir, o

Titiz bir anne...

Emzirir

Sözcüklerini

Şiir sütüyle.” (Akçiçek, 2018b: 101).

“Annesi küsüyormuş

Meğer

‘Yumuşak g’ ye bazen.

Şiire gidiyorum

Dönerim dese de

Erkenden izin vermiyormuş annesi

Yanındaki harfleri görmeden” (Akçiçek, 2024: 34).

Akçiçek’in şiirlerinde belirgin olan damarlardan bir diğeri de anne ögesidir. Anne ögesi, şiirlerinde sürekli tekrar eden başat bir figürdür. Anne şiirlerinin büyük çoğunluğu hüznün, acı ve merhamet ekseninde gelişir. Şiirlerde anne koruyucu bir görev üstlenmektedir. Çocuğu zorluklar karşısında korur, yol gösterir, sevgisiyle evlâdına destek olur. Akçiçek’in şiir dünyasında anne, çocuğun eve gelip gün boyu öyküsünü anlatmak için peşinde dolandığı ilk kişidir. Şairin çoğu şiirinde anne sevgisi, gündelik konuşma dili ve diyaloglarla karşımıza çıkmaktadır:

“Hiç böyle düşmemişti

Saçlarımıza kar

Hiç böyle yapmamıştı

Çocuk yüzlerimize.

Ay ışığı taşımış rüzgâr

Sabaha kadar penceremize...

Artık hiç üşümüyoruz

Anne

Sıcaklığın var ya içimizi ısıtan

Sarıldık sımsıkı birbirimize,

Mor çiçekler gibi

Şafaktan önce açan” (Akçiçek, 2017: 51).

Yukarıda yer alan dizelerden de anlaşılacağı üzere anne, varlığıyla çocuğun sığındığı bir kaledir adeta.

Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde dikkat çeken bir diğer yönelim de şiirlerdeki özne konumunda olan çocukların tabiata duydukları sevgidir. Bu çocuklar; ağaçlara, çiçeklere, kuşlara, hayvanlara, doğaya büyük bir ilgi duyar, onlarla muhabbet eder ve arkadaşlık kurarlar. Kendilerini yalnız hissettiklerinde ise sığındıkları yer yine tabiattır. Tabiat onların en özgür olduğu mekândır. Çocuğun acısına, mutluluğuna, özlemine, heyecanına ortak olan varlık tabiattaki öğelerdir. Akçiçek, bu durumu şöyle açıklar: “Çocuğun ve çocukluğun sınırları o nesnelere çizilmiştir. Kuşlar, çiçekler, gökyüzü, ırmaklar ve deniz, hangimizin sırdaşı olmadı ki. Çocuk yüreğimizin dayanılmaz özlemlerini onlarla gidermedik mi? Her yenilgimizde dönüp dönüp onlara sarılmadık mı?” (Akçiçek 2005: 5).

Doğa sevgisi, hayvan sevgisi ve çevre duyarlığı Akçiçek’in şiir kitaplarında belirgin bir biçimde tekrar eden temalardan biridir. Şair; yaşadığı şehrin doğal güzellikleriyle bağlantılı olarak şiirlerinde çok defa gökyüzünden, yağmurdan, denizden, dağlardan, çiçeklerden, kuşlardan ve özellikle de martılardan bahseder. “Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde tabiat, kent kültürünün ve uygarlığın karşısında doğallığı, samimiyeti ve kirlenmemişliği sembolize eder. Tabiat onun şiirlerinde bilinçle kirlenmiş bir reel mekânın karşısında bilinçdışına açılabilir bir mekân özelliğiyle görülür” (Şen, 2008: 720).

Savaş, Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde olumsuz öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiirlerinde savaşın çocuklar üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etkilerine değinir. Savaşı yaşayan çocukları merkeze alarak onların dilinden yazdığı şiirlerle yetişkin okuru gerçeklerle yüzleştirir. Tarih boyunca savaşlardan en çok etkilenenlerin çocuklar olduğunu belirtir. Tarihte hiçbir zaman çocukların bu denli savaşlardan olumsuz etkilenmediğini, hayatını kaybeden çocuk sayısının iki milyona yaklaşmadığını vurgular (Şen, 2008: 727). Akçiçek’in şiirlerinde savaş yaşayan çocuklar; diğer çocuklar gibi oyun oynayan, gülüp eğlenen, gelecek için hayaller kuran çocuklar değildir. Bu çocuklar, ya ülkelerini kaybetmiş ya yakınlarını kaybetmiş yahut hayatlarını

kaybetmişlerdir. Hayatını kaybetmeyenler ise vatanlarından uzak bir yerlerde açlık ve yoksullukla yaşam mücadelesi vermek zorunda kalmışlardır.

Gökhan Akçiçek, modern yaşamın dayattığı aşırı mantık ve akılcı kurallara karşı çocuksu söylemin hâkim olduğu bir duyarlılıkla çocuk şiirleri kaleme almıştır. Şairin üslup hassasiyeti derin ve gerçektir. O, duygu sömürsünün aksine duygudaşlığın yoğun olduğu bir dili tercih etmiştir. Akçiçek; kendisinin de ifade ettiği gibi “sulu sepken, mızımız bir edebiyata talip” değil, “yapay duyarlılıkla, ideolojik tavırla, zoraki öğüt”, “yoksulluğun, acıların ve ölümün edebiyatını” da yapmaz. Onun şiirlerinde yapmak istediği “çocuğun süt dişleriyle yazmak”tır (Akçiçek 2005: 7). Akçiçek’in şiirleri, çocuklara karşı içten bir duyarlılıkla samimi bir merhameti ve sevgiyi dile getirir.

Bu çalışma kapsamında “Gökhan Akçiçek ile Çocuk Edebiyatı Üzerine” adlı röportaj yapılmıştır (Ek 1).

1.3. ÇOCUKSU DUYARLILIK

Çocukluk kavramının temelinde hayal kurmak, oyun oynamak, eğlenmek, merak etmek, keşfetmek vb. unsurlar vardır. Çocukluk, çocuk edebiyatı ürünlerinin temelini oluşturur. Çocuğa duyarlı olan eserler, çocuğun gelişim dönemlerini dikkate alan eserlerdir. Çocuğun gelişim sürecini, pedagojik yaklaşımını, haklarını, yeteneklerini gözlemleyen eserler çocuğa karşı duyarlı olmayan eserlerdir. “Çocuk edebiyatını önemli kılan hususlar, ona ilişkin üretimsel hassasiyetleri de kendisiyle birlikte getirir. Çocuk duyarlılığını ihlal eden eserler, pedagojik ilkelerin gözlemediği örneklerin varlığı, konunun önemini ortaya koymaktadır” (Çiftçi, 2022: 21).

Çocuğu özne olarak kabul eden çocuk edebiyatı yaklaşımı çocuğa verilen önemi ve değeri göstermektedir. Özne olarak tercih edilen çocuk, çocukluk ilkesi ile edebiyat dünyasına girer. Çocukla birlikte var olan yaşantı ve deneyimleri içeren anlamsal ilgi bütünü çocukluk ilkesinin temelini oluşturur. “Çocukluk ilkesi, çocukla birlikte söz konusu olan ve hem yaşantı hem de deneyimleri içeren bir anlamsal ilgiye sahiptir” (Çiftçi, 2022: 22). Çocuğun kendi varlığı üzerinden ona dair zaman, mekân, düş dünyası, sosyal yaşantı, aile yapısı gibi etkenler çocukluk ilkesinin temelini oluşturur. Çocukluk kavramı; çocuk edebiyatının temel ilkeleri olarak kabul edilen “çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı, çocuk algısı ve çocuksu duyarlılık” ile edebî metinlerde yerini alır. Şimşek (2019: 289-312), çocuk edebiyatı ile ilgili temel

kavramlardan bahsederken “çocukça” ve “çocuksu” kavramlarına da değinir. Çocukça kavramını ifade ederken çocuklar için yazılan metinlerin doğallıktan yana olması, yapay hâlden uzaklaşması gerektiğini belirtir; çocuksu kavramını ise çocuğun dünyasına özgü duyarlılığı, çocuğun doğuştan gelen saflığı ve içtenliği yakalamak olarak açıklar. Çocuksu; çocuğa has olan, çocuğa özgü olan, çocuğa ait olan bütün duygu, düşünce ve davranış biçimlerinin genel adı olarak da tanımlanabilir.

Duyarlık sözcüğü -diğer adıyla hassasiyet- sözlüklerde farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. TDK Türkçe Sözlük’te (1988: 414) duyarlık sözcüğü “duyum ve duyguları algılayabilme yeteneği, hassasiyet”, “zayıf bir etkiye karşı tepki gösterebilme yeteneği”; TDK Büyük Türkçe Sözlük’te (2019) “duyarlı olma durumu, duygunluk, duyarlık, hassaslık”, “duyu alabilme ve uyarılara cevap verebilme yeteneği” olarak tanımlamaktadır. Göğüş (1998: 48), bir edebiyat terimi olarak duyarlık sözcüğünü iki şekilde karşılar. Bunların ilki “güzelliği, insanların neşe ve üzüntüsünü, her çeşit duyguyu anlayabilme yeteneği”; ikincisini ise “yazın sanatında kişilerin iç yaşamına girilmiş, neşe, sıkıntı ve sorunlarıyla anlatılmış olması” şeklindedir. TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü’nde (2011: 369) bu sözcük “bir yazar ya da şairin, güzellikleri ve başkalarının duygularını algılayabilmesi ve bu özelliğini yapıtlarında yansıtabilmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Duyarlık sözcüğüyle aynı kökten gelen duyarlı sözcüğü de sözlüklerde benzer anlamlarda tanımlanmaktadır. Kavcar, Oğuzkan, Sever (2005: 167) duyarlı sözcüğünü “kendi dışında olanları sezip değerlendirebilen; görmezden gelmeyen; dış etkilerden çabuk etkilenen” biçiminde tanımlamışlardır.

Aslan (2019: 2) ise duyarlık sözcüğünü şu şekilde ifade etmiştir: “Yalnızca kendi yaşamıyla ilgilenmeyip başkalarının yaşadıkları sorunların ve duyguların da farkında olma, başkalarına yapılan haksızlıklara ve kötülöklere kayıtsız kalmama, eşduyumsal (empatik) bir ilişkiye girerek bunlara karşı çıkma; insana ve doğaya bilinçle, sağduyuyla, anlayışla, sevgiyle, hoşgöröyle yaklaşma yeteneği.” Duyarlı sözcüğü de duyarlık sözcüğüyle bağlantılı olarak şöyle tanımlanmıştır: “Kendi yaşamı dışında olup bitenlerle ilgilenen, bunları umursayan, insanların yaşadıkları sorunları ve duyguları algılayan, başkalarına yapılan haksızlıkları ve kötölökleri görmezden gelmeyen, eşduyumsal bir ilişkiye girerek bunlara tepki gösteren, karşı çıkan; insana ve doğaya bilinçle, sağduyuyla, anlayışla, sevgiyle, hoşgöröyle yaklaşan kişi” (Aslan, 2019: 2). Duyarlılık; insanın kendi yaşamı dışındaki olaylara bir başkasının gözöyle bakarak onun

duygularını, düşüncelerini, sorunlarını, menfaatlerini önemsemek, onu incelemek, umursamak, görmezden gelmemek anlamına gelen hassasiyet gösterme eğilimidir.

Bir çocuk edebiyatı terimi olan çocuksu duyarlılık, çocuk edebiyatı metinleri için büyük bir öneme sahiptir. Akşehirli (2011: 440), çocuksu duyarlılığın önemini ve tanımı şu cümlelerle ifade etmiştir: “Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayırmak için bir ölçüt olarak kullanılan çocuksu duyarlılık, çocuk edebiyatı için merkezî bir önem taşımaktadır. Çok kabaca, çocuksu duyarlılık ‘çocuğun gözünden dünya’ olarak formüleleştirilebilir. Çocuksu duyarlılık her şeyden önce dil ve anlatımdaki başarı ile yakalanabilir.” Eserlerde çocuğu merkeze almak, olaylara ve durumlara onun çerçevesinden bakmaya çalışmak, ilgisini çeken konuları ve temaları tercih etmek, onun anlayıp algılayabileceği hassasiyette bir dil kullanmak, duygu ve düşüncelerini yansıtan, açığa çıkaran bir anlatımla yaklaşmak çocuksu duyarlılığı ifade eder. “Bir başka deyişle dünyanın çocuğun gözleriyle görünüş biçimi, dünyayı hem algılamamızda hem de anlatmamızda en büyük rolü oynayan dil aracılığıyla oluşur. Çocuğun kendi dünyasının hem sebebi hem de sonucu olan bu biçimlenme, dil boyutuyla birlikte duygu düşünce boyutlarını da taşır” (Akşehirli, 2011: 440).

Çocuksu duyarlılık, bir eserdeki olayın ve olayın geçtiği dünyanın değer yargılarına “çocuğun penceresinden bakmak” olarak ifade edilebilir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun dünyasını merkeze alarak dilde, üslupta, konuda, temada ve kişilerde çocuk okurun hassasiyetini gözeterek verilen eserler çocuksu duyarlılığı yakalamış eserler olarak kabul edilmektedir. Çocuğun yaş, ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini göz ardı etmeyen edebî eserler, çocuksu duyarlılık kavramı bağlamında incelenmektedir. Çocuğa ait ve çocuğa özgü bir dünyada onun bakışıyla, onun gözüyle, onun kavrayışıyla dünyayı görmek çocuksu duyarlılık kavramını ifade eder.

Şirin (2019: 26), çocuk edebiyatı tanımı yaparken “çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatı” ifadesini kullanır. Çocuğun duyarlı bir biçimde yetişkinliğe hazırlanması ise çocuksu duyarlılığı hedefleyen edebî eserler ile mümkündür. Çocuğun duygu ve düşüncelerine, düş dünyasına, ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine hitap ederek yazılan eserler çocuğa duyarlı eserlerdir. Çocuksu duyarlılığın merkezde olduğu çocuk edebiyatı; verilen eserler ve bu eserlere etki eden

bireysel tercihler, toplumsal ve küresel etkenler sayesinde şekillenmektedir (Çiftçi, 2022: 17-18).

Çocuk edebiyatının ilkelerini belirleyen bazı temel kavramlar vardır. Bunların başında “çocuk ve çocukluk” olmak üzere “çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı ve çocuksu duyarlılık” en belirgin kavramlar ve ilkeler olarak gelmektedir. Söz konusu ilkeler, aynı zamanda çocuk edebiyatı eserlerinin niteliğini de belirler. Bu ilkelerden biri olan çocuksu duyarlılığın kapsamı ve önemi şöyle ifade edilmiştir:

“Çocuk edebiyatına ilişkin yayınların teorik bölümlerinde çocuğa görelilik, çocuksu, çocuk algısı adları da verilen ama daha çok çocuksu duyarlılık şeklinde adlandırılan bir kavram vardır. Çocuğun kendisi ve kendisi dışındaki dünyayı algılama, kavramlaştırma biçimleri ile buradan hareketle oluşturduğu doğru-yanlış, iyi-kötü gibi değer yargılarını tümünü ifade eden çocuksu duyarlılık, basit gibi görünen çocuk edebiyatını zorlaştıran bir kavram niteliğindedir” (Akşehirli, 2011: 440).

Çocuğa seslenen bir yapıtın her şeyden önce her yanıyla çocuk duyarlılığı/hassasiyeti taşıması gerekir. Bu hassasiyet ancak dilde, anlatımda, temada, konuda ve kişilerde bütünlük sağlanarak elde edilebilir. Bir eserde çocuksu duyarlılığı belirleyen şey nedir? sorusunun cevabı şöyle verilir: “Bu durumda hassasiyeti belirleyen şey, çocukların yetişkinlerin gözetiminde bir edebiyata muhatap olmaları ve okuyacakları eserleri kendileri belirlese bile yazarın çocuğu her yönüyle hesaba katmış olması kabulüdür” (Çiftçi, 2022: 22). Sonuç olarak bir çocuk edebiyatı eseri, ister yetişkinlerin dünyasından kesitler versin isterse çocukların dünyasından izler taşıсын, önemli olan çocuğun anlam dünyasına hitap edip etmediğidir.

Çocuk okur için yazılan metinler; dil, anlatım ve konu tercihinin yanı sıra metnin dünyaya, insanlara, olaylara hangi gözle baktığı da ayrı bir dikkat gerektirmektedir. Söz konusu metinlerin yetişkinler tarafından kaleme alınıyor olması çocuksu duyarlılığın yansıtılmasını güçleştiren bir durumdur. Çocuk edebiyatı yazarı, hem çocuğun gözünden dünyaya bakabilen hem de edebî nitelik taşıyan bir metin ortaya koymayı amaçlamalıdır. Bazı çocuk edebiyatı yazarlarının çocuk edebiyatına gereken özeni gösterememesinin sonucu olarak çocuk kitaplarının edebî değerden yoksun, hatta dil ve anlatım yanlışlarıyla dolu metinler olduğu görülmektedir. Önemli çocuk edebiyatı

yazarlarının verdiği eserlerin genelinde ise bunun tam tersine çocuksu duyarlılığın yeterince yer almadığı söylenebilir (Pulat, 1999: 175- 176).

Çocuksu duyarlılığın yanında bir de “çocuksu söylem/anlatım” kavramı vardır. Bu kavram, edebî eser veren yazar ve şairlerin çeşitli imgeler kullanarak bilinçaltında yatan duygulardan hareketle çocuğu ve çocukluğu anlatmak olarak ifade edilir. “Edebî eserlerde yakalanan çocuksu anlatım, edebî eserleri meydana getiren imgeler ve simgeler aslında bilinçdışı dünyaya uzatılan bir el, bilinçdışının çok hafif bir tonda ortaya çıkmasıdır” (Şen, 2008: 719). Yazar ve şairlerin kendi çocukluğundan hareketle çocuklar için yazması şeklide de tanımlanabilir. Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde çocuksu duyarlılığın yanı sıra çocuksu söylem de görülmektedir. “Gökhan Akçiçek’in aslında çocuksu söyleme yönelmesi, onun eserlerinin bir noktada günümüz bilinç ve mantığının ortaya çıkardığı yaraların tedavisi ve telafisine yaradığı anlamına gelir” (Şen, 2008: 720).

Bir metnin çocuk okura duyarlı olup olmadığını belirleyen temel unsurlar metinde işlenen ögeler ve dil ve anlatım unsurları anlaşılır. Çocuksu duyarlılığı yakalamış metinler; arkadaşlık, dostluk, fedakârlık, hayal/düş, heyecan, merak, merhamet, oyun, paylaşma, saygı, sevgi vb. ögelerle ön plana çıkmaktadır. Söz konusu ögeler aynı zamanda çocukluk ilkesinin de temelini oluşturur. Nitekim her çocuğun doğasında arkadaşlık kurmak, hayal etmek, heyecan duymak, merak etmek, oyun oynamak, paylaşımcı olmak, sevmek, sevilmek, sayılmak, eğlenmek gibi kavramlar vardır. Bu kavramlar, çocuk okura doğrudan hitap ettiği için çocuğun ilgisini çekmektedir.

Arslan’ın (2016) çalışmasında çocuksu duyarlılık, incelediği çocuk hikâyelerinden çeşitli alıntılar yapılarak anlatılmıştır. Bu alıntılarda çocuksu duyarlılık örnekleri verilirken belirlenen temel ögeler şunlardır: aile sevgisi, çalışma, doğa sevgisi, dostluk, duyarlı olma, eğlence, fedakârlık, hayal gücü, hayvan sevgisi, macera, merak, merhamet, mutluluk, oyun, paylaşma, saygı. Şen’in (2008) çalışmasında çocuksu söylem/anlatım ifade edilirken şiirler şu başlıklar altında ele alıp incelemiştir: ağaç, aile, bulut, çiçek, dağ, gökyüzü, güneş, hayvanlar, kar, kent kültürü, kuş, savaş, tabiat, yağmur. Yine Küpçük’ün (2014) Gökhan Akçiçek’in şiirleri üzerine yaptığı çalışmasında şiirlerdeki çocuksu duyarlılık örnekleri; anne sevgisi, barış, çevre sevgisi,

dil sevgisi, dinî söylem, evrensellik, kent yaşamı ve savaş ögeleri üzerinden anlatılmıştır.

Bu çalışmada ise şiirlerdeki çocuksu duyarlılık ögeleri belirlenirken çocuğun doğası, çocuğun ilgisi, çocuğun gereksinimleri, çocuğun bakış açısı, çocuğun dil ve anlam dünyası dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda belirlenen ögeler, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) içerisinde yer alan temalar ve konu önerileri ile ilişkilidir. Örneğin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sevgi, saygı ve arkadaşlık konuları erdemler teması içerisinde yer alırken; merak, oyun, hayal/düş gibi konular çocuk dünyası temasında, paylaşma konusu vatandaşlık temasında, fedakârlık konusu millî mücadele ve Atatürk temasında, heyecan konusu duygular temasında, barış konusu birey ve toplum temasında, duyarlılık konusu ise kişisel gelişim temasında yer almaktadır (MEB, 2019: 15-16).

Bu bilgiler ışığında çocuksu duyarlılığın şu ögelerden oluştuğu sonucuna varılmıştır:

1. Aile Sevgisi
2. Arkadaşlık
3. Barış
4. Doğa Sevgisi ve Hayvanlar
5. Duyarlılık
6. Fedakârlık
7. Hayal/Düş
8. Heyecan
9. Merak
10. Oyun
11. Paylaşma
12. Saygı

1.4. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Akşehirli (2011), “ ‘Çocuksu Duyarlılık’ Kavramı Bağlamında Reşat Nuri Güntekin’in *Gamsızın Ölümü Hikâyesi*” adlı çalışması çocuksu duyarlılık öğelerinden biri olan hayvan sevgisi bağlamında ele almıştır. Bu çalışmada çocuksu duyarlılık, “Gamsız” isimli bir köpeğe duyulan merhamet, acıma ve sevgi duyguları okul çağındaki çocukların gözünden anlatılmıştır. Aynı zamanda çocuk ve yetişkin dünyasının farklılıkları da ifade edilmiştir.

Arslan’ın (2016) “*Nur İçözü’nün Eserlerinde Çocuksu Duyarlılık, Aile Kurumu ve İnfomal Eğitim Durumları*” adlı çalışmasında çocuksu duyarlılık hikâye ve romanlardan çeşitli alıntılar yapılarak anlatılmıştır. Bu alıntılardan hareketle en çok işlenen çocuksu duyarlılık öğelerinin aile sevgisi, doğa sevgisi ve hayvanlar, hayal gücü ve merak olduğu tespit edilmiştir. En az işlenen öğeler ise fedakârlık, paylaşma ve saygı öğeleridir.

Karakuş Tayşi (2019), “*Sevim Ak’ın Öykülerinin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi*” adlı çalışmada Sevim Ak’ın 27 ayrı çocuk öyküsünü nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin duyarlık eğitimi açısından taşıması gereken özellikler bağlamında incelemiştir. Belirlenen 29 duyarlık başlığından biri dışında hepsi farklı oranlarda öykülerde tespit edilmiştir. En sık geçen başlıklar, insan ve insanın mutluluğu ve dilsel açıdan duyarlıktır. Bunların yanında aile bireylerine, aşka-sevgiye, hayvanlara, yardımlaşmaya, doğaya, dürüst olmaya karşı duyarlık sıkça bulgulanan başlıklardır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemine uygun olarak araştırmanın yöntemi, çalışma dokümanı, verilerin toplanması, veri toplama aracı, verilerin analizi, geçerlilik ve güvenilirlik alt başlıkları ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada; amaca yönelik olarak nitel veri toplama tekniklerinin (görüşme, gözlem, doküman analizi) tercih edildiği, gelişen olayların ve durumların bütüncül ve gerçekçi bakış açısıyla değerlendirmesine dönük bir sürecin takip edildiği nitel yöntem tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Strauss ve Corbin (1998: 11) nitel araştırmanın, istatistiksel süreçler veya başka niceliksel yöntemler kullanılarak elde edilmeyen bulgular üreten her türlü araştırma olduğunu belirtmiştir. Denzin ve Lincoln'a (2005: 2) göre nitel araştırma, araştırmacıların nesnelere doğal ortamlarında incelediği, olguları insanların onlara yüklediği anlamlar açısından anlamlandırmaya veya yorumlamaya çalıştığı yöntemdir. Bu çalışmada, araştırma nesnesinin derinlemesine incelenmesi ve yorumlanması amaçlandığı için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.2. ÇALIŞMA DOKÜMANI

Bu çalışmanın dokümanlarını çocuk edebiyatı alanında eserler üreten Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitapları oluşturmaktadır. Çalışmada belirtilen 3 şiir kitabındaki şiirler değerlendirilmiştir. Çalışmada incelenen şiir kitaplarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.1. Çalışmada İncelenen Şiir Kitapları ve Şiir Kitaplarında Yer Alan Şiir Sayısı

Sıra No	Adı	Yayınevi	Baskısı	Bölüm Sayısı	Şiir Sayısı	Sayfa Sayısı
1	Bulutlar Örtmese Güneşi	Uçan At Yayınları	Ocak 2018	4	57	99
2	Kuş Resimli Kazak	Uçan At Yayınları	Temmuz 2017	4	52	85
3	Küçük İyilikler Sokağı	Uçan At Yayınları	Eylül 2018	4	60	107

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmadaki veriler, Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde yer alan çocuksu duyarlılık öğelerinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesiyle toplanmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2016: 189), doküman analizinin “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini” kapsadığını belirtmiştir. Bowen (2009: 27) ise bu yöntemin basılı ve elektronik materyaller olmak üzere belgeleri incelemek veya değerlendirmek için sistematik bir prosedür olduğunu ve nitel araştırmadaki diğer analitik yöntemler gibi anlam çıkarmak, anlayış kazanmak ve deneysel bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirdiğini belirtmiştir. Doküman incelemesinde öncelikle araştırmanın amacına uygun olarak kaynaklar toplanır, bu kaynaklar dikkatle okunur, önemli görülen bilgiler not edilir ve bu notlar doğrultusunda kaynağa yönelik yorumlar yapılır (Çepni, 2012).

Çalışmada, doküman incelemesi yoluyla şiirlerden veri elde edilmesinde şu aşamalara dikkat edilmiştir:

1. Kaynakları bulma
2. Okuma
3. Not alma
4. Değerlendirme (Karasar, 2012: 183).

Bu çalışmanın kavramsal ve kuramsal alt yapısını oluşturmak için alan yazını taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili yapılan bilimsel çalışmalar detaylıca incelenmiştir. Ardından çalışma dokümanını oluşturan *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak*

ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitaplarındaki çocuk şiirleri tespit edilmiştir. İnceleme sonucunda belirlenen 169 şiir (*Bulutlar Örtmese Güneşi*: 57 şiir, *Kuş Resimli Kazak*: 52 şiir ve *Küçük İyilikler Sokağı*: 60 şiir) araştırmacı tarafından birkaç defa detaylıca okunmuş, şiirlerde geçen, doğrudan veya dolaylı olarak çocuksu duyarlılığın herhangi bir ögesine ait olduğu düşünülen kelime, kelime grubu, dize, dörtlük/bölüm ya da şiirin tamamı tespit edilerek işaretlenmiştir. Böylelikle hangi şiirlerde çocuksu duyarlılık öğelerinin geçtiği not edilmiştir. Son olarak da metinlerde geçen çocuksu duyarlılık öğeleri, başlıklara ayrılmış ve tablolar halinde sunulmuştur.

2.4. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu çalışmada, çocuksu duyarlılık öğeleri belirlenirken öncelikle Arslan'ın (2016) çalışması dikkate alınmıştır. Arslan'ın (2016) çalışmasında çocuksu duyarlılık, incelediği çocuk hikâyelerinden çeşitli alıntılar yapılarak anlatılmıştır. Bu alıntılarda çocuksu duyarlılık örnekleri verilirken belirlenen temel öğeler şunlardır: aile sevgisi, çalışma, doğa sevgisi, dostluk, duyarlı olma, eğlence, fedakârlık, hayal gücü, hayvan sevgisi, macera, merak, merhamet, mutluluk, oyun, paylaşma, saygı. Arslan'ın (2016) çalışması dışında alan yazında yapılmış benzer çalışmalar da dikkate alınmıştır. Şen'in (2008) çalışmasında çocuksu duyarlılık kavramı yerine çocuksu söylem/anlatım ifadesi kullanılmış olup, çocuksu söylem/anlatım şiirlerde şu başlıklar altında ele alınıp incelemiştir: ağaç, aile, bulut, çiçek, dağ, gökyüzü, güneş, hayvanlar, kar, kent kültürü, kuş, savaş, tabiat, yağmur. Yine Küpçük'ün (2014) Gökhan Akçiçek'in şiirleri üzerine yaptığı çalışmasında şiirlerdeki çocuksu duyarlılık örnekleri; anne sevgisi, barış, çevre sevgisi, dil sevgisi, dinî söylem, evrensellik, kent yaşamı ve savaş öğeleri üzerinden anlatılmıştır.

Bu çalışmada ise Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerdeki çocuksu duyarlılık öğeleri belirlenirken çocuğun doğası, çocuğun ilgisi, çocuğun gereksinimleri, çocuğun bakış açısı, çocuğun dil ve anlam dünyası dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda belirlenen öğeler, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (MEB, 2019) içerisinde yer alan temalar ve konu önerileri ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sevgi, saygı ve arkadaşlık konuları erdemler teması içerisinde yer alırken; merak, oyun, hayal/düş konuları çocuk dünyası temasında, paylaşma konusu vatandaşlık temasında, fedakârlık konusu millî mücadele ve Atatürk temasında, heyecan konusu duygular

temasında, barış konusu birey ve toplum temasında, duyarlılık konusu ise kişisel gelişim temasında yer almaktadır (MEB, 2019: 15-16).

Çocuksu duyarlılık öğeleri belirlenirken yapılan değişiklikler uzman görüşüne sunulmuş, gelen dönütler sonucunda gerekli eklemeler ve çıkarmalar yapılmış ve bu çalışma için belirlenen çocuksu duyarlılık öğelerine son hali verilmiştir.

Bütün bu aşamalardan sonra bu çalışmada incelenen şiirler aşağıdaki çocuksu duyarlılık öğeleri göre incelenmiştir:

1. Aile Sevgisi
2. Arkadaşlık
3. Barış
4. Doğa Sevgisi ve Hayvanlar
5. Duyarlılık
6. Fedakârlık
7. Hayal/Düş
8. Heyecan
9. Merak
10. Oyun
11. Paylaşma
12. Saygı

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada verilerin analizinde betimsel analiz yaklaşımı benimsenmiştir. “Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır” (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 239). Bu bağlamda araştırmanın temalarını araştırmacı tarafından belirlenen çocuksu duyarlılık öğeleri oluşturmaktadır. Bunlar; “aile sevgisi, arkadaşlık, barış, doğa sevgisi ve hayvanlar, duyarlılık, fedakârlık, hayal/düş, heyecan, merak, oyun, paylaşma ve saygı” şeklindedir. Gökhan Akçiçek’in *Bulutlar Örtmese Güneşi, Kuş Resimli Kazak ve Küçük İyilikler Sokağı* kitaplarındaki çocuk şiirleri bu temalar çerçevesinde incelenmiş; elde edilen veriler, araştırmanın

amacı ve alt amaçları doğrultusunda çözümlenmiştir. Araştırmada şiirler alt amaçlar çerçevesinde incelenmiş, her şiir için alt amaçlar yeniden çalıştırılarak çocuksu duyarlılık öğelerine ilişkin unsurlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Verilerin analizi çerçevesinde, 3 kitaptaki şiirlerde çocuksu duyarlılık öğelerinin işlenme sıklıkları ve yüzdeler oranları ifade edilerek tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Bunun yanı sıra metinlerden yapılan doğrudan alıntılarla da elde edilen veriler desteklenmiştir.

Bu çalışmada çocuksu duyarlılık öğelerine ilişkin unsurların (kelime, kelime grubu, dize, dörtlük/bölüm ya da şiirin tamamı) bir tanesi şiirde tespit edilmesi durumunda o şiirin söz konusu öge açısından çocuksu duyarlılığa uygun olduğu kabul edilmiştir.

2.6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda araştırmacılar, çalışmalarının geçerliliğini sağlamak için veri toplama ve analizini nasıl gerçekleştirdiklerini açıklamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 292). Nitel bir araştırmanın güvenilirliğini arttırmak için araştırmanın aşamalarında yapılan her türlü uygulama açık ve sistematik bir şekilde anlatılmalıdır (Demirkasımoğlu, 2021: 236). Cansız Aktaş (2014) da alan yazınında, doküman incelemede geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için verilerin inandırıcılığının çok önemli olduğunu, bunun için verilerin yalın ve birbiriyle tutarlı bir şekilde sunulması ve bir başka araştırmacının onayının alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Bu çalışmada araştırmanın geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamak için alan yazını taranmış, konu ile ilgili yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Böylelikle gerçek verilere ulaşılmaya, durum var olduğu hâliyle ve hiçbir müdahale yapılmadan anlatılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın güvenilirliği için kodlayıcılar arası uyuma dikkat edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Gökhan Akçiçek'in yeterli sayıda çocuk şiiri araştırmacı tarafından incelendikten sonra biri Türkçe eğitimi alanında çalışmalar yapan bir alan uzmanı, diğeri ise Millî Eğitim Bakanlığında görev yapan bir Türkçe öğretmeni olmak üzere iki bağımsız kodlayıcı tarafından da incelenmiştir. Daha sonra kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Bunun için Miles ve Huberman'ın (2019) önerdikleri formül kullanılmıştır. Buna göre kodlayıcılar arası uyumun %84 oranında olduğu görülmüştür. Bu durum

kodlamanın güvenilir olduğu sonucunu vermiştir. Araştırmacı kalan şiirleri bu çerçevede kodlamaya devam etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın temel amacı ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular, araştırmanın alt amaçlarına göre düzenlenmiş ve tablolar halinde sunulmuştur.

3.1. GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇOCUKSU DUYARLILIK ÖGELERİ

Bu bölümde bu çalışma için belirlenen çocuksu duyarlılık ögelerine yer verilmiştir. Çocuksu duyarlılık ögeleri, *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarından örnek olarak seçilen şiirler üzerinden ifade edilmiştir. Çocuksu duyarlılık ögeleri, alfabetik sıraya göre verilmiştir.

3.1.1. Aile Sevgisi

Aile sevgisi ögesinin işlenme sıklığı bütün şiirler içinde ikinci sıradadır. Bu öge; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 13, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 15 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise 10 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 38 farklı şiirde yer bulmuştur. Aile sevgisi, doğa sevgisi ve hayvanlar ile birlikte şiir kitaplarının zeminini oluşturur. Şiirlerdeki özne çocuk için aile vazgeçilmez temel ögedir. Aile, çocuğun sığındığı bir limandır. Aile içinde ise annenin yeri çok daha farklıdır. Anne; bazen çocuğun beraber uyuyup beraber uyandığı kardeş, bazen sokakta oyun oynadığı komşu çocuğu, bazen yeni bilgiler öğrendiği öğretmen, bazen beraber okula gidip geldiği arkadaş, bazen de onu sarıp sarmalayan melek rolünü üstlenir şiirlerde. Anne çocuğun, çocuk da annenin her şeyidir.

“Artık hiç üşümüyoruz

Anne

Sıcaklığın var ya içimizi ısıtan

Sarıldık sımsıkı birbirimize,

Mor çiçekler gibi

Şafaktan önce açan...” (Akçiçek, 2017: 51).

Şairin *Kış Masalı* adlı şiirinde anne, çocuğun sevgi ihtiyacını karşılayarak onun içini ısıtmaktadır. Annenin varlığı, çocuğa hem duygusal hem de fiziksel enerji

vermektedir. Çocuğun ağızından anlatılan şiirde annenin aile bireylerinin tümü için bir nefer olduğu görülmektedir. “Sarıldık sımsıkı birbirimize,” mısrasında ailenin birleştirici gücüne vurgu yapılmaktadır. Sarılmanın şafaktan önce açan mor çiçeklere benzetilmesi, sabahın erken saatlerinde okula giden çocukların yahut işe gitmek üzere evden ayrılan babanın durumuyla bağdaştırılabilir.

Gökhan Akçiçek’in çocuk şiirlerinde aile çok üst bir konuma sahiptir. Şiirlerin bütününe bakıldığında temelde şiirlerin anne, baba ve çocuk üçgeni üzerine kurulduğu görülmektedir. Bu üçgen dışında aileye zaman zaman nine ve dede de katılır. Nine ve dede çocuğun geçmişe ve geleneksel değerlere ulaşmada giriş kapısının anahtarı konumundadır. Nine ve dede şairin gelenekten kopmadığını gösterir. Aynı zamanda şairin şiirlerinde çocuksu duyarlılığı yakaladığını gün yüzüne çıkarır. Çünkü her çocuk, ninesini ve dedesini tanıyıp onlarla vakit geçirmek ister. Akçiçek de bu durumun farkında olup şöyle anlatır:

*“Ey benim şeker dedem,
Bir masal anlat bana
Ninem ninniler söylesin
Uyuyayım kana kana.”* (Akçiçek, 2018a: 98).

Şair, bu şiirinde şeker dedem ifadesi ile çocuğun dedesini ne kadar çok sevdiğini anlatmıştır. Şeker, çocuğun en sevdiği temel gıdalardan biridir. Çocuğun dünyasında önemli bir yeri olan şeker kavramı ile dede sevgisi pekiştirilmiştir. Şiirin devamında çocuk, dedesinden kendisine masal anlatmasını istemektedir. Masal, çocuğun sınırsız düş dünyasına hitap ettiğinden çocuk için vazgeçilmez bir anlatıdır. Yine çocuğun ninesinden ninni söylemesini istemesi uyuma isteğini gösterir. “Ninninin sözleri ve ezgileri çocuklara uyku vaktinin geldiğini hatırlatır. Ninni duyan bebekler daha kolay uykuya dalabilir. Ayrıca ninni uyku süresini uzatma konusunda da etkilidir” (KidZee). Çocuğun, dedesinden masal anlatmasını istemesinin ve ninesinden ninni söylemesini istemesinin ardından kana kana uyumak istemesi bir tür koruma içgüdüsünü ortaya koyar.

Aile sevgisi ögesinin işlendiği şiirlerde birlik, beraberlik ve sevgi hâkimdir. Birlik, beraberlik, sevgi ve saygı aile bireylerinin tamamının ortak ürünüdür. Bu hâkim

duygular, doğrudan öğüt şeklinde verilmeyip dolaylı anlatımla özne çocuk ile diyalog kurularak verilmeye çalışılır.

*“Bir dilim ekmeğ verdi
Annem bana,
Gidip kuşlarla bölüştüm;
Kuşları kardeş bildim.*

*Bir bayram günü
Balon aldı
Babam bana,
Koşup bulutlarla oynadım
Bulutları arkadaş bildim.*

*Masal anlattı
Ninem bana,
Şehzadesi mor perçemli
Oturup aydedeyle dinledim;
Aydedeyi sırdaş bildim.” (Akçiçek, 2018a: 39).*

Kuşları Kardeş Bildim şiirinde aile sevgisi; hayvan sevgisi, paylaşma, arkadaşlık, kardeşlik ve oyun öğeleriyle ilişkilendirilerek anlatılmıştır. Bu şiirde annesinin verdiği bir dilim ekmeği gidip kuşlarla paylaşan bir çocuğun paylaşımcı ruhunun yanında kuşları kardeş olarak kabul etmesinin arkadaş canlılığı da yer almaktadır. Şiirin devamında babasının bir bayram günü çocuğuna balon alması aile sevgisinin varlığını ortaya koyar. Babanın bu davranışı çocuğu mutlu etmiştir. Çocuk, mutluluğunu bulutlarla oynayarak pekiştirmiştir. Balonu ile bulutlarla oynaması çocuğun paylaşımcı bir karakterinin olduğunu göstermektedir. Ve neticesinde bulutları arkadaş olarak bellemiştir. Şiirin son bölümünde ninesinin masal anlatması aile sevgisini ve geleneksel değerlere olan bağlılığı ifade etmiştir. Çünkü ninenin torununa masal anlatması, masalın içerisinde aydedenin olması, çocuğun oturup aydedeyi dinlemesi modern hayatta rastlanması güç durumlardır. Masal vasıtasıyla çocuk, aydede ile sırdaş olmuştur. Şiirin birinci bölümünde anne, ikinci bölümünde baba, üçüncü bölümünde ise nine özne konumundadır. Aile sevgisi, bu üç birleştirici güç üzerinden anlatılmıştır.

Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde baba, arka planda belli belirsiz bir fonda hissedilir. Bunun nedeni şairin babasını erken kaybetmesine bağlanabilir. Yaptığı konuşmalarda ve söyleşilerde aile kavramı içerisinde babanın önemine çokça değinmesine rağmen şiirlerinde baba karakterine fazla yer vermemesi ilginç bir durumdur. Şair, babasını erken yaşlarda kaybettiğinden baba onun için uzakta ve ulaşılması güç bir konumdadır. Nitekim uzakta olana her zaman özlem duyulur:

*“Babacığım,
Kimselere öptürmüyorum
Yüzümü
Silinir diye
Öptüğün yerler.”* (Akçiçek, 2018a: 86).

Çocuk, babasına olan hasretini bir nebze de olsa hafifletmek için babasının öptüğü yerleri kimselere öptürmüyor. Babasının öptüğü yer, çocuk için bir hatıradır. Hatırası eskimesin/eksilmesin diye de kimseye öptürmüyor yüzünü. Çünkü hatırası olan şeyler kolay kolay eskimez. Çocuk, belki de babasının onu bir daha öpemeyeceğini düşündüğünden böyle bir çözüm üretmiştir.

*“Hep sana benzetirim baba,
Kaşığımı
Bardağına değıdirmeden
Çayımı karıştıranları.”* (Akçiçek, 2018b: 31).

Uzakta olan babasını özleyen çocuk, onu çevresindeki kişilerle bağdaştırmaya çalışmıştır. Yokluğu hissedilen babanın çayı karıştırma biçimi dahi anımsanmıştır. Zira insan yokluğunu hissettiği kişileri hatıralarında arar.

Aile ögesi; anne, baba, çocuk, kardeş, nine ve dede eksenli olup sevgi, saygı, birlik, beraberlik, merhamet kavramları çerçevesinde ele alındığı için çocuğa duyarlıdır.

3.1.2. Arkadaşlık

Arkadaşlık ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 6, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 4 defa olmak üzere iki şiir kitabında toplam 10 farklı şiirde yer bulmuştur. *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise arkadaşlık ögesi bulgulanmamıştır. Arkadaşlık ögesi, aynı zamanda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda erdemler temasının alt konuları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2019: 15). Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde

arkadaşlık çocuksu söylem merkeze alınarak verilmiştir. Bu söylem çocuk okurda arkadaşlığı özendirecek bir yetkinliğe sahiptir.

Akçiçek'in şiirlerinde arkadaşlık sadece çocuk ile çocuk arasında kurulmaz. Şiirlerdeki arkadaşlık çocuk ile karınca, çocuk ile kuş, çocuk ile bulut, çocuk ile aydede şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu şiirlerde arkadaşlık, dostluk ve kardeşlik bağı üzerine kuruludur. Gökhan Akçiçek, bu bağı kurarken çocuğu merkeze alır. Çocuğun arkadaşlığı, dostluğu, kardeşliği; saflık, doğallık, içtenlik, cömertlik ve çıkarsızlık kavramları üzerine kurulmuştur.

Özne çocuk, arkadaşlık kurduğu varlıklarla diyalog hâindedir. Bu diyaloglar, çocuk okurun dikkatini çekmiş olup insan dışındaki varlıklarla da iletişimin ve arkadaşlığın mümkün olduğunu hatırlatmaktadır.

Çocukluğun ve çocuksuluğun en bariz örneklerinin verildiği ögeler arkadaşlık ve oyun ögesidir denebilir. Çünkü her çocuğun dünyasında oyun oynamak ve arkadaşlık kurmak vardır. Bu şiirlerin çocuğa duyarlı olmasının bir diğer nedeni de dostluk, kardeşlik, yardımlaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik kavramlarının çocuk hassasiyetiyle ele alınmış olmasıdır.

*“İmrenmiyor değiliz sana
Karınca kardeş,
Durmadan çalışıyorsun
İnce bacaklarına inat
Onca yükü taşıyorsun
Bir gün de yoruldum desene!*

*Kuzum karınca kardeş
Bu işin sırrını
Bize de öğretsene!” (Akçiçek, 2018a: 30).*

Bir Karıncaya Şiir adlı şiirde arkadaşlık ögesi, dostluk ve kardeşlik kavramları üzerinden anlatılmıştır. Çocuğun karınca ile arkadaşlık kurmasının nedeni karıncaya imrenmesidir. Durmadan çalışan karıncanın çalışkanlığı ve ince bacaklarına rağmen taşıdığı yük çocuğu hayrete düşürmüştür. Bu hayretini gizlemeyen çocuk, işin sırrını merak eder ve karıncaya seslenip ricada bulunur: “Kuzum karınca kardeş/ Bu işin

sırrını/ Bize de öğretsene!” Şiirde arkadaşlık ögesinin vurgulandığı bölümler; karıncanın kardeş olarak görülmesi, karıncaya imrenilmesi ve karıncanın takdir edilmesi şeklinde açıklanabilir. Çünkü insan ancak arkadaş olduğu kişiye imrenir, onu takdir eder ve onu kardeşi olarak görür.

“EDİN’İ UNUTMAYACAĞIM

*Ah sevgili Edin,
İsmi ni hiç unutmayacağım
Çamurdan bir kuş yapmıştın
Bana bir gün
O kuşu artık
Bir ömür boyu
Saklayacağım.*

*Çamurlu ellerini,
Sarı saçlarını
Ve mavi gözlerini
Hiç unutmayacağım.*

*Ah sevgili Edin,
Susmuş mavi kuşlar ormanı
Gözlerin...” (Akçiçek, 2017: 32).*

Şiirin başlığından hareketle şiirdeki özne çocuğun Edin’i unutmaması ona olan bağlılığını göstermektedir. Şairin şiire “Ah” ünlemi ile başlaması çocuğun arkadaşına duyduğu özlemi ifade etmektedir. “İsmi ni hiç unutmayacağım” mısrası Edin’in uzaklarda olabileceğinin ihtimalini gösterirken aynı zamanda özne çocuğun arkadaşlığa verdiği değeri de açıklar niteliktedir. Şiirin devamında arkadaşlık ögesi oyun kavramı üzerinden anlatılmıştır. Edin’in arkadaşına çamurdan bir kuş yapması ve arkadaşının o kuşu bir ömür boyu saklaması iki arkadaş arasındaki arkadaşlık bağının gücünü göstermektedir. Şiirin son iki bölümünde özne çocuk, özlem duyduğu arkadaşının fiziksel özelliklerinden bahsederek ona olan bağlılığını ifade etmiştir. Şiirin genelinde

hâkim olan arkadaşlık, dostluk, oyun kavramları çocuk okura duyarlı bir dil ve anlatım ile anlatıldığından çocuksu duyarlılık yakalanmıştır.

3.1.3. Barış

Barış ögesi, şairin şiir kitaplarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu öge; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 12, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 2 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise 1 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 15 farklı şiirde yer bulmuştur. Barış ögesi, değerler kapsamında hem Millî Eğitimin genel amaçlarında hem de 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019: 15) yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında da eğitimde üzerinde durulması gereken bir öge olduğu anlaşılmaktadır.

Gökhan Akçiçek'in şiir dünyasında barışa ve evrenselliğe duyarlı şiirler ön plandadır. Barış temi, çocuğa duyarlı bir bakış açısıyla aktarılmıştır. Türkiye'de ve dünyada yaşanan meselelere yakından ilgilenen şair, bu hassasiyetini dile getirirken çocuğu merkeze alarak onun anlam dünyasına hitap eden şiirler kaleme almıştır. Şairin kitaplarındaki bazı bölüm başlıkları da bunun göstergesidir.

Şairin *Bulutlar Örtmesin Güneşi* adlı şiir kitabındaki bölümlerden birinin adı *Dünya Çocuklarına Şiirler* başlığını taşımaktadır. Yine *Bülbül Deresi Şiirleri* adlı kitabın bir bölümünde Bosna Hersek Savaşı'nın yıkımlarını, acılarını özne çocuğun ağzından çocuk okura dillendirmektedir.

Gökhan Akçiçek, bazı şiir isimleriyle ve ön sözlerde yaptığı alıntılarla da bu duyarlılığa dikkat çekmiştir. Şiirlerinde BM raporları, televizyon ve gazete haberleri kullanmış, dipnotlar yazmış, böylece barışa olan duyarlılığını adeta belgelemiştir. Kitaplardaki bazı şiir başlıkları şöyledir: *Afganistanlı Çocuğun Şiiri*, *Afrikalı Çocuğa Şiir*, *Arabistanlı Çocuğa Şiir*, *Çernobil Çocuklarının Şarkısı*, *Çocuklar Kuşlar ve Afrika*, *Eskimo Çocuğuna Birinci Şiir*, *Filistinli Çocuk İçin*, *Kıbrıslı Çocuklar İçin*, *Kızılderili Çocuğun Türküsü*, *Yunanistan Çocuklarına Şiir* vb.

Akçiçek; barışa olan duyarlılığını anlatırken şiirlerindeki çocuk anlatıcı, savaş çocukları için kendinden bir şeylerden feragat etmiştir. Feragat ettiği şeyler, bir çocuk için önemli sayılabilecek niteliktedir. Örneğin eskisi kadar yemek yememek, uyumamak, oyuncaklarını hediye olarak savaş çocuklarına göndermek, sevinecek bir şeyler yaşamamak, dayanamayıp güvercinlere sığınmak gibi davranışlarda bulunmuştur.

“AFGANİSTANLI ÇOCUĞUN ŞİİRİ

*Bisiklete binemeyeceğim belki
Top oynayamayacağım,
İp atlamayacağım
Ama olsun!
İlk ben bileceğim
Haziran'da açan çiçeklerin ismini
İlk ben duyacağım şafakta
Güvercinlerin kanat seslerini.”* (Akçiçek, 2018a: 60).

Gökhan Akçiçek, bu şiiri ile Afganistanlı bir çocuğun hüznünü kaleme almıştır. Akçiçek, savaşlarda ölen çocukların sesi olmuş ve onlara olan duyarlılığını çocuksu bir dille anlatmıştır. Birleşmiş Milletlerin verilerine göre 2005-2019 yılları arasında Afganistan'daki savaşta en az 26 bin 25 çocuk yaşamını yitirmiş ya da yaralanmıştır (BBC NEWS, 2020). Şiirdeki savaş mağduru çocuk; bisiklete binemeyeceğinin, top oynayamayacağını, ip atlayamayacağını farkındadır. Buna rağmen durumunu kabullenmiş ve razı gelmiştir. Özne çocuk; bisiklete binmesem de, top oynamasam da, ip atlamasam da olur der. Yeter ki barış olsun düşüncesindedir. Çocuk, kendi kendini şöyle teselli eder: “İlk ben bileceğim/ Haziran'da açan çiçeklerin ismini/ İlk ben duyacağım şafakta/ Güvercinlerin kanat seslerini.” Diğer çocukların bunlardan habersiz olduğunu bildiği için mutludur. Güvercinlerin kanat sesleri aynı zamanda barışın habercisidir.

“FİLİSTİNLİ ÇOCUK İÇİN

*Anneler,
Ninniler biriktirin
Çok çok ninniler.
Yerleştirin bir zarfın içine
Öpücüklerinizle pullayın
Akdeniz'e doğru
Uçan her kuşla
Filistinli çocuklara yollayın.”* (Akçiçek, 2018a: 68).

Filistin Meselesi göz önünde bulundurulduğunda Akçiçek'in Filistin'e olan hassasiyetinin yıllar öncesine dayandığı görülmektedir. Şiir, yıllar önce yazılmasına rağmen hâlâ güncelliğini korumaktadır. Bugün de devam eden Filistin halkının direnişi ve Filistinli çocukların savaş ortamındaki çaresizliği şair tarafından takdir edilmiştir. Şair, bu şiiri ile Filistinli çocuklara olan desteğini şiirdeki çocuk anlatıcı üzerinden ifade eder. Özne çocuk, annelerden ninni biriktirmelerini ister. Biriktirilen ninnilerin zarfa konulup öpücüklerle pullandıktan sonra kuşlar aracılığıyla Filistinli çocuklara göndermelerini söyler. Anneler, savaş mağduru Filistinli çocuklara ninniler aracılığıyla sevgilerini gönderirken öpücükleriyle de şefkatlerini eksik etmemektedir. Annelerin ninni göndermelerinin bir diğer nedeni savaşta öksüz ve yetim kalan çocuklara destek olmaktır. Filistin'deki birçok çocuğun ninni söyleyecek, karnını doyuracak, yarasını saracak bir yakını dahi yoktur. Uçan her kuş ile posta göndermek, diğer ülkelerin Filistin'e hava yoluyla yardım göndermemelerine dikkat çekilmiş olabilir. Kuşlar, iletişim aracı olarak görülmüş ve insanların yapamadığını kuşlar yapmıştır. Kuşlar aynı zamanda barışın müjdecisi, özgürlüğün sembolüdür.

“KIBRISLI ÇOCUKLAR İÇİN

*Portakal çiçekleri bırakmış
Martılar pencereme
Anladım, siz göndermişsiniz
Kıbrıslı kardeşlerim.*

*Akdeniz kokuyor
Şimdi ellerim,
Dokunduğum her yer
Akdeniz kokuyor.*

*Ben de
Güvercinler göndereceğim size,
Kanatlarını
Çiçeklerle süsleyip.” (Akçiçek, 2018a: 70).*

Şair, bu şiirinde Türkiye'nin KKTC'ye yardım gönderdiği Kıbrıs Barış Harekâtı'na gönderme yapmıştır. İki kardeş ülke arasındaki ilişkiler çocuğun gözünden anlatılmıştır. Özne çocuk, Kıbrıslı çocukları kardeş olarak görür. Kıbrıslı kardeşleri, kendisine portakal çiçeği göndermiştir. Portakal çiçeği, Akdeniz ikliminin bir zenginliğidir. Çocuk, portakal çiçeğine dokunduğu için ellerinin hatta dokunduğu her yerin Akdeniz koktuğunu söyler. Özne çocuk, bu söylemi ile Kıbrıslı kardeşlerinin acılarına ortak olmuştur. Portakal çiçeğine karşılık kanatları çiçeklerle süslenmiş güvercinler göndereceğini söyler. Çocuğun güvercin göndermek istemesinin nedeni ülkede barış ortamının sağlanmasıdır. Güvercin; Türk halk kültürü ve inanışlarında barışın, sevginin, aşkın ve saflığın simgesi olarak görülmektedir (Doğan, 2013: 84-85). Şiirdeki güvercin metaforu, Türkiye'nin düzenlediği Barış Harekâtı ile ilişkilendirilebilir.

“YUNANİSTAN ÇOCUKLARINA ŞİİR

*Bir gemi yaptım
Zeytin dallarından,
Sevgiyle doldurdum ambarlarını
Kardeşlikle süsledim
Her yanını
Egenin mavi sularına bıraktım
Usulca.*

*Fırtına çıkmazsa eğer
Birkaç gün sonra,
Sizin kıyularınıza varır.
Sevgiyle karşılayın onu,
Kardeşçe paylaşın aranızda
Gönderdiklerimi.*

*Kusura bakmayın
Sığmaz diye
Küçük bir gemiye,
Gönderemedim sizlere*

Sevgi dolu yüreğimi... ” (Akçiçek, 2018a: 76).

Bu şiirde Akçiçek’in hümanist kişiliği dikkat çekmiştir. Şair, Türkiye ile Yunanistan arasında yıllardır devam eden gerginlikten çocukların etkilememesi gerektiğinin düşüncesindedir. Bu şiir, çocuk okura her şeye rağmen barışın mümkün olduğunu ve barıştan yana olmayı sezdirmektedir. Akçiçek, gelecek neslin savaştan ve gerginlikten uzak olmasını isterken bu mesajı sevgi ve kardeşlik kavramları üzerinden ifade etmiştir. Şair, her iki ülkedeki çocuklara barışın egemen olduğu bir dünyayı bırakmak istemektedir. Zeytin dallarından yapılan gemi bunun en büyük kanıtıdır. Zeytin dalı barışın sembolüdür. “Zeytin, dört kutsal kitapta da yer almıştır. Eski Ahitte yer alan efsanelerden birinde; ağzında bir zeytin dalı ile Nuh’un gemisine dönen güvercin tufanın bittiğini haber vermiş ve o zamandan bu yana zeytin dalı barışın sembolü olmuştur” (Küçükkömürler ve Ekmen, 2008: 812). Şiirdeki özne çocuk, yaptığı geminin ambarını sevgi ile doldurmaktadır. Ardından Ege’nin mavi sularına bırakmıştır. Böylelikle Ege Denizi; çocuklar arasında dostluğun, kardeşliğin ve barışın yolunu oluşturmuştur. Çocuk, diğer çocukların gemiyi sevgiyle karşılamalarını ve gönderdiklerini kardeşçe paylaşmalarını istemektedir. Şiirin son bölümünde barış ve kardeşlik için yüreğini dahi başka çocuklara gönderecek çocuğun hümanistliği mevcuttur.

Gökhan Akçiçek’in çocuksu duyarlılığı yakaladığı barış şiirleri, evrensel nitelikte olduğu için dikkate değerdir. Şair, bu değerleri oldukça yetkin bir biçimde aktarmıştır.

3.1.4. Doğa Sevgisi ve Hayvanlar

Şiirlerde doğa sevgisi ve hayvanlar ile ilgili duyarlılık önemli ölçüde yer tutmaktadır. Bu ögenin işlenme sıklığı incelenen her üç şiir kitabında da ilk sırada yer almaktadır. Doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 34, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 17 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise 14 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 65 farklı şiirde yer bulmuştur. Aile sevgisi ile birlikte doğa ve hayvanlara duyulan sevgi, bütün şiirlerin arka fonunu oluşturmaktadır. Şairin *Bulutlar Örtmese Güneşi* adlı şiir kitabında tabiat unsurları olan ağaç, çiçek, dağ, deniz, kar, rüzgâr yağmur gibi unsurlar sıklıkla tekrar edilir.

Şiirlerdeki doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi çocuksu duyarlılıkla okura sezdirilmiş, bunun yanında doğrudan didaktik göndermelere yer verilmemiştir. Şair, daima sanatçı

duyarlılığı ile şiirlerini kaleme almıştır. Örneğin zebraı çocuk okura anlatmak istediğı bir şiirinde “Zebra siyah-beyaz çizgileri olan bir hayvandır.” demez. Bunun yerine onu şu dizeleriyle tanıtır:

*“Pijamayla çıkıyorum diye
Çayırlara,
Sakın kızmayın bana.
Giyerdim olsaydı
Başka elbisem
Gezmezdim inanın, böyle
Makas tutmayı bilsem”* (Akçiçek, 2018a: 81).

Şiirden de anlaşılacağı üzere şair doğrudan bilgi vermek yerine çocuğun düş dünyasına yönelerek bilinen bir gerçeğı söz sanatlarıyla yeniden ifade eder. Zebranın siyah-beyaz çizgileri, çizgili pijamaya benzetilmiştir. Zebranın pijama ile dışarı çıkma durumu bir tür hata olarak görülmektedir. Bu hatasına bir gerekçe sunulmuştur: başka elbisesinin olması. Zebranın bir diğer mazereti de makas tutmayı bilmemesidir. Çünkü makas tutabilseydi kendisine yeni elbiseler yapardı, dolayısıyla da pijamayla çayırlara çıkmazdı. Şair, zebranın pijama ile çayırlara çıkma durumunu çocukların pijama ile her yere gitmelerine gönderme yapmış olabilir. “Sakın kızmayın bana.” mısrası ile mahcubiyetini dile getirmektedir. Bu mahcubiyet, bir çocuğun arkadaşlarından özür dilemesine benzetilebilir. Denebilir ki şiirdeki zebra, küçük bir çocuktur. Bir çocuğun sürekli elbiselerinin olmamasını söylemesi ya da elbiselerinin az olduğundan şikâyet etmesi küçük yaşlarda karşılaşılan bir durumdur. Yine küçük yaşlardaki çocukların ince motor becerileri gelişmediğinden makas tutmayı becerememeleri zebranın durumu ile benzerdir. Akçiçek, çocuksu duyarlılık ekseninde doğa sevgisi ve hayvanlar ögesini işlerken dilde, üslupta, konuda, temada ve kişilerde çocuk okurun hassasiyetlerini gözetmiştir.

Şairin doğa ve hayvanlara gösterdiği hassasiyet, şiirlerinde çok yüksek düzeydedir. Çocuğa yüklenen saflık ve temizlik değerleri, doğaya aktarılmış olup çocuk ve tabiat bir tutulmuştur. Tabiat adeta çocuğun evi gibi tasvir edilmiştir. Bu ev sonsuz genişlikte olup içi sayısız varlıklarla doldurulmuştur. Doğa, çocuk için anne karnı kadar güvenli bir mekândır. Akçiçek, doğa şiirlerinde çocuğa yurt ve coğrafya bilgisini sezdirerek öğretir. Özellikle ağaç, çiçek ve hayvan isimleri şiirlerinde bol miktarda

kullanılmıştır. Örneğin begonya, çiğdem, gelincik, gül, karanfil, kardelen manolya, menekşe, papatya, yasemin, zambak isimleri çocuk okura çiçek isimlerini anımsatır.

Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde şair, mekân ile barışıktır. Şair, çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği Karadeniz'in kıyısında kurulmuş küçük taşra şehri Ordu'da mutludur. Çocukluk yıllarının hatıralarının mekânı olan Bülbül Deresi, şairin ailesi ile beraber tutunduğu yerdir. Şiirlerinde bu duyarlılık sıklıkla işlenmiştir:

*“Bir gün dönecek kırlangıçlarım
Göreceksin anne,
Şarkılarla dolacak Bülbül deresi.
Çiçek açacak erik ağaçları
Ve bademler...
Karanfil kokulu
Sabahlara uyanacağız.”* (Akçiçek, 2017: 22).

Şiirdeki özne çocuk, doğa ve hayvanlara olan sevgisini annesine anlatmaktadır. Geleceğe dair umut dolu düşüncelerini kırlangıçlara, Bülbül Deresi'ne, erik ağaçlarına, bademlere borçludur. Şiirdeki kırlangıç, aynı zamanda yeni başlangıçları, özgürlüğü ve umudu sembolize eder. Bülbül Deresi, şairin çocukluğunun geçtiği yer olan Ordu'yu temsil eder. Erik ağaçları ve bademler Karadeniz Bölgesi'nde sıklıkla yetişen meyve ağaçlarıdır. Şair, çocukluk hatıralarının şiirini yazmıştır. Şiirdeki çocuk, geleceğe dair umudunu hep canlı tutmuştur. Güzel günlere uyanacağına inancı tamdır.

Şiirlerde doğaya duyulan sevginin bu sıklıkla işlenmesinin nedenlerinden biri de doğanın şiir diline uygunluğudur. Doğanın güzelliği kusursuzdur. Şiir de estetik olarak daima kusursuzluğu yakalamayı hedefler. Bu nedenle doğa ve şiir estetik olarak birbirlerine yakın düzlemedir. Çocuk şiirlerinin vazgeçilmez öğelerinden biri de doğa ve hayvan sevgisidir. Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde de doğa ve hayvan sevgisi çocuk hassasiyeti gözetilerek kaleme alınmıştır.

Akçiçek, doğa güzelliğini şiirlerinde sürekli yeniler. *Çöpe Dadanan Martı*, *Gökyüzünü Sevmek*, *Kırlangıçları Beklemek* şiirlerinde ise bunun aksine doğadaki güzelliğin, düzenin bozulduğundan şikâyet eder. Akçiçek, *Kırlangıçları Beklemek* adlı şiirinde şu dizeleriyle doğaya karşı olan hüznünü dile getirir:

*“Eskisi kadar sevindirmiyor
Beni sonbahar
Çünkü siz yoksunuz kırlangıcım
Siz yoksunuz”* (Akçiçek, 2017: 12).

Doğa sevgisi kapsamında değerlendirilen şiirlerde bir nevi umut ve hüzün bir aradadır. Kırlangıçların olmaması şairin umudunu zedelemiştir. Aynı zamanda sonbahar mevsiminde mutsuz olmasına neden olmuştur.

Şair, tabiat ile ilgili eleştirilerini yaşanan çağa çeşitli göndermeler yaparak ifade eder. Modern hayatta çocukların doğaya uzak ve ilgisiz olduklarından yakınıır. Her şeye sahip olduğu hâlde hiçbir şeyden keyif alamayan özne çocuğun öyküsünü anlattığı şiirlerinde kendi çocukluğunu özler. Şiirlerindeki modern çocuk karakterlerin oyuncaklarını, tabletlerini, bilgisayarlarını geride kalanlara bırakır; kuşların ve çiçeklerin süslediği vitrinlerin olduğu diarlara gider. Bir anlamda çocukluk yıllarına geri dönmek ister. *Giden Çocuğun Şarkısı* adlı şiirinden alınan bir bölüm şöyledir:

*“Bu kentin bütün çocukları
Oyuncaklarımı ve şarkılarımı
Sizlere bırakıyorum
Ben kuşların ve çiçeklerin
Şarkılar söylediği
Bir başka yere gidiyorum.”*(Akçiçek, 2017: 31).

Akçiçek’in doğduğu, çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği Ordu’ya göçle gelen ailesinin tutunma çabasının oluşturduğu duyarlılık, birçok şiirinde gözlemlenebilir. Denebilir ki bu duyarlılık onu “çocuk şairi” yapmıştır. O; duyarlılığı gelişmiş, duygusal yönü ağır basan, empati gücü yüksek, romantik, hislerini doruklarda yaşayan ve içi sevgiyle dolu bir çocuktur denebilir. Ancak böylesine bir çocukluğa sahip olan kimse “çocuksu duyarlılık” eksenli şiirler yazabilir. Onun şiirlerinde yıllar önce dere kenarında düşüp yaralanan dizinin yaşattığı acıyı bugün dahi hisseden çocuğun duyguları hâkim. Çocukluğunda yaşadığı duygusal kırılmaların hafızasında özenle sakladığı bir eve dönüş hikâyesidir bu:

*“Yitirdikleri demir parayı
Dönüp dönüp arayan*

*Tozlu yollarda
Ve kendi sesine çarpan
Kuş ölülerine
Göğsünü mezar yapan
O çocuklar gibi
Düşürdüm ürkekliğimi
Hayatın orta yerine
Biber sürdüler kalbime anne” (Biber Sürdüler Kalbime Anne)*

Şairin doğa güzellikleri ve tabiat sevgisi ile ilgili duyarlılığı çok yetkin bir biçimde ifade ettiği aşikârdır. Bunun yanında hayvanlara olan duyarlılığı ele alırken; balıklar, ceylanlar, güvercinler, karıncalar, kelebekler, kırlangıçlar, kuşlar, kuzular, martılar ve Anka kuşu ısrarla üzerinde durduğu varlıklardır. Bu hayvanlar, çocuklar için de ilgi duyulan ve sevilen canlılardır.

Doğa sevgisi ve hayvanlarla ilgili duyarlılığın hâkim olduğu şiirler birbirlerine yakın kavram alanlarına girdikleri için aynı başlık altında incelenmiştir.

3.1.5. Duyarlılık

Akçiçek’in şiirlerinde aktarılmak istenen öğelerden bir diğeri de çocuklara duyarlılık duygusu kazandırmaktır. Duyarlılık ile ilgili şiirlerin işlenme sıklığı bütün şiirler içinde üçüncü sıradadır. Duyarlılık ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 18, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 8 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise 12 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 38 farklı şiirde yer bulmuştur. Hassasiyet, alçak gönüllülük, özgecilik, diğerkâmlık, yaşamdaki incelik ve zarafet gibi ahlakî tutum ve değerlerin bütünü olarak adlandırılan duyarlılık, şiirlerin genelinde hâkimdir.

Çocuk şiirleri, çoğunlukla bir konuda duyarlı olmayı amaçlar. Akçiçek’in şiirlerinde duyarlılık, özne çocuğun anlatımıyla okura sunulmuştur. Yetiştirme yurtları, vatanlarından uzak mülteci çocuklar, kanserli çocukların yaşadığı sorunlar, deprem sonrası yaşanan yıkıntı, doğa ve çevre sorunları, hayvanların yaşam mücadelesi gibi konular çocuğa duyarlı bir dil ve anlatım ile aktarılmıştır.

Şair, duyarlı olma durumunu çocuk hassasiyetini gözeterek ele alır. Çocuğa onun penceresinden bakar ve onun dünyasından seslenir. Çocuksu duyarlılık bağlamında duyarlılık ögesini işleyen şair, şiirlerindeki çocuk özne üzerinden diğer çocuklara

sürekli duyarlı olmanın yollarını gösterir. Çocuk özne; bazen önlüğünün cebinde unutulmuş bir çiçeği düşünür, bazen harçlıklarını biriktirip bütün karıncalara şemsiye verir, bazen uçurtması yok diye ağlayan kurbağayı teselli eder, bazen kendisine ninniler söyleyen ırmaktan özür diler, bazen bütün kuşların evi olması için bilyelerinden, balonlarından ve deniz kabuklarından feragat eder, bazen de Afrikalı çocukların temel ihtiyaçlarını hesaplamak için öğretmeninden yardım ister:

*“Bir tank parasıyla
Kaç kilo süt,
Kaç kutu mama;
Ve kaç balon alınır
Afrikalı çocuklar için?
Bir de bunu hesaplayalım
Öğretmenim.”* (Akçiçek, 2018a: 63).

İnce Hesap adlı şiirde çocuk, savaş mağduru Afrikalı çocuklara olan duyarlılığını göstermiştir. Bu duyarlılığa öğretmenini de dahil etmiştir. Bir savaş aracı olan tankın parası ile kaç Afrikalı çocuğun süt ve mama gibi temel ihtiyaçlarının karşılanabileceğini hesaplamak istemiştir. Bunu hesaplamak için de öğretmeninden yardım istemiştir. Çocuğun duyarlılığına öğretmenin de dahil olması toplumsal bir duyarlılığa zemin hazırlamıştır.

Gökhan Akçiçek, savaş çocuklarına karşı ayrı bir duyarlılık gösterir. Afrika’da aç kalan çocuklar, Filistin’de ölen çocuklar, Iraklı sığınmacı çocuklar, Yunanistan’da Ege’nin mavi sularına bırakılan çocuklar, Saraybosna’da soğuktan üşüyen çocuklar ve daha nice çocuk, onun şiirleriyle sesini duyurmaya çalışır. Çocuk anlatıcı konumundaki şair, çocuklar için derin üzüntü duyar. Bu üzüntüsünü hafifletmek için onlara “çocuksu” çözümler üreterek destek çıkar.

*“Bahçemizdeki ağacın
Son yaprakları da
Döküldü
Saraybosna'ya artık
Kış geliyor anne
Yeni ördüğün
Sarı kazağıma*

*Birkaç kuş resmi koy,
Soğuğa ve fırtınaya
Daha fazla dayanabilirim
O zaman...” (Akçiçek, 2017: 33).*

Bu şiirde özne çocuk, sonbaharın gelmesiyle havaların soğuduğunu fark eder ve annesine Saraybosna’ya kış mevsiminin gelmekte olduğunu hatırlatır. Çocuk, annesinden yeni ördüğü kazağına birkaç kuş deseni eklemesini istemektedir. Kazağındaki kuşlarla Saraybosnalı çocukları hatırlamak ister. Oradaki soğuğa ve fırtınaya kuş resimli kazağı ile daha fazla dayanabileceğini düşünmektedir. Kuş figürü aynı zamanda özgürlüğü ifade ettiği için Saraybosna’nın özgürlüğüne de gönderme yapılmış olabilir. Şiirdeki özne çocuk; Saraybosna’daki savaş mağduru çocukların yaşadığı sıkıntıları görmezden gelmez, empati kurarak onlara karşı hassasiyetini göstermektedir.

Akçiçek’in şiirlerindeki ana damarlardan biri olan Türkçe sevgisi, aynı zamanda şiirlerinde duyarlılık olarak da karşımıza çıkmaktadır. Onun şiirinde Türkçe annedir. Anne, sözcüklerini süt ile besler. Bu süt, şiir dilinden başka bir şey değildir. Şair, Türkçeye olan duyarlılığını *Titiz Anne* şiiri ile ifade eder:

*“Türkçedir o
Titiz bir anne...”*

*Emzirir
Sözcüklerini
Şiir sütüyle.” (Akçiçek, 2018b: 101).*

3.1.6. Fedakârlık

Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde çocuksu duyarlılığın işlendiği ögelerden biri de fedakârlıktır. İncelenen her üç şiir kitabında da fedakârlık örnekleri mevcuttur. Fedakârlık ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 4, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 1 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında da 1 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 6 farklı şiirde yer bulmuştur. Bu ögenin özellikle çocuksu duyarlılığın gözetilerek aktarıldığı söylenebilir.

Akçiçek'in şiirlerinde özne çocuk; kendi menfaatlerinden vazgeçerek karıncalar, kurbağalar, kuşlar, martılar için özveride bulunur. Özveride bulunduğu varlıklar genellikle hayvanlardır. Bu durum şairin hayvanlara olan duyarlılığını göstermektedir. Söz gelimi çocuk; karıncalar için harçlıklarını biriktirip şemsiye yapar, kurbağalar için uçurtma yapar, kuşların evi olsun diye bilyelerinden ve balonlarından vazgeçer, martılar için kumdan ev yapar. Örneklerde de görüldüğü üzere şair, fedakârlık ögesini çocuğun bakış açısına, düşünce dünyasına ve onun dil ve anlam evrenine uygun bir biçimde ifade etmiştir.

*“Karıncalar için de
Şemsiye yapan olsa
Çok sevinirdim.*

*Harçlıklarımı biriktirir
Bütün karıncalara
Şemsiye verirdim.”* (Akçiçek, 2018a: 31).

Şair, *Karıncama Şemsiye* adlı şiirinde karıncalar için şemsiye yapan biri olsaydı bu duruma çok sevinen çocuğun fedakârlık yapma isteğini anlatmıştır. Özne çocuk, karıncaların da şemsiye sahibi olabilmesi için harçlıklarını biriktirip bütün karıncalara şemsiye almayı düşünmüştür. Çocuk, karıncaların yağmurdan, sıcaktan korunmaları için parasından feragat etmeye hazırdır. Şair, bu şiiri ile aynı zamanda bir farkındalık oluşturmuştur: Bazen hayvanların da ihtiyaç duyabileceği eşyalar olabilir.

*“Kumdan evler yaptım
Martılara.
Ve kuş isimleri
Yazdım kumsala.”* (Akçiçek, 2017: 44).

Çocuk, martılar için deniz kıyısında kumdan ev yapmıştır. Çocuk, bu hareketiyle hem maddi hem de manevi bir fedakârlık yapmıştır. Her şeyden önce zamanından fedakârlık edip emek harcamıştır. Daha sonra kumsala kuş isimleri yazan özne çocuk, hayvanlara olan sevgisini ve duyarlılığını çocuk okura sezdirmiştir.

*“Benim de sevinecek
Bir ömrüm vardı*

Gücenmem hiç

Olsun,

Yanlışınız kadardı.” (Akçiçek, 2018b: 71).

Akçiçek, kendi mutluluğundan fedakârlık eden bir çocuğu şiirine konu etmiştir. Çocuk, sevinecek bir ömrünün olduğunu ve başkalarının yaptığı yanlışlar nedeniyle sevincinin sona erdiğini dile getirmiştir. Ancak buna rağmen gücenmediğini ifade etmiştir. Denebilir ki başkalarının yanlışları yüzünden kendi hayatından (sevinecek ömründen) fedakârlık yapmıştır.

3.1.7. Hayal/Düş

Hayal/düş ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 2, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 10 defa olmak üzere iki şiir kitabında toplam 12 farklı şiirde yer bulmuştur. *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise hayal/düş ögesi bulgulanmamıştır. Akçiçek’in şiirlerinde hayal gücü, yaratım süreci boyunca çocuk okurun duygu ve düşüncelerini aktif bir biçimde kullanmasını sağlar. Şiirdeki özne çocuk, düş kurarak gelecek hakkında birtakım düşünceler kurar. Bu düşünceler tamamen “çocuğa göre”dir. Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde güneşin, ayın, yıldızların, ağaçların ve çiçeklerin insan gibi konuşturulması, karakterin duygularının yansıtılması ve özne çocuk ile birlikte çocuk okurun da bu söyleşiye ortak edilmesi, çocuğun hayal âlemindeki varlıklarla tanışmasını ve kendi hayallerinin farkına varmasını sağlar.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2019: 16) çocuk dünyası temasının alt konuları arasında yer alan hayal/düş ögesi, incelenen şiirlerde çocuksu duyarlılığı merkeze alarak çocuğun hayal âleminde canlandığı varlıklarla duygusal bir bağ kurmasını sağlar. Çocuk, aynı zamanda bu etkileşimle birlikte düşsel arkadaş edinir. Akçiçek’in şiirlerinde hayal gücü, çocuğun sınırlarını aşmasına olanak tanır. Bu yönüyle düş gücü, çocuğa keşfetmek için bir güç oluşturur.

Bu şiirler, çocuğu gerçek deneyimlerin ötesine taşır. Çocuk böylelikle hayalini kurduğu oyunun, dileğini tuttuğu geleceğin ve özlemini duyduğu yerin çok yakınında bulur kendisini. Şair, çocuğun keşiflerini olanaklı kılar; yarını, geleceği, olmayanı, rüyaları bir anlık da olsa mümkün kılar. Böylece çocuğun özgürlüğe ulaşmasını sağlar ve ona yaratıcı düşüncenin kapılarını açar.

*“Büyüyünce
Ressam olacağım
Çağırıp bütün kargaları
Maviye boyayacağım.
Siz ondan sonra görün
Gökyüzünü ve ağaçları...”* (Akçiçek, 2018a: 40).

Çocuk, büyüyünce ressam olmayı hayal eder. Ressam olduktan sonra bütün kargaları maviye boyamanın hayalini kurar. Ardından kargaların gökyüzünde ve ağaçlarda oluşturduğu renk cümbüşünü düşünür. Bu hayaller, küçük yaştaki çocuk öznesi için imkânsız değildir. Özne çocuk, hayalini kurduğu şeyin mutluluğunu yaşar. Bu hayaller sayesinde bir anlık da olsa özgürlüğe kavuşur.

*“Bağcıklı bir potinim
Sulu boyam,
Resim defterim
Bir de sarı bisikletim
Olsun isterdim.”* (Akçiçek, 2017: 60).

Gökhan Akçiçek, bu şiirinde çocuğun ihtiyaçlarını hayalleri ile birleştirmiştir. Her çocuk, güzel bir ayakkabısının, sulu boyasının, resim defterinin, bisikletinin olmasını ister. Sulu boya ve resim defteri çocuğun hayallerini resmetmesi için bir araçtır. Çocuklar genel olarak boyama yapmayı ve resim çizmeyi sevdikleri için şiirdeki çocuk da bu nesnelere hayalini kurmuştur. Bisiklet ise çocuğun binip uzaklara gitmek istediği yeri ve özgürlüğü temsil eder.

3.1.8. Heyecan

Heyecan ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 3, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 1 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise 4 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 8 farklı şiirde yer bulmuştur. Heyecan, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda duygular temasının alt konuları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2019: 16). Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde heyecan, çocuğun duygularına duyarlı bir anlatım ile aktarılmıştır. Bu şiirlerde heyecan; coşku, sevinç, neşe ve mutluluk anlamlarında kullanılmıştır.

Akçiçek'in şiirinde hayat, coşku ve heyecan ile ifade edilir. Bundan dolayı çocuğun içindeki heyecanı anlamak, onun sevincine ortak olmak bu şiirlerde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Söz gelimi şair sevincinin taşıdığını, daha da büyüdüğünü ve akşam kadar uzun olduğunu söyler. Heyecan içindeki çocuk, duygularını anlatırken adeta bir duygu patlaması yaşar. Şair, özne çocuğun duygularının onun gözünden ve ona duyarlı bir dille ifade eder. Bu şiirlerde çocuksu duyarlılığın yakalandığını gösteren ögelerden biri de oyun oynayan çocuğun heyecanıdır. Çünkü oyun, çocuklar için vazgeçilmez bir etkileşim aracıdır.

Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde özne çocuk, heyecan duygusunu harekete geçirerek eyleme geçer. Bu eylem ile birlikte çocuk yeni bilgileri deneyimleme şansı yakalar. Çünkü çocuk, yapısı gereği heyecan yaratan bir olayın içerisinde olduğu zaman keşfetme sürecine girer. Şiirlerde de görüldüğü üzere heyecan duygusu çocuğu harekete geçirip eylemlerini şekillendirmesine ve çocuğun yeniden keşfetme sürecine girmesine öncülük ettiğinden çocuksu duyarlılığın yakalandığını gösterir. Başka bir ifade ile heyecan, çocuğu eyleme geçirir; eylem de çocuğu serüvene sürükler. Çünkü çocuğun doğasında heyecan aramak vardır. Dolayısıyla da bu şiirlerde çocuğun dünyası ele alındığı için çocuksu duyarlılık yakalanmıştır.

*“Bugün 23 Nisan,
Çocuk bayramı
Kutlanıyor ülkemizde.*

*Amcalar, ablalar, ağabeyler
Ziyaretimize geldiler,
Çikolata, şeker
Dağıttılar hepimize
Sonra vedalaşıp gittiler...*

Kuş civiltıları indi yüreğimize...” (Akçiçek, 2018a: 88-89).

Ülke genelinde kutlanan 23 Nisan Çocuk Bayramı, heyecan ve sevinç ile karşılanmıştır. Çocukları ziyaretine gelen büyükler, çocukların heyecanına ortak olmuştur. Büyükler, çocukların bayramını kutlayıp onlara çikolata ve şeker armağan etmişler. Bugünün mutluluğunu yaşayan çocukların yüreği neşe ile dolmuştur.

*“Dört gözle bekliyorum
Bu yazın gelmesini
Ölçtüm,
Tam bir karış
Uzamış boyum
Neredeyse tutacak ellerim
Uçurtmaları.*

*Şimdi bekleyin beni
Vaktiniz varsa,
Ey erik ağaçları!” (Akçiçek, 2017: 20).*

Büyüyen Çocuk adlı şiirde yazın gelmesini dört gözle bekleyen çocuğun heyecanı anlatılmaktadır. Heyecanının nedeni uzamış olan boyu sayesinde uçurtmaları uçurabilmesidir. Heyecanını gizleyemeyen çocuk, erik ağaçlarına seslenir: “Şimdi bekleyin beni/ Vaktiniz varsa,/ Ey erik ağaçları!” Çünkü boyu uzamıştır ve artık rahatlıkla erik ağaçlarına tırmanıp erik koparabilecektir.

*“Dört gözle beklenen
Neşeyim çocuklara
Yumuşak minderim bazen
Kedilere ve ihtiyarlara...*

*Beni rüzgârgülü getirdi desem
Kimse inanmaz.
Yorgunluk kahvesiyim
Bilene, şekeri az.*

*Tadım gül şurubu
İğne oyası rengim...
Benimle başlar sevinci
İnanın, her mevsimin.” (Akçiçek, 2018b: 100).*

Cumartesi şiirinde heyecan ve merak ögesi iç içedir. Çocukların cumartesi gününü dört gözle beklemesi onlarda heyecan duygusu uyandırmaktadır. Özellikle

cumartesi ve pazar günlerinin tatil günleri olması çocuklara ayrı bir coşku ve heyecan vermektedir. Yine cumartesi gününün kedileri ve ihtiyarları da heyecanlandığı anlatılmaktadır. “Yorgunluk kahvesiyim/ Bilene, şekeri az.” Bu mısralarla cumartesi gününün insanlarda uyandırdığı rahatlığın coşkusu ifade edilmiştir. Şiirin son mısralarında da anlaşılacağı üzere her mevsimin sevinci ve heyecanı cumartesiye bağlanmıştır.

3.1.9. Merak

Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde çocuksu duyarlılığın ele alındığı ögelerden bir diğeri de meraktır. Merak ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 4, *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında 9 defa olmak üzere iki şiir kitabında toplam 13 farklı şiirde yer bulmuştur. *Kuş Resimli Kazak* kitabında ise merak ögesi bulgulanmamıştır. Merak kavramı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda çocuk dünyası temasının alt konuları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2019: 16). Merak, her çocuğun dünyasında var olan bir kavramdır. Bu şiirlerde ise merak; çocuğu araştırmaya, farklı bakış açıları geliştirmeye ve onu yeni yollar keşfetmeye sevk etmektedir. Şair, merak ögesini işlerken çocuksu duyarlılığı merkeze alarak çocuk okura sorular sorar ve bu sorulara cevap arar.

Akçiçek’in şiirlerindeki merak ögesi, çocuğun dünyasını ve onun düşünce biçimini tüm çıplaklığıyla gözler önüne serdiği için çocuksu duyarlılığı yakalamıştır. Çocuksu duyarlılığın yakalandığı merak konulu şiirlerde özne çocuk; bilmediği nesnelere ve varlıkları tanıma, yabancı olana ilgi duyma, kendisi gibi olmayan insanları ve bilmediği bir çevreyi tanıma isteği ile karşı karşıyadır. Söz konusu şiirlerdeki dünya adeta çocuklar için keşfedilmeyi bekleyen bir oyun alanıdır. Bu oyun alanındaki çocuk, kendinde merak uyandıran varlık ve nesnelere zaman geçirmek ister. Çocuktaki merak duygusu, bilinmeyen keşfetme sürecindeki çocuğu yolculuğa çıkarır. Bu yolculuk sonunda çocuk zihninde oluşan sorulara yanıt arar.

*“Her akşam
Yatmadan önce,
Bir güvercin resmi
Çiziyorum defterime.*

*Sabah uyanıp
Baktığımda,
Bomboş buluyorum
Defterimi.*

*Anneciğim
Söyler misin,
Ben uyurken
Kim uçuruyor
Güvercinlerimi?” (Akçiçek, 2018a: 42).*

Şiirdeki özne çocuk, her akşam yatmadan önce çizdiği güvercin resimlerini sabahleyin defterinde bulamayınca merak eder. Çocuk, nihayetinde çizdiği güvercinlerin akıbetini öğrenmek için annesine soru sorar: “Anneciğim/ Söyler misin,/ Ben uyurken/ Kim uçuruyor/ Güvercinlerimi?” Çocuk, merak ettiği sorunun cevabını bulamaz maalesef. Şair, böylelikle çocuk okuru merakta bırakmıştır.

*“Nerede mutluyum
Dersiniz en çok
Söyleyeyim mi?*

*Bir öğretmen
Alınca eline tebeşirini,
Hiç bitmesin isterim
Dersi...” (Akçiçek, 2018b: 62).*

Bu şiirde çocuk kendisinin en çok nerede mutlu olduğunu sorar. Özne çocuk, bu soru ile okuyucuları meraklandırır. Daha sonra sorduğu sorunun cevabını kendisi verir. En çok bir öğretmenin dersinde mutlu olduğunu söyler. Şair, böylelikle çocuk okurun merakını da gidermiş olur.

3.1.10. Oyun

Oyun ögesinin işlenme sıklığı bütün şiirler içinde dördüncü sıradadır. Bu öge; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 9, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 5 ve *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında da 5 defa olmak üzere üç şiir kitabında toplam 19 farklı şiirde yer bulmuştur. Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde oyun, çocuğun öğrenme ve iletişim biçimini

yansıtır. Başka bir deyişle çocukların birbiriyle iletişimlerinde ortak dilinin oyun olduğu anlatılmaktadır. Çocuk; oyun yoluyla duygularını ifade eder, sorular sorar, çevresi ile ilişki kurar ve yaşamı öğrenir. Şair, oyun aracılığıyla çocukların hayal güçlerini aktif şekilde kullanmalarını ve yaşadıklarını anlamlandırmalarını amaçlamaktadır.

Oyun kavramı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda çocuk dünyası temasının alt konuları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2019: 16). Akçiçek'in şiirinde oyun, çocuğa eğlenmenin yanında öğrenmenin de mümkün olduğunu gösterir. Bu öğrenme salt didaktik öğretilerle değil, çeşitli oyun örnekleri üzerinden gerçekleşir. Şair; oyun kavramını ifade ederken kendi çocukluğuna döner, oradan örnekler verir ve çocuk okurun dikkatini çeker.

Her üç kitapta da oyun ögesi ile ilgili şiirler mevcuttur. Bu şiirler çocuğa duyarlıdır. Oyun şiirleri; çocuğun ilgi, ihtiyaç, beklenti, yaş düzeyine hitap eden şiirlerdir. Gökhan Akçiçek'in şiirlerindeki çocuk; bir gün bulutlarla oynar, bir gün kuşlarla oynar, bir gün bez bebeği ile oynar, bir gün koyun, kuzu ve kedilerle oynar, bir gün de ceplerindeki bilyelerle arkadaşları ile oynar.

Şairin oyun anlayışında geleneksel ve doğal unsurlar dikkat çeker. Mesela bayram günü çocuğuna balon alan baba, gül yapraklarından kayık yapan çocuk, canı sıkılınca geçen uçakları sayan çocuk, kardan adam yapıp ona isim veren arkadaş, çakıl taşlarına yüzme öğreten komşu çocuğu günümüz şartlarındaki oyun anlayışları içinde pek rastlanmayan örneklerdir. Akçiçek'in oyun tercihleri modern yaşamdaki oyunların aksine çocuğun aile, doğa, hayvan, insan ile iç içe olduğu oyunlardır.

*“Çok isterdim seninle
Kartopu oynamayı,
Karlara düşürüp seni
Çıkan resmine gülmeyi
Ve bir kardan adam yapıp
Ona senin ismini vermeyi.”* (Akçiçek, 2018a: 80).

Gökhan Akçiçek, *Arabistanlı Çocuğa Şiir* adlı şiirinde oyun ve arkadaşlık ögesini bir arada ele almıştır. Şiirdeki özne çocuk, Afrikalı çocuk ile kartopu oynamayı çok istediğini dile getirir. Bu sayede arkadaşının daha önce hiç yaşamadığı bir duyguyu yaşamasını amaçlar. Çocuk, arkadaşını karlara düşürüp çıkan resmine gülmeyi bir oyun

olarak görmektedir. Son olarak Afrikalı arkadaşını unutmamak için kardan adam yapıp ona arkadaşının ismini vermeyi düşünmüştür.

*“Şimdilik boyum yetişmiyor
Oksijen tüpüne
Ama izin verdi ustam,
Kaynak gözlüklerini takmaya
Bir de ceplerimdeki bilyelerle
Oyun oynamaya.”* (Akçiçek, 2017: 66).

Gözlüklü Çocuğun Şiiri adlı şiirden alınan bu bölümde çocuk işçinin dramı anlatılmaktadır. Boyu kısa olduğu için oksijen tüpüne yetişmeyen çocuk, bu duruma üzülür. Ancak ustasının kaynak gözlüklerini takmasına ve bilyeleriyle oyun oynamasına izin vermesi çocuğu sevindirmiştir. Şiirdeki gözlük ve bilye kavramları oyun ögesi ile ilişkilendirilmiştir. Çocuk oksijen tüpünü de bir oyuncak olarak görmüştür.

*“Küçüğüm diye
Kimseler almıyor
Beni oyuna.*

*Ah, bilseler
Benim öğrettiğimi
Yüzmeyi
Çakıl taşlarına.”* (Akçiçek, 2018b: 107).

Özne çocuk, küçük olduğu için kimsenin onu oyuna almadığından şikâyetçidir. Bu olay, çocuklar arasında sıklıkla görülen bir durumdur. Çocuklar, kendi yaşlılarıyla daha kolay anlaşmışları için kendinden küçük çocuklarla oyun oynamak istemezler. Şiirdeki özne çocuk ise küçük olduğunu kabullenmeyip kendini kanıtlamak ister. Çakıl taşlarına yüzmeyi kendisinin öğrettiğini söyler. Ancak diğer çocukların bundan haberi yoktur. Bilselerdi kendisini oyuna alacaklarını düşünmektedir.

3.1.11. Paylaşma

Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde aktarılmak istenen öğelerden bir diğeri çocuklara paylaşma duygusu kazandırmaktır. Paylaşma ögesi; *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 1, *Kuş Resimli Kazak* kitabında da 1 defa olmak üzere iki şiir kitabında toplam 2 farklı

şiiirde yer bulmuştur. *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında ise paylaşma ögesi bulgulanmamıştır. Her iki şiir de çocuk okura paylaşmayı özendirdiği için çocuğa duyarlıdır. Paylaşma ögesi, fedakârlık ve arkadaşlık ögesi ile doğrudan ilişkilidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2019: 16) vatandaşlık temasının alt konuları arasında yer alan paylaşma kavramı; şiirlerde ekmeğini kuşlarla bölüşmek, oyuncaklarını ve şarkılarını başka çocuklara bırakmak şeklinde aktarılmıştır. Şiirlerdeki özne çocuk, paylaşmanın bilincinde olup çocuk okura da bu bilinci kazandırmayı hedeflemektedir. Akçiçek, bu bilinçte ve hedefte olduğu için çocuksu duyarlılığı merkeze alan şiirler kaleme almıştır.

*“Bir dilim ekme verdi
Annem bana,
Gidip kuşlarla bölüştüm;
Kuşları kardeş bildim. ”* (Akçiçek, 2018a: 39).

Kuşları Kardeş Bildim adlı şiirden alınan bu bölümde paylaşma, arkadaşlık ve hayvan sevgisi ögeleri iç içedir. Özne çocuk, annesinin verdiği bir dilim ekmeği kuşlarla paylaşmıştır. Bu durum çocuğun paylaşımcı kişiliğini ortaya koymaktadır. Kuşları kardeş olarak gören çocuğun arkadaş canlılığı ve hayvanlara olan sevgisi de verilen bir başka duyarlılık örneğidir.

*“Bir daha dönmeyeceğim
Bu kente bir daha, söz...
Oyuncaklarımı ve şarkılarımı
Sizlere bırakıyorum
Her sabah güneşe söylediğim
Şarkılarımı.*

*Başka çocuklar oynasın
Oyuncaklarımla artık
Güneşe dönüp yüzlerini
O şarkıyı söylesinler
Hep birlikte.”* (Akçiçek, 2017: 30).

Giden Çocuğun Şarkısı şiirindeki çocuk oyuncaklarını ve şarkılarını çocuklara bırakıp başka bir kente gitmiştir. Özne çocuk, oyuncaklarını başka çocuklar oynasın diye geride bırakmıştır. Bu durum çocuğun paylaşımcı ruhunu göstermektedir. Oyuncak, çocuklar için vazgeçilmez bir eğlence aracıyken özne çocuk fedakârlık yapıp oyuncaklarını başka çocuklara paylaşmıştır.

3.1.12. Saygı

Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde çocuksu duyarlılık örneklerinin verildiği ögelerden biri de saygı ögesidir. Bu öge; *Kuş Resimli Kazak* kitabında 1, *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında da 1 defa olmak üzere iki şiir kitabında toplam 2 farklı şiirde yer bulmuştur. *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında ise paylaşma ögesi bulgulanmamıştır. Saygı, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda erdemler temasının alt konuları içerisinde yer almaktadır (MEB, 2019: 15). Saygı ögesi, birinci şiirde anneye karşı saygılı olma ve söz verme ile ifade edilirken ikinci şiirde ise ustasının ona verdiği emeğe karşılık bir minnet duygusu ile ifade edilmiştir. Akçiçek, her iki şiirde çocuksu bir söylemle çocuk okura saygılı olmayı aşılamaktadır.

*“Anneciğim
Söz veriyorum sana
Yeni dikiğın
Çiçekli gömleğimi
Hiç kirletmeyeceğim
Ve bir daha böğürtlenlerimi
Ceplerime doldurmayacağım.”* (Akçiçek, 2017: 16).

Bu şiirde saygı ögesi anneye söz vermek ve anneye karşı gelmemek kavramları üzerinden anlatılmıştır. Çocuk, annesinin yeni dikiği gömleğini kirletmeyeceğinin ve ceplerine böğürtlen doldurmayacağını sözünü verir. Bu söz anneye olan bağlılığı ve saygıyı göstermektedir.

*“El üstünde tutulurum hep
Çünkü beni yapan usta
Esirgememiş hiç emeğini
Ve nefesini vermiş ruhuma.”*

*En son ben kalkarım sofradan,
Teşekkür niyetine
Küçük bir öpücük beklerim
Yanağıma, narin ve ince...” (Akçiçek, 2018b: 93).*

Tatlı Kaşığı adlı şiirde kendisini yapan ustasının emeğine saygı duyan kaşığın minnet duygusu yer almaktadır. Ustasına olan saygısını sofradan en son kalkarak göstermiştir.

3.2. GÖKHAN AKÇİÇEK’İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇOCUKSU DUYARLILIK ÖGELERİNİN DAĞILIMI

Bu bölümde Gökhan Akçiçek’in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında bulunan çocuksu duyarlılık ögelerinin işleme sıklıkları ve yüzdelerinin dağılımları alfabetik olarak verilmiştir.

Tablo 3.2. Üç Şiir Kitabında Bulunan Çocuksu Duyarlılık Ögelerinin İşleme Sıklıkları ve Yüzdelerinin Oranları

Sıra No	Ögeler	İşleme Sıklığı (f)			Toplam (f)	Yüzde (%)
		Kitaplar				
		Bulutlar Örtmese Güneşi	Kuş Resimli Kazak	Küçük İyilikler Sokağı		
1	Aile Sevgisi	13	15	10	38	16,6
2	Arkadaşlık	6	4	0	10	4,3
3	Barış	12	2	1	15	6,5
4	Doğa Sevgisi ve Hayvanlar	34	17	14	65	28,5
5	Duyarlılık	18	8	12	38	16,6
6	Fedakârlık	4	1	1	6	2,6
7	Hayal/Düş	2	10	0	12	5,2
8	Heyecan	3	1	4	8	3,5
9	Merak	4	0	9	13	5,7
10	Oyun	9	5	5	19	8,3

Tablo 3.2. Üç Şiir Kitabında Bulunan Çocuksu Duyarlılık Ögelerinin İşlenme Sıklıkları ve Yüzdelik Oranları (Devamı)

11	Paylaşma	1	1	0	2	0,87
12	Saygı	0	1	1	2	0,87
Toplam		106	65	57	228	100

Tablo 3.2 incelendiğinde; Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi* adlı şiir kitabında 12 çocuksu duyarlılık ögesinden 11 ögenin bulgalandığı görülmektedir. Bu kitapta; aile sevgisi 13, arkadaşlık 6, barış 12, doğa sevgisi ve hayvanlar 34, duyarlılık 18, fedakârlık 4, hayal/düş 2, heyecan 3, merak 4, oyun 9, paylaşma 1 olmak üzere toplamda 106 çocuksu duyarlılık örneğinin yer aldığı görülmektedir. Bu ögeler içerisinde en çok işlenen ögeler; doğa sevgisi ve hayvanlar, duyarlılık ve aile sevgisi ögeleridir. En az işlenen ögeler ise paylaşma, hayal/düş ve heyecan ögeleridir. Saygı ögesi ise kitapta yer alan şiirlerin hiçbirinde bulgulanmamıştır.

Tablo 3.2 incelendiğinde; Gökhan Akçiçek'in *Kuş Resimli Kazak* adlı şiir kitabında 12 çocuksu duyarlılık ögesinden 11 ögenin bulgalandığı görülmektedir. Bu kitapta; aile sevgisi 15, arkadaşlık 4, barış 2, doğa sevgisi ve hayvanlar 17, duyarlılık 8, fedakârlık 1, hayal/düş 10, heyecan 1, oyun 5, paylaşma 1, saygı 1 olmak üzere toplamda 65 çocuksu duyarlılık örneğinin yer aldığı görülmektedir. Bu ögeler içerisinde en çok işlenen ögeler; doğa sevgisi ve hayvanlar, aile sevgisi ve hayal/düş ögeleridir. En az işlenen ögeler ise fedakârlık, heyecan, paylaşma ve saygı ögeleridir. Merak ögesi ise kitapta yer alan şiirlerin hiçbirinde bulgulanmamıştır.

Tablo 3.2 incelendiğinde; Gökhan Akçiçek'in *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitabında 12 çocuksu duyarlılık ögesinden 9 ögenin bulgalandığı görülmektedir. Bu kitapta; aile sevgisi 10, barış 1, doğa sevgisi ve hayvanlar 14, duyarlılık 12, fedakârlık 1, heyecan 4, merak 9, oyun 5, saygı 1 olmak üzere toplamda 57 çocuksu duyarlılık örneğinin yer aldığı görülmektedir. Bu ögeler içerisinde en çok işlenen ögeler; doğa sevgisi ve hayvanlar, duyarlılık ve aile sevgisi ögeleridir. En az işlenen ögeler ise barış, fedakârlık ve saygı ögeleridir. Arkadaşlık, hayal/düş ve paylaşma ögeleri ise kitapta yer alan şiirlerin hiçbirinde bulgulanmamıştır.

Üç şiir kitabının toplamına bakıldığında 12 çocuksu duyarlılık ögesinin 228 şiir örneğinde yer aldığı görülmektedir. Bu ögeler içerisinde en çok işlenen ögeler; doğa sevgisi ve hayvanlar (65, %28,5), aile sevgisi (38, %16,6) ve duyarlılık (38, %16,6) ögeleridir. En az işlenen ögeler ise fedakârlık (6, %2,6), paylaşma (2, %0,87) ve saygı (2, %0,87) ögeleridir.

3.3. GÖKHAN AKÇİÇEK'İN ÇOCUK ŞİİRLERİNDE YER ALAN ÇOCUKSU DUYARLILIĞIN DİL VE ANLATIM ÖZELLİKLERİ

Bu bölümde Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında bulunan çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerinin dağılımları verilmiştir.

Tablo 3.3. Üç Şiir Kitabında Bulunan Çocuksu Duyarlılığın Dil ve Anlatım Özelliklerinin Dağılımları

Sıra	Kitap Adı	Çocuksu Duyarlılığın Dil ve Anlatım Özelliklerine İlişkin Alt Unsurlar			
		Sade Dil	Söz Varlığı	Sözcük Dağarcığı	Çocuk Dünyasına Uygun Anlatım
1	Bulutlar Örtmese Güneşi	56	19	10	56
2	Kuş Resimli Kazak	50	10	6	50
3	Küçük İyilikler Sokağı	50	20	11	50
Toplam	Çocuksu Duyarlılığın Dil ve Anlatım Özelliklerine İlişkin Alt Unsurları Taşıyan Şiirlerin Sayısı ve Yüzdesi	156 (100)	49 (31)	27 (17)	156 (100)
	Çocuksu Duyarlılığın Dil ve Anlatım Özelliklerine İlişkin Alt Unsurları Taşımayan Şiirlerin Sayısı ve Yüzdesi	0 (0)	107 (69)	129 (83)	0 (0)

Tablo 3.3. incelendiğinde; Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi* adlı şiir kitabında 56, *Kuş Resimli Kazak* adlı şiir kitabında 50, *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitabında da 50 şiirin çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özellikleri bağlamında incelendiği görülmektedir. Bu kitaplardaki şiirler, çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlar (sade dil, söz varlığı, sözcük dağarcığı, çocuk dünyasına

uygun anlatım) açısından incelendiğinde; şiirlerin tamamının sade dil ve çocuk dünyasına uygun anlatım alt unsurlarını taşıdığı görülürken söz varlığı ve sözcük dağarcığı alt unsurlarının şiirlerin çok az bir kısmında görüldüğü tespit edilmiştir. Bu iki farklı durum incelenen kitapların türünden kaynaklandığı düşünülmektedir. Zira çocuk şiirlerinin dil ve anlatımında çocuğa uygun ve çocuğun anlayabileceği sade dil kullanımı zaruri bir durumdur. Yine çocuk şiirlerinin çocuk dünyasına uygun anlatımla yazılmaları beklenmektedir. Ancak söz varlığı ve sözcük dağarcığı unsurlarının az tespit edilmiş olması şiir türünün olağan bir özelliğidir denebilir. Şiir türünde; atasözü, deyim, ikileme vb. söz varlığına genellikle çok az yer verildiği görülmektedir. Bu durum incelenen şiirlerde de görülmüştür. Sözcük dağarcığı unsuru ise anlamı bilinmeyen kelimeleri ifade eder, çocuk şiirlerinde ise anlamı bilinmeyen kelimeler sıklıkla tercih edilmez.

Tablonun son satırına bakıldığında 3 şiir kitabında yer alan çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerini taşıyan şiirlerin tamamının (%100) sade dil ve çocuk dünyasına uygun anlatım alt unsurlarını barındırdığı, 49'unun (%31) söz varlığı (atasözü, deyim, ikileme,) alt unsurunu barındırdığı, 107'sinin (%69) ise barındırmadığı, 27'sinin (%17) sözcük dağarcığı alt unsurunu barındırdığı, 129'unun (%83) ise barındırmadığı görülmektedir. Genel sonuca bakıldığında ise Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında yer alan şiirlerin çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlara çoğunlukla uygun olduğu görülmüştür.

Aşağıda çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlara yönelik örneklere yer verilmiştir:

3.3.1. Sade Dil

Gökhan Akçiçek'in incelemeye konu olan *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında çocuksu duyarlılığı yakalamış şiirlerin tamamının çocuğun anlam evrenine uygun olarak sade bir dille kurgulandıkları belirlenmiştir. Örnek olması açısından 2 şiire yer verilmiştir.

“Merhaba
Kuşlar, ağaçlar
Çiçek açmış iğde dalı

Merhaba

Merhaba

Defterim, silgim, kalemim

Öğretmenim

Merhaba.” (Akçiçek, 2018a: 39).

Merhaba adlı şiirde çocuğa uygun ve çocuğun anlayabileceği sadelikte bir dil kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan dil ve anlatım çocuğa göredir. Şiir, aynı zamanda çocuğa duyarlı bir niteliğe sahiptir. Şiirdeki “kuş, ağaç, çiçek” kelimeleri çocuğun doğaya ve hayvanlara karşı duyarlı olmasını amaçlamaktadır. Şiirin ikinci bölümünde yer alan “defterim, silgim, kalemim, öğretmenim” kelimeleri okul çağındaki çocuklara hitap ettiği için bu şiirin çocuksu duyarlılığı yakaladığı sonucuna varılmıştır. Bu şiir ilkokul öğrencilerin anlayabileceği sadeliktedir.

“Alın bu yaprakları

Okunuza götürün,

Düğmeleri eksik

Önlüklerin yakasına... ” (Akçiçek, 2018b: 40).

Gökhan Akçiçek, *Eksik Mevsim* adlı şiirinde ilkokul çağındaki çocuklara sade bir dille seslenmektedir. Bu dil; çocuğun ilgisi çeken, onu merakta bırakan özellikler taşıdığından çocuğa göredir. Şiirde kullanılan bütün kelimeler, okul çağındaki her çocuğun anlayabileceği kelimelerdir. Akçiçek, şiirdeki “okul, önlük” kelimeleri üzerinden çocuğa duyarlılığı kazandırmayı amaçlamıştır. Düğmeleri eksik olan önlüklerin yakasına yaprak iliştiren çocuklar, diğer çocuklara yardım etmiş ve onlar için fedakârlıkta bulunmuşlardır. Bu duruma kayıtsız kalmayan çocukların duyarlı oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum çocuksu duyarlılığın dil ve anlatıma yansıdığını kanıtlar.

3.3.2. Söz Varlığı

Gökhan Akçiçek’in *Bulutlar Örtmese Güneşi, Kuş Resimli Kazak ve Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında Türkçenin anlatım olanaklarını çocuğa sezdirme adına kullanılan söz varlığı (deyim ve ikilemeler) örnek olması açısından 2 şiir üzerinden dikkate sunulmuştur.

“Büyüyorsun ‘a kuzum’ diyor annem

*Büyütme her şeyi gözünde
Nasıl sakin olayım anne
Ben büyüdükçe
Hayat da hep böyle
Düşecek mi peşime?” (Akçiçek, 2018b: 47).*

Aile sevgisi ve merak ögesinin birlikte işlendiği bu şiirde çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan söz varlığı alt unsuru, deyim ile verilmiştir. Kızına olan sevgisini “a kuzum” acıma ünlemiyle ifade eden anne, şiirde özne konumunda olan çocuğuna karşı duyarlı bir dil kullanmıştır. Anne, hayata karşı telâş içinde olan kızını sakinleştirirken ona her şeyi gözünde büyütmemesi gerektiğini söyler. Bu teselli cümlesinde “gözünde büyütme” deyiminin kullanılması şiirin söz varlığı alt unsurunu taşıdığını göstermektedir. Şiirin devamında çocuksu duyarlılığın merak ögesi hâkimdir. Özne çocuk, merak içinde kendisinin büyüdükçe hayatın da onun peşine düşüp düşmeyeceği sorusunu sorar. Bu soru cevapsız bırakılarak çocuk okurun merakı canlı tutulmuştur. Şiirde yakalanan çocuksu duyarlılık, kullanılan deyim ile dil ve anlatım özelliklerine de yansımıştır.

*“Rüzgâr şarkı söylüyor
Bize anne
Duyuyor musun?*

*Gökyüzü yine mavi,
Yine cıvil cıvil sokaklar
Düşüremedik en yüksekteki
Cevizleri biliyorsun.” (Akçiçek, 2018a: 32).*

Rüzgâr Şarkı Söylüyor şiirinde çocuksu duyarlılık doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi üzerinden verilmiştir. Şiirdeki “rüzgâr, gökyüzü, sokak, ceviz” kelimeleri çocuğa doğayı tanıma imkânı vermiştir. Şiirde kullanılan dil ve anlatım özne çocuğun kurduğu diyalog ve sorduğu soru nedeniyle çocuk okurun ilgisini çekebilecek niteliktedir. Şiirde çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan söz varlığı alt unsuru “cıvil cıvil” ikilemesiyle yer almaktadır. Bu ikileme çocuk okura sokağın sesini, güzelliğini çocuksu duyarlılıkla ifade etmiştir.

3.3.3. Sözcük Dağarcığı

Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında yer alan şiirlerde çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan sözcük dağarcığı alt unsuru, katkı sağlayıcı nitelikte anlamını bilmediği tahmin edilen ancak tümce içinde çağrışım yoluyla anlamlandırabileceği sözcük üzerinden verilmiştir. Örnek olması açısından 2 şiire yer verilmiştir.

“İBRİŞİM PÜSKÜLLÜ ON DÖRT ŞEHZADE

*Biz uyurken
Atlıkarıncalar
Su içirirdi
Atlarına.*

*Kediler mi devirmiş
Rahlelerimizi ne?*

*Belki hünkâr
Sefere çıkmıştır
İn cin top oynuyor
Koca sarayda
Canı sıkılmıştır belki de
Sümbülteberlerin
Erken açmasına...” (Akçiçek, 2018b: 44).*

Şiirin genelinde hâkim olan sade dil ve anlatım, işlenen konu ile beraber çocuksu duyarlılığı yakalamıştır. Şiirde çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan sözcük dağarcığı alt unsuru, anlamını bilmediği tahmin edilen “ibrişim, püskül, şehzade, rahle, hünkâr, sefer, sümbülteber” sözcükleri üzerinden verilmiştir. Bu kelimeler, şiirin bağlamından hareketle çağrışım ve tahmin etme yoluyla çocuk okur tarafından anlamlandırılabilir ve sözcük dağarcığına katkı sağlayabilir.

“NAZLI KEÇİ

*Kim demiş bana ‘inatçı’ diye
Nazlıyım biraz sadece
Sevsin isterim beni,
Çoban, sığırtmaç ve
Elif kız
Beni gösterebilir
Yeter ki
Gelip geçene.*

*Çok mu zor?
Püskül taksınlar
Bayram günleri göğsüme,
Ya da
Boncuklardan bir kolye...” (Akçiçek, 2018b: 88).*

Şiirdeki Nazlı Keçi, çocuk okura derdini anlatarak iletişim kurmak ister. Bilinenin aksine inatçı olmadığını, sadece biraz nazlı olduğunu ve herkes tarafından tanınmak istediğini ifade eder. Nazlı Keçi, çocuk okura “Çok mu zor?” sorusunu yönelterek onu da konuşmasına dahil etmek ister. Bu şiirde çocuksu duyarlılık işlenen konu itibariyle doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi üzerinden verilmiştir. Şiirin geneline bakıldığında çocuğa duyarlı, sade bir dil ve anlatımın dikkat çektiği görülmektedir. Şiirde çocuk okurun anlamını bilmediği tahmin edilen “nazlı, inatçı, çoban, sığırtmaç, püskül” sözcükleri, bağlamadan hareketle tahmin edilebilir. Bu şiirde çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan sözcük dağarcığı alt unsuru, sözü edilen kelimelerle sağlanmıştır.

3.3.4. Çocuk Dünyasına Uygun Anlatım

Gökhan Akçiçek’in incelemeye konu olan *Bulutlar Örtmese Güneşi, Kuş Resimli Kazak ve Küçük İyilikler Sokağı* adlı şiir kitaplarında çocuksu duyarlılığı yakalamış şiirlerin tamamının çocuk dünyasına uygun anlatım ile kurgulandıkları belirlenmiştir. Örnek olması açısından 2 şiir sunulmuştur.

“SEVGİ BİR KUŞTUR

*Dün okulda
Sevgi nedir diye
Sordu öğretmenimiz
Parmağımı kaldırıp
Usulca dedim ki:
Sevgi bir kuştur
Öğretmenim,
Sevgi bir kuştur
Biz uyuyunca
Yüreğimize konan
Uyanınca
Maviliklere uçan.” (Akçiçek, 2017: 35).*

Şiirin başlığını oluşturan “sevgi” ve “kuş” sözcükleri doğrudan çocuğun anlam dünyasına hitap eden sözcüklerdir. Gökhan Akçiçek’in şiirde kullandığı tema, konu, kişiler, üslup, dil ve anlatım çocuğa göre olup çocuğun anlam evreninde karşılık bulmaktadır. Bu şiirde çocuksu duyarlılık sevgi kavramıyla ifade edilmektedir. Sevgiyi bir kuşa benzeten özne çocuk, sevginin kendisiyle beraber uyuduğunu ve uyanınca da özgür bir kuş gibi gökyüzüne uçtuğunu dile getirmektedir. Özne çocuğun bu anlatımı, çocuk dünyasına uygun bir anlatımdır. Çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan çocuk dünyasına uygun anlatım alt unsuru; şiirde kullanılan kelimelerin sade olması, sevginin çeşitli söz sanatlarıyla kuş ile bağdaştırılması ve özne çocuğun şiirde anlatıcı konumunda olması gibi nedenlerden dolayı başarıyla sağlanmıştır.

“GÖKYÜZÜ ŞARKILARI

*Ey rüzgâr
Ellerimi al,
Bir kuşun kalbine koy
Uçur dünyanın
Bütün acılarını.*

Gün gelir
Gökyüzü kuşlarla dolar
Gülümser bir çocuk,
Deniz hatırlar
Şarkılarını.” (Akçiçek, 2017: 62).

Akçiçek, bu şiirinde tıpkı bir çocuk gibi rüzgâra seslenmektedir. “Ey rüzgâr” ifadesi ile serzenişte bulunan şairin rüzgârdan bir isteği vardır: Ellerini alıp bir kuşun kalbine koyarak dünyanın bütün acılarını uçurmak. Şairin bu dileği, bir çocuğun dileğine çokça benzemektedir. Zira her çocuk dünyadaki bütün acıların son bulmasını ister. Umudunu kaybetmeyen şairin güzel günlere olan inancı tamdır. Akçiçek; günün birinde gökyüzünün kuşlarla dolacağını, bir çocuğun gülümseyeceğini, denizin kendi şarkılarını hatırlayacağını öngörmektedir. Şiir; barışı, umudu, doğa ve hayvanlar üzerinden çocuğa duyarlı bir dille anlatmıştır. Çocuksu duyarlılık beraberinde çocuk dünyasına uygun anlatım da kazandırmıştır.

Çocuksu duyarlılığın dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarından biri olan çocuk dünyasına uygun anlatım alt unsuru, şiirlerde başarılı bir şekilde sağlanmıştır. Çocuk dünyasına uygun anlatım, ancak çocuksu duyarlılığın yakalandığı eserlerle mümkün olur. Gökhan Akçiçek’in şiirlerinde olayların özne çocuğun gözünden ve ağzından anlatılması, çocuğun sevdiği ve kendisine yakın bulduğu hayvanlara yer verilmesi, dağ, deniz, rüzgâr, gökyüzü gibi doğa unsurlarının konu edilmesi, sezdirme yöntemine başvurulması, söz sanatlarıyla anlatımın canlı tutulması vb. tercihler çocuk dünyasına uygun anlatımın olduğunu kanıtlamaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çocuk edebiyatında edebî metinler, belirli kurallar neticesinde çocuk okurun bireysel gelişim özellikleri dikkate alınarak kaleme alınmaktadır. “Çocuğa görelilik, çocuk gerçekliği, çocuk bakışı ve çocuksu duyarlılık” çocuk edebiyatında edebî metinlerin niteliklerini ortaya koymada temel ilkeler olarak kabul edilmektedir.

Çocuk edebiyatı metinlerindeki olayların ve olayların geçtiği dünyanın değerler bütününe çocuğun penceresinden bakmak, onun ilgisi çekmek, beklentilerini karşılamak, onun hassasiyetlerini bilmek çocuksu duyarlılık olarak ifade edilmektedir. Yazar, metinde çocuğa ait ve çocuğa özgü bir evren oluşturur. Bu evren; çocuğun bakışıyla, onun gözüyle, onun algısıyla kurulmuş yeni bir dünyadır. Çocuksu duyarlılık, çocuğun konu edildiği bir metinde dil ve üslup hassasiyeti gözeterek çocuğun yaş, ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine hitap etmesiyle yakalanabilmektedir.

1990’ların başından günümüze kadar ki süreçte çocuk şiiri denilince akla çocuksu duyarlılığa ve hassasiyete sahip olan şairlerin başında Gökhan Akçiçek gelmektedir. Çocuk edebiyatında önemli bir yeri olan Gökhan Akçiçek; çocuk şiirlerini çocuğun duygu ve düşünce dünyasına, çocuğun bakış açısına, çocuk gerçekliğine ve çocuksu duyarlılığa uygun bir biçimde kaleme almıştır. Şiirlerinde birçok konuya değinen Akçiçek, çocuğa duyarlı bir üslup kullanmıştır. İncelenen her üç şiir kitabında da bu hassasiyeti görmek mümkündür.

Bu çalışmada Gökhan Akçiçek’in çocuklara yönelik yazmış olduğu şiirler, çocuk edebiyatı ürünlerinde aranan temel ilkelerden biri olan çocuksu duyarlılık bağlamında ele alınmıştır. Çalışmada esas alınan 3 şiir kitabında 169 şiirden 156 şiir örneğinde toplam 228 adet çocuksu duyarlılık ögesinin yakalandığı bulgulanmıştır. Akçiçek’in aynı zamanda hayata dair duyguları, düşünceleri, durumları, olayları çocukların bilişsel kavrayışlarına ve gelişim düzeylerine uygun olarak ifade ettiği gözlemlenmiştir. Çalışmada ulaşılan sayısal bulgular aşağıda değerlendirilmiştir.

Doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi en fazla işlenen öge olmuştur. Bu ögenin işlenme sıklığı 65 ve yüzdelik dilimi %28,5’tir. Şiirlerin geneline bakıldığında doğa ve tabiat hayatının bütün güzellikleri ile işlendiği görülmektedir. Şair, çocuksu duyarlılığı gözeterek doğa, kır ve tabiat ile ilgili imgeleri oldukça fazla kullanmıştır. Gökhan Akçiçek, doğada yer alan eşsiz ahenk ile çocuk ruhunun engin canlılığı arasındaki

benzerliği ve yakınlığı fark etmiş ve bu durumu da şiirlerinde çocuksu hassasiyeti gözeten bir dil ile ifade etmiştir. Onun şiirlerindeki doğa, çocuğun yaşadığı evdir adeta. ocuk; doğa ile i içe olup barınma, beslenme, sevgi gibi temel ihtiyaçlarını oradan karşılamaktadır. Gökhan Akek'in ocuk şiirlerinde işlenen doğa ve aile ögesi bütün şiirlerin temelini oluşturmaktadır. şiirlerde doğa sevgisi ve hayvanlar ögesinin bu denli sık kullanılması bir nedeni de şairin yaşantısıyla doğrudan ilişkilidir. şair; çocukluğundan, yaşadığı yerden ve gezip gördüğü yerlerden hareketle doğa şiirleri kaleme almıştır. Doğa ile ilgili şiirlerde çocuksu duyarlılığın son derece yetkin bir biçimde aktarıldığı söylenbilir.

Aile sevgisi ögesinin işlenme sıklığı 38, yüzdelik oranı %16,6'dır. Bu ge, tüm ögelerin işlenme sıklığı içinde 2. sıraya sahiptir. Aile gesi, ocuk okur için vazgeçilmez olup çocuksu duyarlılığın örneklendiği en başat ögelerden biridir. Gökhan Akek, şiirlerinde aile ile ilgili göndermelerin büyük bir çoğunluğunu anne ve baba üzerinden yapmıştır. şiirlerdeki özne ocuk için anne ve baba koruyucu bir görev üstlenmektedir. Çocuksu duyarlılığın yakalandığı bu şiirlerde anne; çocuğun arkadaşı, kardeşi, dostu, ğretmeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber nine, dede ve kardeş kavramları da şiirlerde zaman zaman yer bulmuştur. Aile sevgisinin işlendiği şiirlerde çocuksu duyarlılık kavramı son derece başarılı bir şekilde işlenmiştir.

Duyarlılık gesinin işlenme sıklığı 38, yüzdelik oranı %16,6'dır. Duyarlılık gesi, işlenme sıklığı bakımından 3. sıraya sahiptir. Duyarlılık; şiirlerde hassasiyet, alçak gönüllülük, diğerkâmlık, hayata bakışta belli bir incelik ve zarafet gibi ahlakî değerlerin genel adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gökhan Akek'in şiirlerindeki ocuklar; Afrika'da, Filistin'de, Irak'ta, Saraybosna'da, Yunanistan'da mağdur olmuş ve yardım bekleyen çocuklardır. Yine yurt içinde yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar, kanserli çocuklar ve depremi yaşayan çocuklar, onun şiirlerinde çocuksu duyarlılığı yakalamış bir dil ve üslup ile aktarılmaktadır. Duyarlılık gesinin hâkim olduğu şiirlerde çocuksu duyarlılığın yetkin bir biçimde aktarıldığı görülmektedir.

Oyun gesinin işlenme sıklığı 19, yüzdelik oranı %8,3'tür. Gökhan Akek'in şiirlerinde oyun kavramı; keşfetmek, eğlenmek, hayal gücünü açığa çıkarmak, öğrenmeleri anlamlandırmak şeklinde ifade edilmiştir. Çocuğun en çok aktif olduğu bu ögede çocuksu duyarlılık her satırda kendini göstermektedir. şairin oyun ögesini

işlediği şiirlerde çocuksu duyarlılık kavramını başarılı bir biçimde ele aldığı söylenebilir.

Barış ögesinin işlenme sıklığı 15, yüzdelik oranı %6,5'tir. Bu öge, şairin ulusal ve evrensel barışa verdiği önemi göstermektedir. Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde barış, didaktik yollarla değil çocuğa sezdirilerek ve onun anlam dünyasına dokunularak aktarılmıştır. Şiirlerdeki güvercin, kırlangıç, kuşlar barışın ve özgürlüğün simgesi olarak sembolize edilmiştir. Yaşama hakkı, eğitim hakkı, çocuk hakları, adalet ve eşitlik duygusu şairin üzerinde durduğu başlıca konulardır. Şair, genel olarak bu ögede çocuksu duyarlılığı yakalamıştır.

Merak ögesinin işlenme sıklığı 13, yüzdelik oranı %5,7'dir. Bu öge, çocuk okurun şiirlerin büyüüne kapılmasına ve şiirlerin devamını merak ederek bir önce okumasına neden olmuştur. Gökhan Akçiçek, merak ögesini işlerken çocuğa sorular sorar ve bu sorulara cevap arar. Bu ögenin işlenme sıklığı az olmasına rağmen verilen şiirlerde çocuksu duyarlılık belli bir yetkinlikte aktarılmıştır.

Hayal/düş ögesinin işlenme sıklığı 12, yüzdelik oranı %5,2'dir. Bu başlıkta yer alan şiirler, daha çok çocuğun gelecek ile ilgili planları sonucunda ortaya çıkmıştır. Gökhan Akçiçek; yarını, geleceği, olmayanı, rüyaları bir anlık da olsa hayal kurdurarak mümkün kılar. Şairin bu şiirleri, sayı bakımından az olmasına rağmen belli bir başarı yakaladığı söylenebilir.

Arkadaşlık ögesinin işlenme sıklığı 10, yüzdelik oranı %4,3'tür. Akçiçek'in şiirlerindeki arkadaşlığın temelinde dostluk ve kardeşlik vardır. Bu dostluk ve kardeşlik sadece insanlarla kurulmaz; çocuk ile karınca, çocuk ile kuş, çocuk ile bulut, çocuk ile aydede arasında da kurulur. Bu öge; saflık, doğallık, içtenlik, cömertlik ve alçak gönüllülük temellerine dayanır. Bu şiirlerin çocuğa duyarlı olmasının bir başka göstergesi yardımlaşma, dayanışma, birlik ve beraberlik kavramlarının çocuğun penceresinden ele alınmış olmasıdır. Bu ögede bulunan şiirler, nicelik olarak yetersiz olsa da nitelik bakımından belli bir yeterliliğe sahiptir.

Heyecan ögesinin işlenme sıklığı 8, yüzdelik oranı %3,5'tir. İncelenen her 3 şiir kitabında da heyecan ögesine ait şiirlere yer verilmiştir. Bu şiirlerde heyecan; coşku, sevinç ve mutluluk anlamlarında kullanılmıştır. Gökhan Akçiçek, çocuğun içindeki heyecanı anlamak ve onun sevincine ortak olmayı yeğlemiştir. Çocuksu duyarlılık, oyun

oyunayan çocuğun heyecanını açığa çıkarmada gösterilmiştir. Heyecan ile ilgili şiirlerin aktarımında az da olsa bir yetkinlik vardır.

Fedakârlık ögesinin işlenme sıklığı 6, yüzdelik oranı %2,6'dır. İncelenen her 3 şiir kitabında da fedakârlık örnekleri mevcuttur. Gökhan Akçiçek, fedakârlık kavramını özne çocuğun hayvanlara yaptığı özverilerle ifade etmeye çalışmıştır. Fedakârlık ögesi, şiirlerde çok az yer tuttuğu için bu temada istenilen başarının yakalandığı söylenemez.

Paylaşma ögesinin işlenme sıklığı 2, yüzdelik oranı %0,87'dir. Paylaşma ögesi, fedakârlık ve arkadaşlık ögesiyle doğrudan ilişkilidir. Akçiçek, bu iki şiirde çocuk okura paylaşmayı özendirdiği için çocuksu duyarlılığı yakalamıştır. Ancak şiirlerinde bu ögeye çok az yer verildiğinden şiirlerin aktarımında başarılı olduğu söylenemez.

Saygı ögesinin işlenme sıklığı 2, yüzdelik oranı %0,87'dir. Saygı ögesi, anneye saygı ve büyüklere saygı şeklinde şiirlerde yer bulmuştur. Özne çocuk, çocuksu bir söylemle çocuk okura saygılı olmayı aşılacaktır. Saygı ögesi, şiirlerde istenilen sayıda değildir.

Sonuç olarak Gökhan Akçiçek'in incelenen her 3 şiir kitabında da çocuksu duyarlılığın -farklı sıklıklarda da olsa- tüm ögeleriyle işlendiği tespit edilmiştir. İncelenen şiir kitaplarında özellikle doğa sevgisi ve hayvanlar (65, %28,5), aile sevgisi (38, %16,6), duyarlılık (38, %16,6), oyun (19, %8,3) ve barış (15, %6,5) ögelerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Merak (13, %5,7), hayal/düş (12, %5,2), arkadaşlık (10, %4,3) ve heyecan (8, %3,5) ögeleri şiirlerde ortalama bir düzeyde işlenmiştir. Fedakârlık (6, %2,6), paylaşma (2, %0,87) ve saygı (2, %0,87) ögeleri ise şiirlerde ön plana çıkmamıştır.

Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde konu çeşitliliğinin çok olması, sade bir dilin kullanılması ve çocuğun özne olarak kabul edilmesi onun çocuk edebiyatı alanında tanınmasına ve eserlerinin özgün bir nitelik kazanmasına olanak sağlamıştır. Çocuksu duyarlılık bağlamında ele alınıp incelenen çocuk şiir kitaplarında Gökhan Akçiçek'in çocuğun dünyasına, düşüncesine, bakış açısına, algılama düzeyine, kelime dağarcığına dikkat ettiği ve şiirlerini bu dikkat çerçevesinde kaleme aldığı görülmüştür. Akçiçek'in şiirlerinde çocuk, işlenen temaların merkezindedir. Çocuğun sevinci, mutluluğu, özlemi, merakı, heyecanı, hayali bazen doğa temalı şiirlerde, bazen aile temalı şiirlerde, bazen de oyun temalı şiirlerde yer bulmaktadır. Şair, çocuk şiirlerinde çocuksu duyarlılığı

işlerken çocukların günlük hayatta karşılaşılabileceği konuları çocuğa özgü bir üslup ile aktarmıştır.

Tartışma

Bu çalışmada Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi*, *Kuş Resimli Kazak* ve *Küçük İyilikler Sokağı* şiir kitapları çocuksu duyarlılık bağlamında incelenmiştir. İnceleme sonucunda *Bulutlar Örtmese Güneşi* kitabında 106, *Kuş Resimli Kazak* kitabında 65, *Küçük İyilikler Sokağı* kitabında 57 adet şiir örneği olmak üzere 3 şiir kitabında toplam 228 adet şiir örneğinde 12 farklı çocuksu duyarlılık ögesi bulgulanmıştır.

Alan yazını incelendiğinde konuyla ilgili az sayıda benzer çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan benzer çalışmalar şunlardır:

Arslan (2016), Nur İçözü'nün hikâye ve romanlarını çocuksu duyarlılık bağlamında incelemiştir. Arslan'ın (2016) çalışmasında en çok işlenen çocuksu duyarlılık öğeleri şunlardır: aile sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi, hayal gücü ve merak. Bu çalışmada ise Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirleri çocuksu duyarlılık bağlamında incelenmiş olup işlenme sıklığı en yüksek olan öğeler; doğa sevgisi ve hayvanlar, aile sevgisi, duyarlılık ve oyun ögesinin olduğu görülmektedir. Her iki çalışmada da aile sevgisi, doğa ve hayvan sevgisi en çok işlenen öge olarak bulgulanmıştır. Bu açıdan Nur İçözü'nün eserlerindeki çocuksu duyarlılık öğeleri ile Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerindeki çocuksu duyarlılık öğelerinin işlenme sıklığı arasında belli oranda bir benzerliğin olduğu söylenebilir. Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde doğa sevgisi ve hayvanlar ögesinin işlenme sıklığı 65, aile sevgisi ögesinin işlenme sıklığı 38 şeklindedir. Nur İçözü'nün hikâye ve romanlarında çocuksu duyarlılık öğelerinin örneklendirildiği metinlerde doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi 42 metinde, aile sevgisi ögesi ise 37 metinde örneklendirilmiştir.

Her iki çalışmada yer alan ve işlenme sıklıkları birbirine yakın olan öğeler şunlardır: fedakârlık, paylaşma ve saygı ögesi. Bu öğeler, her iki çalışmada da işlenme sıklıkları en az olan öğeler olarak bulgulanmıştır. Bu durum iki çalışma arasındaki benzerliği gösteren bir başka tespit olarak ifade edilebilir. Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde fedakârlık ögesinin işlenme sıklığı 6, paylaşma ögesinin işlenme sıklığı 2 ve saygı ögesinin işlenme sıklığı 2'dir. Nur İçözü'nün hikâye ve romanlarında ise bu

ögelerin işlenme sıklıkları sayısal verilerle gösterilmemiş ancak söz konusu ögelerin örneklendirildiği metinler incelendiğinde işlenme sıklıklarının az olduğu bulgulanmıştır. Fedakârlık ögesi 8, paylaşma ögesi 4 ve saygı ögesi 5 metinde örneklendirilmiştir.

Bu iki çalışma arasında benzerliklerin yanında farklılıklar da vardır. Örneğin duyarlılık ögesinin işlenme sıklığı iki çalışma arasındaki farklılığı göstermektedir. Duyarlılık ögesinin işlenme sıklığı Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde 38 iken, Nur İçözü'nün hikâye ve romanlarında bu ögenin örneklendirildiği metinler 3 gibi son derece düşük bir işlenme sıklığına sahiptir. İşlenme sıklığının farklılık gösterdiği bir başka öge merak ögesidir. Nur İçözü'ün hikâye ve romanlarında merak ögesi 28 farklı metinde örneklendirilmiştir. Bu öge, işlenme sıklığı olarak yüksek denilebilecek düzeydedir. Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde ise merak ögesinin işlenme sıklığı 13 olup ortalama bir düzeydedir. Bu fark, incelemeye konu olan metinlerin türünden kaynaklanmış olabilir. Bu çalışmada incelemeye konu olan metinlerin türü şiir iken Arslan'ın (2016) incelemesine konu olan metinlerin türü hikâye ve romandır.

Şen (2007), MEB'in 2005 yılında tavsiye ettiği *100 Temel Eser*'i değerler üzerinden incelenmiştir. Yapılan çalışmada en çok bulgularan değer %23,8 oran ile sevgi değeridir. Sevgi değerini %15,7 oran ile duyarlılık değeri takip etmiştir. İşlenme sıklığı yüksek olan diğer değerler; %12,5 oran ile yardımseverlik ve %10,5 oran ile saygı değeri olarak bulgulanmıştır. Bu çalışmada ise çocuksu duyarlılık ögeleri bağlamında en yüksek çıkan ögeler; %28,5 oran ile doğa ve hayvan sevgisi, %16,6 oran ile aile sevgisi olduğu görülmektedir. Bu bakımdan iki çalışma arasında belli bir benzerliğin olduğu söylenebilir. Aynı zamanda duyarlılık ögesi/değeri her iki çalışmada oldukça yüksek düzeyde işlenmiştir. Fakat barış ögesinin/değerinin işlenme sıklığı iki çalışma arasındaki farklılığı göstermektedir. Barış, Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde %6,5 bir yüzdeliğe sahipken MEB'in 2005 yılında tavsiye ettiği *100 Temel Eser*'de %0,7 gibi son derece düşük bir orana sahiptir. İki çalışma arasındaki farklılığı gösteren bir diğer öge/değer de saygıdır. Saygı, bu çalışmada %0,87 gibi düşük bir yüzdeliğe sahipken Şen'in (2007) çalışmasında %10,5 gibi yüksek bir orana sahiptir.

Karatay (2007), çalışmasında Millî Eğitim Bakanlığının okullara tavsiye ettiği yerli ve yabancı 10 eseri çocuklara duyarlı olan değerler üzerinden incelemiştir. Bu 10 eserde çocuğa duyarlı değerlerin işlenme sıklığı ve yüzdeler dilimleri en fazla olan

değerler sırasıyla; dinî değerler (138; %35,8), sevgi (55; %14,3), saygı (34; %8,8), duyarlılık (32% 8,6), yardımseverlik (27; %7) ve sorumluluk (19; % 4,9) şeklindedir. Bu sonuçların Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerindeki çocuksu duyarlılık öğeleriyle hem paralel olduğu hem de yer yer uyuşmadığı görülmektedir. Sevgi ve duyarlılık değeri her iki çalışmada da yüksek oranda çıkmıştır. Fakat dinî değerler, çocuksu duyarlılık öğeleri kapsamına alınmadığı için bu öge Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde bulgulanmamıştır. Karatay'ın (2007) incelediği yerli ve yabancı 10 eserde ise dinî değerlerin işlenme sıklığı çok yüksektir. Hatta en fazla işlenen değer olmuştur. Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde saygı ögesinin yüzdelik oranı %0,87 gibi son derece düşük bir orana sahipken Karatay'ın (2007) incelediği yerli ve yabancı 10 eserde ise saygı ögesi % 8,8 oranla üçüncü en yüksek değerdir.

Karakuş Tayşi (2019) çalışmada Sevim Ak'ın *Sakız Kızın Günleri, Uçurtmam Bulut Şimdi ve Pembe Kuşa Ne Oldu?* isimli kitaplarındaki 27 ayrı çocuk öyküsünü duyarlılık eğitimi açısından incelemiştir. Belirlenen 29 duyarlılık başlığından biri dışında hepsi farklı oranlarda öykülerde tespit edilmiştir. En sık geçen başlıklar, insan ve insanın mutluluğu ve dilsel açıdan duyarlılıktır. Bunların yanında aile bireylerine, aşka-sevgiye, hayvanlara, yardımlaşmaya, doğaya, dürüst olmaya karşı duyarlılık sıkça bulgulan başlıklardır. Bu çalışmada ise Gökhan Akçiçek'in *Bulutlar Örtmese Güneşi, Kuş Resimli Kazak ve Küçük İyilikler Sokağı* şiir kitapları çocuksu duyarlılık bağlamında incelenmiştir. Belirlenen 12 çocuksu duyarlılık ögesinin hepsi farklı işlenme sıklıklarıyla şiirlerde tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada çocuksu duyarlılığı yakalayan şiirlerin dil ve anlatım özelliklerine ilişkin alt unsurlarına da yer verilmiştir. Karakuş Tayşi'nin (2019) çalışması ile bu çalışmanın yüksek oranlarda bulgulan duyarlılık öğeleri/başlıkları benzerlik göstermektedir. Her iki çalışmada da aileye, sevgiye, doğaya, hayvanlara duyarlılık ön plana çıkmıştır.

Akşehirli (2011), Reşat Nuri Güntekin'in *Gamsızın Ölümü* adlı hikâyesini çocuksu duyarlılık öğelerinden biri olan hayvan sevgisi ögesi bağlamında ele almıştır. Bu hikâyede çocuksu duyarlılık, anaokulu çağındaki çocukların "Gamsız" isimli bir köpeğe duydukları merhamet, acıma ve sevgi duyguları üzerinden anlatılmıştır. "Ancak hikâyedeki asıl çatışma; öğretmenlerin, köpeğin ölmek üzere olduğunu fark etmeleri üzerine çocukları ondan uzak tutmaları, buna karşın çocukların köpeğe yakın olmak, onunla ilgilenmek istemelerinden doğmaktadır" (Akşehirli, 2011: 442). Akşehirli

(2011), bu çalışma ile çocuksu duyarlılık üzerinden çocuk ve yetişkin doğasının birbirinden ne kadar farklı olduğunu gözler önüne sermiştir. Bu çalışmada Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerindeki doğa sevgisi ve hayvanlar ögesinin en fazla işlenen öge olması iki çalışma arasındaki benzerliği göstermektedir.

Şen'in (2008) çalışmasında Gökhan Akçiçek'in eserlerinde çocuksu söylem/anlatım şiirlerde ağaç, aile, bulut, çiçek, dağ, gökyüzü, güneş, hayvanlar, kar, kent kültürü, kuş, tabiat ve yağmur kavramları üzerinden anlatılmıştır. Söz konusu kavramlara bakıldığında bu kavramların birçoğunun doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi içerisinde yer aldığı görülmektedir. Denebilir ki Şen (2008), çocuksu söylemi/anlatımı ağırlıklı olarak doğa sevgisi ve hayvanlar ögesi üzerinden ifade etmiştir. Bu çalışmada da Akçiçek'in şiirlerinde doğa sevgisi ve hayvanlar ögesinin ağırlıkta olması iki çalışmanın benzer noktalarını göstermektedir. Yine aile ögesi/kavramı her iki çalışmada oldukça yüksek düzeyde işlenmiştir.

Küpçük (2014), Gökhan Akçiçek'in şiirlerinde çocuksu duyarlılık örneklerini; anne sevgisi, barış, çevre sevgisi, dil sevgisi, dinî söylem, evrensellik, kent yaşamı ve savaş ögeleri üzerinden vermiştir. Bu ögelerin işlenme sıklıkları hakkında herhangi bir bilgi yokken çocuksu duyarlılık, şiirler üzerinden örneklendirilmiştir. Söz konusu ögeler içerisinde dikkat çeken ögeler; anne sevgisi, çevre sevgisi ve barıştır. Bu ögeler, bu çalışmada da en çok dikkat çeken ögelerdir. Hem Küpçük'ün (2014) çalışmasında hem de bu çalışmada Gökhan Akçiçek'in çocuk şiirlerinde çocuksu duyarlılığın ele alınmış olması ve ön plana çıkan ögelerin benzer olması alan yazını için dikkate değerdir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında doğa ve hayvan sevgisi, aile sevisi, duyarlılık ögelerinin yukarıda bahsedilen bütün çalışmalarda ortak bir biçimde yüksek oranlarda işlendiği görülmektedir. İncelenen metinlerin çocuk edebiyatı ürünlerinden oluşmuş olması ve çocuksu duyarlılığı ele alması bu ortak paydayı oluşturmaktadır. Yapılan çalışmalar içerisinde bazı ögelerin işlenme oranlarında farklılıklar olduğu da görülmektedir. Bu farklılıklar; incelemeye konu olan metinlerin türünden, yazarların/şairlerin hassas olduğu konu ve temaların farklı olmasından, edebî eserlerin yazıldığı tarihsel dönemden vs. kaynaklanmış olabilir.

Öneriler

- Bu çalışmada incelenen çocuk şiir kitapları dışında Gökhan Akçiçek'in diğer

çocuk şiir kitapları da çocuksu duyarlılık ilkesi bakımından incelenebilir.

- Çocuk yazınına ve Türkçeye önemli katkıları bulunan Gökhan Akçiçek'in tanıtılmasına katkıda bulunabilecek çalışmalar yapılabilir.

- Bu çalışmada Gökhan Akçiçek'in incelenen çocuk şiirlerinin çocuksu duyarlılığı

başarıyla yakaladığı görülmüştür. Bu nedenle ilkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında bu şiirlere yer verilmeli, tavsiye edilen eserler arasına konulmalıdır.

- Alan yazınındaki eksikliğin azaltılması amacıyla çocuksu duyarlılık ilkesi kapsamında daha çok araştırma ortaya konulabilir.

- Diğer şairlerin çocuk şiir kitapları da çocuksu duyarlılık ilkesi bakımından kapsamlı olarak incelenebilir.

- Diğer şairlerin çocuk şiir kitaplarında yer alan çocuksu duyarlılığın incelenip yapılan bu çalışmanın sonuçları ile karşılaştırılması alan yazınına katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Ackermann, E. (2004). *The Whole Child Development Guide*. Denmark: Lego Company.
- Akbayır, S. (2018). “Çocuk Edebiyatı Klasığı Sorunu Klasik Dönemin Didaktik İki Eseri: Hayriye ve Lutfiyye.” *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı 104-105, 165-169.
- Akçiçek, G.(2017). *Kuş Resimli Kazak*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Akçiçek, G. (2018a). *Bulutlar Örtmese Güneşi*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Akçiçek, G. (2018b). *Küçük İyilikler Sokağı*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Akçiçek, G. (2024). *Alfavesiz Kuşlar*. İstanbul: VakıfBank Kültür Yayınları.
- Akşehirli, S. (2011). “Çocuksu Duyarlılık Kavramı Bağlamında Reşat Nuri Güntekin’in Gamsızın Ölümü Hikâyesi”. *Turkish Studies*, Cilt 6, Sayı 3, 439-446.
- Arslan, M. (2016). *Nur İçözü’nün Eserlerinde Çocuksu Duyarlılık, Aile Kurumu ve İnfomal Eğitim Durumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlılık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, R. (2012). *Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başaran, M. (1984). *Çocuk Şiiri Nedir?*. İstanbul: Türk Edebiyatı Yayınları.
- BBC News, (2020). *Birleşmiş Milletler (BM), Afganistan ve Finlandiya Tarafından Düzenlenen 2020 Uluslararası Afganistan Konferansı*.
- Bilkan, A. F. (2005). “Çocuk Edebiyatı-Kavram ve Mahiyet”. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı 104-105, 24-35.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi. (1989). *Madde 1*.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, Cilt 9, Sayı 2, 27.
- Can, D. T. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi.

- Cansız A. M. (2014). *Nitel Veri Toplama Araçları*. M. Metin (ed.). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (2013). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- ÇHDS (1959). *Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*.
- Çiftçi, F. (2022). *Mekânda Yitmek Dilde Barınmak -Mültecilik ve Çocuk Edebiyatı-* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dağdelen, B. (2022). *Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Çocuk Şiirlerinde Çocuk Gerçekliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, SBE.
- Demirkasımoğlu, N. (2021). Nitel Araştırma Geleneğinde Nicel Göstergelerin Kullanımı ve Genellenebilirlik Üzerine Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 42, 231-242.
- Denzin, N. K., Lincoln, Y. S. (ed.). (2005). *The SAGE Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dilidüzgün, S. (2004). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- Doğan, A. S. (2013).“Türk Halk Kültüründe ve Erzurum Kadın Barlarında Güvercin Motifi”. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı 30, 83-93.
- Göğüş, B. (1998). *Anlatım Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Dil Derneği Yayınları.
- Akçiçek, G. ile Söyleşi. (2004). “Şiir, Çocukluğumun Kısa Tarihidir”. *Eğitim, MEB.*, Yıl 4, 47.
- Gökhan Akçiçek ile Söyleşi. (2005). “Çocuk Ruhumuz Anne Kokusuyla Diri Kalabilir”. *Türk Edebiyatı*, Sayı 382.
- Gönen, M. ve M. Veziroğlu. (2013). *Çocuk Edebiyatının Genel Hedefleri*. Mübeccel Gönen (ed.). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Eğiten Kitap.
- Güleryüz, H. (2013). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Edge Akademi.

- Gündoğan, A. O. (1996) “Edebiyat ve Felsefe İlişkisi Üzerine”. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 1-6.
- Gündüz, Y. (2016). *Ahmet Ümit'in Masal Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, EBE.
- Gürel, Z. (1995). *İbrahim Alâettin Gövsa*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kanter, B. (2014). Etik ve Estetik Bağlamında Çocuk Edebiyatının Sosyolojik Boyutu. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. Cilt 7, Sayı 756, 569-575.
- Karaosmanoğlu, M. (2005). “Çocuk Nedir Edebiyat Nereye Düşer”. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı 104- 105, Yıl 9, 29-32.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karakuş Tayşı, E. (2019). Sevim Ak'ın Öykülerinin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (DEA)*. Sayı 19, 303-324.
- Karatay, H. (2007). “Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri”. *Uluslararası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi*. Ankara.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kavcar, C., F. Oğuzkan ve S. Sever (2005). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Kıbrıs, G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Konar, E. (2005). “Çocuk, Edebiyat ve Eğitim”. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı 104-105, 296-300.
- Küçükkömürler, S. ve Z. Ekmen. (2008). “Barışın Simgesi Zeytin ve Anadolu Kültürü”. *ICANAS-38 10-15 Eylül Bildiri Kitabı*. Ankara, 809-820.
- Küpçük, S. (2014). “Şiirlerinde Çocukluğunu Gezdirenen Şair: Gökhan Akçiçek”. *Türk Dili Dergisi*. Sayı 756, 837-844.
- Mattehews, Gareth B. (2000). *Çocukluk Felsefesi*. E. Çakmak (çev.). İstanbul: Gendaş Yayınları.

- Miles, M. B. ve A. M. Huberman (2019). *Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap Nitel Veri Analizi*. S. Akbaba Altun ve A. Ersoy (çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul Ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 Ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü Yayını.
- Moran, B. (1974). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Yayınlanmış Ders Notu.
- Oğuzkan, A. F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Piaget, J. (2010). *Çocuğun Gözüyle Dünya*. İsmail Yergüz (çev.). Ankara: Dost Kitapevi.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Pulat, A. (1999). “Çocuk Edebiyatı Kavramı ve Bu Kavram Etrafında Yapılan Tartışmalar”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 3, 173-193.
- Saltık, O. (2019). “Şiirimi Kedi Kaptı Adlı Şiir Kitabında Çocuk Gerçekliği”. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10,180-194.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Strauss, A.L. and Corbin, J. (1998) *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*, Thousand Oaks, CA: Sage
- Şen, C. (2008). “Gökhan Akçiçek'in Eserlerinde Bilinçdışının Telafisi Olarak Yakalanan Çocuksu Anlatım”. *Turkish Studies* Cilt 4, Sayı 3, 717-729.
- Şen, Ü. (2007) *Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi EBE.
- Şimşek, T. (ed.) (2012). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şimşek, T. (2019). *Çocuk Edebiyatı ile İlgili Temel Kavramlar*. H. Karatay (ed.). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları* içinde, 289- 312. Ankara: Asos Yayınları.

- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2012). *Dersimiz Çocuk*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2014). “Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı, Edebiyatın Amacı ve İşlevi”. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı* içinde 12-31.
- Şirin, M. R. (2018). *Çocukluğun Kozası ve Çocuk Kültürü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Şirin, M. R. (2021). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- TDK (1988). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temizyürek, F., N. K. Şahbaz ve Z. Gürel (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- TÜBA (2011). *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Yeni Reform Matbaacılık.
- Tüfekçi Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Giriş*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Uçan, M. H. (2018). “Çocuk Kadar Saf, Temiz Olabilmek/Kalabilmek”, *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı 104-105, 17-23.
- Yalçın, A. ve G. Aytaş. (2017). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yağcıoğlu, H. (1980). ‘Şermin’den ‘Kuşayağa’ Çocuk Şiirimiz. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

EK-1: Gökhan Akçiçek ile Çocuk Edebiyatı Üzerine

Soru 1: Yazın hayatınızda özellikle çocuk edebiyatı merkezli eserler veriyorsunuz, bunun sebeplerini öğrenebilir miyiz?

Cevap 1: — “Yazmak, çocukluğumun bana verdiği en büyük hediye belki de. Yazarak yaşamın köreltici etkisine karşı çağın belagatli döngüsü içinde kalmaya çalıştım. Bunu çocukluğumdaki öğelerle devam ettirmeye çalıştım. Yürümeye başladığımdan beri, düşmemek ve dizlerimi kanatmamak için alıştığım bu refleksi sürdürmek için yazmayı denedim. Eserlerim, bu yolculuğun ürünüdür denebilir.”

Soru 2: Şiirlerinizin temelinde özellikle çocuk ve çocukluk kavramlarının olmasının nedeni nedir?

Cevap 2: — “Gösterişli ve süslü bir söyleyişi hiçbir zaman tercih etmedim. Çocuğu ve çocukluğu daha gerçekçi bulduğum için bu sözcüklerde ısrar ettim. Kendi çocukluğum, yazmak konusunda bana hep referans oldu. Çocukluğumun emaneti olan sözcükleri hep ceplerimde taşımak istedim. Şiirlerimde dönüp dönüp sığınabileceğim bir ülkeyi hayal ettim. Şükür ki o ülkenin kalbinden silinmeyen sözcükler hâlâ var. İşte bahsettiğim ülkenin kapılarını ‘çocuk’ ve ‘çocukluk’ kavramları açabiliyor.”

Soru 3: Çocuk şiiri aslında zor ve bir o kadar da dikkat gerektiren bir alan, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Cevap 3: — “Çocuk şiiri de genel şiirin kuralları ve özellikleriyle var olabilen bir alan. Bu noktada önemli olan şiirin kime yazıldığı değil, şiirin edebî niteliğidir. Alacağımız kıstas genelde edebiyat, temelde ise şiir odaklı olmalıdır. Benim şiirim odak noktasında kendimle diyalog kurmak, iç sesimi dışa vurmak ve bunu insanlarla paylaşmak var. Bunu yaparken de muhatap aldığım kitlenin hayallerine, duygularına, düşüncelerine hitap eden konuları onların anlayabileceği bir dille ifade ettim. İstedim ki sözcüklerim çocukların alfabesinde eğreti durmasın, onların dünyasında ışıldayan bir meşale olsun.”

Soru 4: Biliyorsunuz ben, çocuk şiirlerinizi “çocuksu duyarlılık” bağlamında inceliyorum. Bu konuda neler söylemek istersiniz.

Cevap 4: — “Bir sanat dalı olarak edebiyatın temel gayeleri vardır. Edebiyatın alt dalı olarak görebileceğimiz çocuk edebiyatının temel işlevlerinden biri de şüphesiz hassasiyetleri mümkün olduğunca canlı tutmak, insanî değerleri çocukların dünyasına vakfetmektir. Toplumun temelinde çocuk ve çocukluk kavramlarının olduğu unutulmamalıdır. Ancak bu bilinçle hareket edildiğinde çocuklara yönelik yapılan edebiyatın daha nitelikli ürünler verebileceği kanaatindeyim. Yüksek sanat duygusu taşıyan tüm edebî metinlerde ortak temalar mevcuttur: sevgi, saygı, merhamet, erdem, dostluk, barış, fedakârlık, paylaşma...”

Soru 5: Şiirlerinizin temelini “doğa ve aile sevgisi” teması oluşturuyor. Özellikle doğaya olan duyarlılığınız nereden kaynaklanıyor?

Cevap 5: — “Bu soruya vereceğim en kısa cevap: Çocukluğumun geçtiği coğrafya diyebilirim. Bunu daha da açacak olursam şunları söyleyebilirim: Ordu’da Bülbül Deresi’nin kenarında doğdum, büyüdüm. Ailemin kökeni Giresun’un Alucra ilçesine bağlı olduğu için orayla da irtibatım vardı. Yaz tatillerinde vaktimi Alucra’da geçirirdim. Alucra’da yaşam bana hep ilginç geliyordu. Köyümüzde doğayla iç içe bir hayat vardı. Bir yandan dağların yeşilliği, bir yandan ırmakların maviliği, bir yandan toprağın çeşitliği adeta bir renk cümbüşüne dönüştürüyordu tabiatı. O zamanlar tabiat henüz bugünlerdeki gibi tahrip olmamış, tüm ihtişamıyla bizlere güzelliklerini sunuyordu. Bir tarafta masmavi deniz, martılar, serçeler, güvercinler, yeşilin yeryüzündeki bütün tonları ile süslenmiş Karadeniz kıyıları; diğer tarafta uçsuz bucaksız buğday tarlaları, güller, karanfiller, kekik kokulu çaylar, tarhana, madımak, erişte vardı. Irmakların geçtiği yerlerde bıraktığı coşkulu türküler, suların yıkadığı yosunlu taşlar... Yağmurun ritim tuttuğu ahşap çatılı evler... Bulutların gökyüzüne kattığı renklilik, rüzgârın saçlarımızla eşsiz dansı, ağustos böceklerinin nağmeleri... Yılkı atlarının yemyeşil çayırarda şimşek gibi süzülüşü... Bütün bu güzellikler karşısında elbette şair olmam gerekirdi.”

Soru 6: Toplumda okuma kültürünün oluşmasında çocuk edebiyatının rolü nedir? Çocuk edebiyatı bunu oluşturabilecek bir formasyona sahip mi?

Cevap 6 — “Ülkemizde okuma kültürünün oluşmamasının nedenlerinden biri de okur-yazar olan kitlenin nitelikli bir okur olmamasıdır. Bununla beraber çocuklar ve gençler için okuma odaklı projeleri hayata geçirememek de bir sorun. Bu problemler

halledilmedikçe nitelikli okur ve okuma kültüründen bahsetmemek mümkün değil. Ülkemizde okuma ile ilgili tüm veriler, nüfusa oranla çok az düzeydedir. Genel tabloya baktığımızda okuyan nesiller yetiştiremedik. Bu durum özellikle son yıllarda daha bariz bir biçimde kendini gösterdi. Çocuklarımız, kitabı olmazsa olmazları arasına koyamadı. Kitap okumamanın eksikliğini yahut kitap okumanın faydalarını idrak edemediler belki de. Maalesef ki faydacı, çıkarıcı, emek vermeden, kolayca her şeye sahip olmayı arzulayan bir nesil var. Bu durumun üstesinden ancak ciddi anlamda toplumsal bir reform yapılarak gelinebilir. Çocuk edebiyatı yazarları, eserleriyle bu toplumsal reformun öncüleri olmalıdır. Çocuk edebiyatının ciddi anlamda sahada karşılık bulduğu son otuz-kırk yılda nitelikli eserlerin sayısı da artmış oldu. Saygın yazarların/şairlerin bu alanda eser vermesi umut verici. Bu olumlu gelişme, çocuklarda edebî seçicilik ve kitaba olan ilgileri artırabilir. Sonuç itibariyle bu ilgi, okuma alışkanlığı ve okuma kültürü oluşturabilir.”

Soru 7: Son olarak eklemek istediğiniz bir şey varsa buyurunuz. Röportaj için teşekkür ederim.

Cevap 7 — “Çıktığımız bu yolda başarılar dilerim. Kitaplarımın bir araştırmaya konu edilmiş olması benim için kıvanç verici. Son olarak çocuklara, gençlere şunu söylemek isterim: Edebiyat, şiir, öykü, roman sizlere daha yaşanabilir bir dünyanın kapısını açacaktır. Hayatınızdaki hayal kırıklıklarını edebî eserlerin sağaltıcı gücüyle aşabilirsiniz. Yaşamdaki acıları, üzüntüleri, kederleri, dertleri ancak bu yolla telafi edebilirsiniz. Kitaplar daima yoldaşınız olsun.”